

**TUSSENTIJD'S RAPPORT OVER DE UITVOERING VAN
HET NATIONAAL ACTIEPLAN TER BESTRIJDING VAN
GENDERGERELATEERD GEWELD 2015-2019**

Inhoudsopgave

Lijst van afkortingen	1
INLEIDING	3
A. METHODOLOGIE.....	4
B. STATISTISCHE GEGEVENS	4
C. UITVOERING	15
Globale doelstelling I: Een geïntegreerd beleid voor de strijd tegen gendergerelateerd geweld voeren en kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzamelen over alle vormen van geweld ..	15
I.1. Een algemeen en gecoördineerd beleid voeren via een efficiënte samenwerking tussen alle partners	15
I.2. Gegevens verzamelen en kwalitatief en kwantitatief onderzoek uitvoeren	18
I.3. Ondersteunen en voeren van een efficiënte samenwerking met niet-gouvernementele organisaties en het maatschappelijk middenveld.....	23
Globale doelstelling II: Geweld voorkomen	26
II.1. Sensibiliseringsacties voeren voor het grote publiek of doelgroepen	26
II.2. Opleidingsacties voeren over de gelijkheid van vrouwen en mannen.....	32
II.3. De opleiding van professionals verzekeren.....	33
II.3 bis Specifieke tools ter beschikking stellen van professionals die hen in staat stellen om vormen van gendergerelateerd geweld te herkennen en passend op te treden	38
II.4. Invoeren van preventieprogramma's voor interventie en behandeling van daders	40
II.5. Zorgen voor een deelname van de privé- en overheidssectoren en de media.....	42
Globale doelstelling III: De slachtoffers beschermen en ondersteunen	43
III.1. De slachtoffers informeren	43
III.2. Aangepaste algemene ondersteuningsdiensten ter beschikking stellen van de slachtoffers	46
III.3. Gespecialiseerde ondersteuningsdiensten en voldoende en gepaste opvangplaatsen ter beschikking stellen van de slachtoffers	48
III.4. Telefoonpermanentie ter beschikking stellen van de slachtoffers	51
III.5. De slachtoffers van seksueel geweld ondersteunen	52

III.6. De kinderen die blootgesteld zijn aan gendergerelateerd geweld beschermen en ondersteunen	54
III.7. Implementatie van de melding van geweldsdaden door professionals	57
Globale doelstelling IV: Beschermingsmaatregelen onderzoeken, voortzetten en aannemen....	58
IV.1. Een snel en gepast gerechtelijk en politieel antwoord brengen	58
IV.2. Zorgen voor risicotaxatie en risicobeheer bij geweld	61
IV.3. Toepassing van spoedbevelen voor verbod, aanmaning of bescherming	62
IV.4. De rechten en belangen van slachtoffers beschermen	63
Globale doelstelling V: Rekening houden met de genderdimensie in het asiel- en migratiebeleid	65
V.1. Toezien op een gendergevoelige interpretatie bij de toekenning van het vluchtelingenstatuut	66
V.2. Gendergevoelige richtlijnen, procedures en ondersteuningsdiensten invoeren in de asielprocedures	66
V.3. Migranten die worden vervolgd of dreigen te worden vervolgd wegens hun geslacht, passende opvang bieden	67
Globale doelstelling VI: Strijden tegen geweld op internationaal vlak.....	69
VI.1. Op internationaal en Europees niveau prioritaire aandacht verlenen aan de gelijke kansen voor mannen en vrouwen, en meer in het bijzonder aan de strijd tegen gendergerelateerd geweld	69
VI.2. Steun verlenen aan de inspanningen van de partnerlanden inzake ontwikkelingssamenwerking en de initiatieven van het maatschappelijk middenveld om de strijd aan te gaan met gendergerelateerd geweld	70

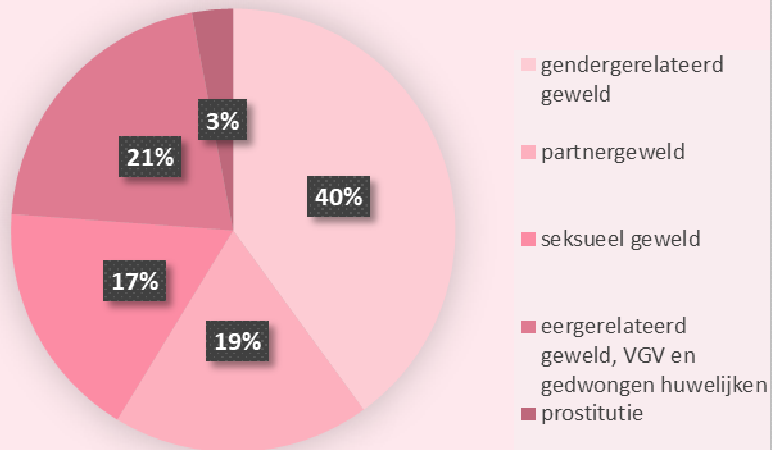
Lijst van afkortingen

ANG	Algemene Nationale Gegevensbank
AMIF	Fonds voor asiel, migratie en integratie
ARES	<i>Académie de Recherche et d'Enseignement supérieur</i>
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CFFB	<i>Conseil des Femmes Francophones de Belgique</i>
CGVS	Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen
COL 06/2017	Omzendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen
COL 4/2006	Omzendbrief met betrekking tot het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld
EVRAAS	<i>Education à la vie relationnelle, affective et sexuelle dans les écoles</i>
FJC	<i>Family Justice Center</i>
GAP	<i>Gender Action Plan II</i> van de Europese Unie
ICRH	<i>International Centre for Reproductive Health</i> van de Universiteit Gent
IGVM	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
ILO	<i>International Labour Organisation</i>
IWEPS	<i>Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique</i>
KIV	Kadernota Integrale Veiligheid
NAP	Nationaal Actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld
NICC	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
NVP	Nationaal Veiligheidsplan
NVR	Nederlandstalige Vrouwenraad
PCI	<i>Promotion de la Citoyenneté et de l'Interculturalité</i>
PSE	<i>Centres de Promotion de la Santé à l'école</i>
S.A.S.	Seksuele Agressie Set
SASPE	<i>Services d'Accueil Spécialisés de la Petite Enfance</i>
SAW	Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
SPW-DGO5	Operationele Directie-Generaal Lokale Besturen en Sociale Actie
UEFGM	<i>United to End Female Genital Mutilation</i>
Verdrag van Istanbul	Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld
VGW	Vrouwelijke genitale verminking
VK	Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
ZSG	Zorgcentra na Seksueel Geweld

Soorten maatregelen

- Wetten, omzendbrieven, richtlijnen.
- Kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeken
- Sensibiliseringscampagnes,
- Informatietools (website, folders, brochures, enz.).
- Initiële opleiding en Voortgezette opleiding
- Netwerken (samenwerkingsprotocollen, uitwisselen van goede praktijken, overlegstructuren, enz.).
- Concrete instrumenten voor professionals (onthaal, detectie, opvang, doorverwijzen, enz.)
- Enz.

235 maatregelen

Belangrijkste opdrachten

- Uitwerken van een multidisciplinaire en integrale, holistische aanpak
- Verbetering van bestaande wet- en regelgeving en starten van nieuwe initiatieven,
- Verzamelen van genderstatistieken (registratie, centralisatie),
- Verhogen van de kennis rond de problematiek,
- Meer aandacht voor de strijd tegen seksueel geweld.
- Belang van de betrokkenheid van nieuwe partners (bijvoorbeeld privébedrijven),
- Uitbreiding van de vroegdetectie van gendergerelateerd geweld,
- Meer aandacht voor preventie in scholen in samenwerking met het onderwijs.
- Meer aandacht voor het opleiden van de betrokken professionals.

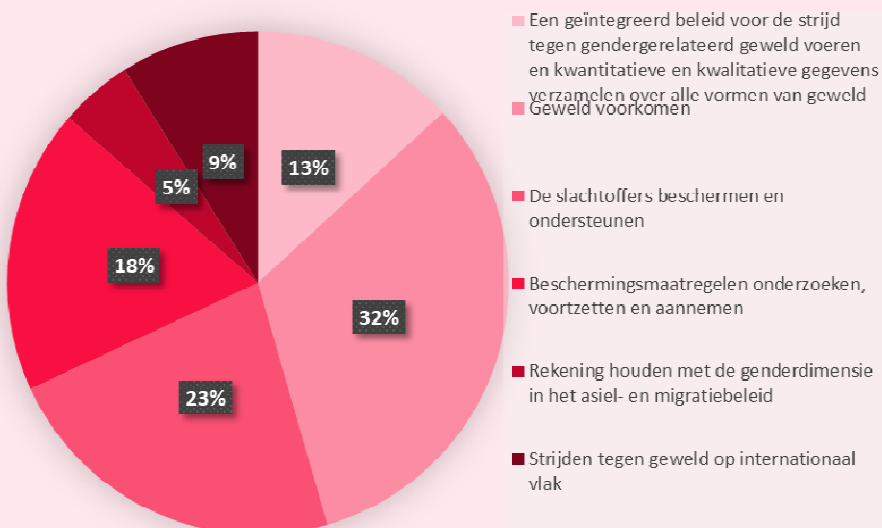
Toepassingsgebied

- Partnergeweld
- Seksueel geweld
- Vrouwelijke genitale verminkingen
- Gedwongen huwelijken
- Eergerelateerd geweld
- Prostitutie

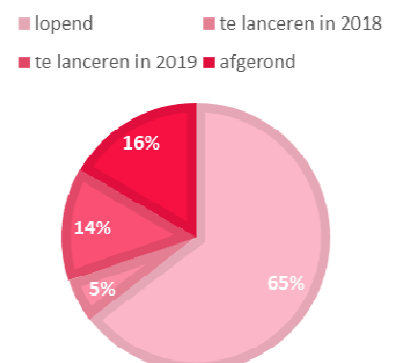
Partners

- Federaal niveau
 - Gelijke Kansen
 - Justitie
 - Binnenlandse zaken
 - Volksgezondheid
 - Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
 - Asiel en migratie
 - Fedasil
 - IGVM
- Vlaanderen
- Franse Gemeenschap
- Duitstalige Gemeenschap
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Waals gewest
- COCOF
- COCOM

Aantal maatregelen per globale doelstelling

BALANS NA 2 JAAR

INLEIDING

De strijd tegen gendergerelateerd geweld vereist de omzetting van heel wat maatregelen van en samenwerking tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten. Daarom geeft België al jaren vorm aan zijn beleid ter zake via een nationaal actieplan dat wordt gecoördineerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM), onder leiding van de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen.

Op 15 december 2015 lanceerde België officieel zijn vijfde nationaal actieplan (NAP) ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019, dat volledig aansluit bij het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul).

Het NAP 2015-2019 concentreert zich prioritair op partnergeweld, seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking (VGV), gedwongen huwelijken, eengerelateerd en prostitutiegerelateerd geweld.

Het NAP 2015-2019 heeft 235 nieuwe maatregelen uitgewerkt om zijn globale doelstellingen te bereiken: een geïntegreerd beleid voeren en kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzamelen, geweld voorkomen, de slachtoffers beschermen en ondersteunen, beschermingsmaatregelen onderzoeken, voortzetten en aannemen, rekening houden met de genderdimensie in het asiel- en migratiebeleid en strijden tegen geweld op internationaal vlak.

Het NAP 2015-2019 stelt zich onder andere tot doel om door te gaan met de ontwikkeling van een multidisciplinaire en holistische benadering, om genderstatistieken beter te verzamelen, om de wet- en regelgeving te verbeteren, om de bewustwording bij het grote publiek en de doelgroepen (vooral jongeren en migranten) te vergroten, om de opleidingen aan de betrokken professionals te verbeteren, om meer aandacht te besteden aan de risicobeoordeling, om een betere bescherming van de slachtoffers te garanderen, enz.

De samenwerking tussen alle partners via een institutionele coördinatie is van essentieel belang voor de efficiënte toepassing van alle maatregelen van het NAP 2015-2019. Het NAP vraagt het engagement van alle politieke verantwoordelijken van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten, evenals de betrokkenheid van tal van ambtenaren.

Daarom heeft het NAP voor 2015-2019 voorzien in de opstelling van een tussentijds rapport om de balans op te maken van de uitvoering van het plan. In wat volgt wordt eerst toegelicht hoe het tussentijds rapport tot stand kwam. Vervolgens worden enkele politie- en gerechtelijke statistieken voorgesteld waarna we toekomen tot het echte werk: de uitvoering van het NAP. Dit laatste onderdeel dat de uitvoering van het NAP betreft, volgt, zoals het NAP zelf, de structuur van het Verdrag van Istanbul en wordt zodoende opgedeeld in de zes globale doelstellingen:

1. Een geïntegreerd beleid voor de strijd tegen gendergerelateerd geweld voeren en kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzamelen over alle vormen van geweld
2. Geweld voorkomen
3. De slachtoffers beschermen en ondersteunen
4. Beschermingsmaatregelen onderzoeken, voortzetten en aannemen

5. Rekening houden met de genderdimensie in het asiel- en migratiebeleid
6. Strijden tegen geweld op internationaal vlak

A. METHODOLOGIE

Net als bij de voorgaande plannen heeft het IGVM een interdepartementale werkgroep opgericht, die instaat voor de uitvoering en opvolging van de 235 maatregelen die opgenomen zijn in dit plan. Deze werd samengesteld uit vertegenwoordigers van de federale, gewestelijke en gemeenschapsinstellingen die betrokken zijn bij dit plan.

Als coördinator van de interdepartementale groep, heeft het IGVM een voorstel tot methodologie uitgewerkt om het NAP 2015-2019 te monitoren. Deze werd tijdens de eerste interdepartementale werkgroep, van 20 april 2016, in aanwezigheid van de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen, besproken en goedgekeurd.

Tijdens een tweede vergadering, in juni 2016, werd bepaald welke departementen van de federale overheid en de gefedereerde entiteiten belast zouden worden met de monitoring van deze maatregelen. Deze vergadering bood meteen ook de gelegenheid om de tenuitvoerlegging van bepaalde maatregelen van het NAP 2015-2019 nader te bespreken. Op de volgende vergadering in december 2016 werd een eerste balans opgemaakt van de voortgang van het NAP. Volgens deze eerste evaluatie, was iets meer dan de helft van de 235 maatregelen van het NAP 2015-2019 in uitvoering. Iets meer dan één derde van de maatregelen moest toen nog gelanceerd worden tegen 2019. De overige maatregelen waren toen al reeds voltooid of zouden zeer binnenkort van start moeten gaan. De implementatie van het NAP 2015-2019 werd eind 2016 dus reeds positief beoordeeld. Alle betrokken departementen namen heel wat maatregelen en gingen verbintenissen aan om de implementatie van het plan verder te zetten.

In mei 2017 riep het IGVM een volgende vergadering van de interdepartementale coördinatiegroep van het NAP 2015-2019 bijeen om van start te gaan met de voorbereiding van het tussentijdse rapport dat eind 2017 klaar moest zijn. Nadien werd dit rapport overgemaakt aan en gevalideerd door de stuurgroep, bestaande uit de kabinetten van de betrokken ministers van zowel de federale regering als de deelstaten.

B. STATISTISCHE GEGEVENS

In dit onderdeel komen politie- en gerechtelijke statistieken met betrekking tot verschillende geweldsvormen aan bod. Gezien de cijfers van het jaar 2017 nog niet volledig beschikbaar zijn, worden deze niet opgenomen in dit rapport. De statistieken in dit hoofdstuk betreffen de geregistreerde criminaliteit bij politie en parket. Ze geven dus niet de reële prevalentie van deze vormen van geweld weer. Er is immers een groot *dark number*, zeker wat betreft deze vormen van geweld die zich afspelen in familiale kring en/of een zeer intieme vorm aannemen. Een aantal maatregelen in het NAP moeten dan ook tegemoetkomen aan de te lage aangifte- en/of registratiegraad.

1. Politiestatistieken¹

1.1. Partnergeweld

In 2016 werden 37.852 klachten met betrekking tot partnergeweld geregistreerd door de politiediensten in het hele land, tegenover 38.111 klachten in 2015, 40.194 in 2014 en 40.141 in 2013, wat een daling van 7% betekent tussen 2013 en 2016 (zie tabel 1). Deze algemene daling kan worden verklaard door de aanzienlijke daling van het aantal klachten over psychologisch partnergeweld, aangezien de andere vormen van partnergeweld (fysiek, seksueel en economisch) tussen 2013 en 2016 zijn toegenomen. Deze 37.852 in 2016 geregistreerde klachten omvatten 20.537 klachten wegens fysiek geweld, 15.802 klachten wegens psychologisch geweld, 1.374 klachten over economisch geweld en 139 klachten met betrekking tot seksueel geweld. Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest registreerden respectievelijk 19.032, 15.270 en 3.550 klachten (zie tabel 2).

Tabel 1 : Aantal geregistreerde klachten over feiten of pogingen van partnergeweld voor de periode 2013-2016 Nationaal.

		2013	2014	2015	2016
Nationaal	Fysiek geweld	20.298	20.197	20.408	20.537
	Psychisch geweld	18.398	18.447	16.164	15.802
	Seksueel geweld	109	120	107	139
	Economisch geweld	1.336	1.430	1.432	1.374
	TOTAAL	40.141	40.194	38.111	37.852

Tabel 2 : Aantal geregistreerde klachten over feiten of pogingen van partnergeweld voor de periode 2013-2016 Gewesten.

		2013	2014	2015	2016
Brussels	Fysiek geweld	2.441	2.387	2.419	2.277
	Psychisch geweld	1.155	1.084	1.157	1.133
	Seksueel geweld	15	11	13	19
	Economisch geweld	106	93	111	121
	TOTAAL	3.717	3.575	3.700	3.550
Vlaanderen	Fysiek geweld	9.938	10.002	9.968	10.466
	Psychisch geweld	9.174	9.163	7.531	7.679

¹ Bron: politiecriminaliteitsstatistieken; Deze statistieken komen overeen met de gegevens die door de lokale en federale politie werden geregistreerd in de aanvankelijke processen-verbaal en die werden opgenomen in de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG).

	Seksueel geweld	64	63	66	85
	Economisch geweld	681	780	732	802
	TOTAAL	19.857	20.008	18.297	19.032
Wallonië	Fysiek geweld	7.919	7.808	8.021	7.794
	Psychisch geweld	8.069	8.200	7.476	6.990
	Seksueel geweld	30	46	28	35
	Economisch geweld	549	557	589	451
	TOTAAL	16.567	16.611	16.114	15.270

Op alle in 2016 geregistreerde klachten met minstens één geïdentificeerde verdachte werden 6.774 mannen en 1.633 vrouwen geïdentificeerd als verdachten van fysiek partnergeweld. De verdeling van mannen en vrouwen bedraagt 2.318 mannen en 1.047 vrouwen voor psychologisch geweld, 901 mannen en 213 vrouwen voor economisch geweld en 69 mannen en 4 vrouwen voor seksueel geweld. Deze cijfers illustreren een groter aantal mannelijke verdachten voor de verschillende vormen van geweld (zie tabel 3).

Tabel 3: Aantal door de politiediensten geregistreerde feiten of pogingen met minstens 1 geïdentificeerde verdachte met betrekking tot partnergeweld met uitsplitsing naar geslacht voor de periode 2013-2016.

	2013			2014			2015			2016		
	M	V	O	M	V	O	M	V	O	M	V	O
Fysiek	7124	1402	11	6855	1438	6	6999	1580	8	6774	1633	8
Psychisch	2060	325	3	2121	339	3	2069	523	2	2318	1047	1
Seksueel	62	/	/	71	6	/	47	4	/	69	4	/
Economisch	855	212	/	913	239	/	910	256	/	901	213	/

Wat betreft de klachten die werden neergelegd in 2016, is het verschil tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke verdachten bijzonder groot bij seksueel geweld (1 vrouw per 17 mannen) en in mindere mate bij fysiek geweld (1 vrouw per 4 mannen). Het verschil is het geringst met betrekking tot psychologisch geweld (1 vrouw per 2 mannen). Uit de klachten blijkt dat vrouwen half zo vaak als verdachten worden aangewezen zijn als mannen. Tussen 2013 en 2016 is het aantal klachten over psychologisch geweld door vrouwen met meer dan 29% gestegen. Deze cijfers moeten echter met de nodige voorzichtigheid worden gelezen, aangezien ze niet bij elkaar kunnen worden opgeteld. Het is immers mogelijk dat meerdere verdachten met hetzelfde feit te maken hebben, waardoor het risico op een dubbele telling bestaat. Voorts verstrekt de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) geen informatie over de vraag of de verdachte al dan niet schuldig is, een opmerking waarmee ook rekening moet worden gehouden bij de hieronder vermelde gegevens over andere vormen van geweld.

1.2. Seksueel geweld

In 2016 werden 3.071 verkrachtingen geregistreerd door alle politiediensten, tegenover 3.106 in 2015, 3.152 in 2014 en 3.399 in 2013, wat neerkomt op een geleidelijke daling van het aantal door de politie geregistreerde verkrachtingen in de afgelopen vier jaar (tabel 4). In 2016 werden 1.510 verkrachtingen geregistreerd in Vlaanderen, 1.130 in het Waals Gewest en 431 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Er waren ook 211 groepsverkrachtingen (89 in Vlaanderen, 77 in het Waals Gewest en 45 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie tabel 5).

Tabel 4: Aantal geregistreerde klachten over feiten van of pogingen tot verkrachting voor de periode 2013-2016 Nationaal

		2013	2014	2015	2016
Nationaal	Verkrachting zonder de dood tot gevolg	3.340	3.092	3.058	3.042
	Verkrachting met de dood tot gevolg	/	1	1	1
	Verkrachting met gevolg onbekend	59	59	47	28
	TOTAAL	3.399	3.152	3.106	3.071

Tabel 5: Aantal geregistreerde klachten over feiten van of pogingen tot verkrachting voor de periode 2013-2016 Gewesten

		2013	2014	2015	2016
Brussels	Verkrachting zonder de dood tot gevolg	459	425	412	428
	Verkrachting met gevolg onbekend	7	7	5	3
	TOTAAL	466	432	417	431
Vlaanderen	Verkrachting zonder de dood tot gevolg	1.551	1.456	1.484	1.494
	Verkrachting met de dood tot gevolg		1		
	Verkrachting met gevolg onbekend	24	25	28	16
	TOTAAL	1.575	1.482	1.512	1.510
Wallonië	Verkrachting zonder de dood tot gevolg	1.330	1.211	1.162	1.120
	Verkrachting met de dood tot gevolg			1	1
	Verkrachting met gevolg onbekend	28	27	14	9
	TOTAAL	1.358	1.238	1.177	1.130

In 2016 werden 7 vrouwelijke verdachten geïdentificeerd voor verkrachtingszaken tegenover 340 mannelijke verdachten. Deze cijfers geven niet de verdachten van alle door de politie geregistreerde verkrachtingen weer, maar illustreren niettemin een zeer hoge vertegenwoordiging van mannen

(98%) onder de verdachten van dit type geweld (zie tabel 6). Een soortgelijke vaststelling is te zien bij aanranding van de eerbaarheid, met 12 vrouwelijke verdachten in 2016 tegenover 577 mannelijke verdachten (zie tabel 7).

Tabel 6: Aantal door de politiediensten geregistreerde feiten of pogingen met minstens 1 geïdentificeerde verdachte met betrekking tot verkrachting met uitsplitsing naar geslacht voor de periode 2013-2016.

	2013			2014			2015			2016		
	M	V	O	M	V	O	M	V	O	M	V	O
Verkrachting	487	14	/	428	17	2	405	8	4	340	7	/

Tabel 7: Aantal door de politiediensten geregistreerde feiten of pogingen met minstens 1 geïdentificeerde verdachte met betrekking tot aanranding eerbaarheid met uitsplitsing naar geslacht voor de periode 2013-2016.

	2013			2014			2015			2016		
	M	V	O	M	V	O	M	V	O	M	V	O
Aanranding eerbaarheid	708	12	1	720	19	1	619	26	8	577	12	2

In 2016 registreerden alle politiediensten 3.690 gevallen van aanranding van de eerbaarheid, 3.444 in 2015, 3.675 in 2014 en 3.745 in 2013 (zie tabel 8), een relatieve stabiliteit over de laatste 4 jaar dus. De gewestelijke spreiding in 2016 ziet er als volgt uit: 2.000 in Vlaanderen, 1.260 in het Waals Gewest en 430 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie tabel 9).

Tabel 8: Aantal geregistreerde klachten over feiten van of pogingen tot aanranding eerbaarheid voor de periode 2013-2016, Nationaal

		2013	2014	2015	2016
Nationaal	Aanranding eerbaarheid zonder geweld/bedreiging	2.283	2.301	2.187	2.218
	Aanranding eerbaarheid met geweld/bedreiging	1.394	1.321	1.227	1.450
	Aanranding eerbaarheid met dood tot gevolg	1	1		
	Aanranding eerbaarheid niet nader bepaald	67	52	30	22
	TOTAAL	3.745	3.675	3.444	3.690

Tabel 9 : Aantal geregisteerde klachten over feiten van of pogingen tot aanranding eerbaarheid voor de periode 2013-2016, Gewesten

		2013	2014	2015	2016
Brussels	Aanranding eerbaarheid zonder geweld/bedreiging	197	188	184	190
	Aanranding eerbaarheid met geweld/bedreiging	213	208	203	237
	Aanranding eerbaarheid niet nader bepaald	4	4	1	3
	TOTAAL	414	400	388	430
Vlaanderen	Aanranding eerbaarheid zonder geweld/bedreiging	1.256	1.296	1.209	1.223
	Aanranding eerbaarheid met geweld/bedreiging	760	710	609	768
	Aanranding eerbaarheid met dood tot gevolg	1	/	/	/
	Aanranding eerbaarheid niet nader bepaald	34	29	17	9
	TOTAAL	2.051	2.035	1.835	2.000
Wallonië	Aanranding eerbaarheid zonder geweld/bedreiging	830	817	794	805
	Aanranding eerbaarheid met geweld/bedreiging	421	403	415	445
	Aanranding eerbaarheid met dood tot gevolg	/	1	/	/
	Aanranding eerbaarheid niet nader bepaald	29	19	12	10
	TOTAAL	1.280	1.240	1.221	1.260

1.3. Gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking

In 2016 werden in het hele land 14 klachten over gedwongen huwelijken geregistreerd (8 in het Waals Gewest, 5 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 1 in Vlaanderen). Er waren echter geen klachten over VGV in 2016, in tegenstelling tot in 2013 en 2015 (zie tabel 10).

Tabel 10 : Aantal geregisteerde klachten over feiten van of pogingen tot gedwongen huwelijken en VGV voor de periode 2013-2016, Gewesten

Gedwongen huwelijk	2013	2014	2015	2016
Brussels	1	8	3	5
Vlaanderen	4	4	4	1
Wallonië	6	2	3	8
TOTAAL	11	14	10	14

VG	2013	2014	2015	2016
Brussels	2	0	1	0
Vlaanderen	1	0	2	0
Wallonië	1	0	/	0
TOTAAL	4	0	3	0

2. Gerechtelijke statistieken²

Op gerechtelijk niveau beschikt de databank van het College van procureurs-generaal over preventiecodes (naar het voorbeeld van bijvoorbeeld verkrachtingszaken) en specifieke "contextcodes" (zoals gevallen van partnergeweld) die het mogelijk maken om de zaken van gendergerelateerd geweld te selecteren waarop het NAP 2015-2019 gericht is. De hieronder opgesomde gegevens zijn afkomstig van de databank van het College van procureurs-generaal, die wordt gevoed door de registraties van de correctionele afdelingen van de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg (REA/TPI en MaCH-systemen). Zij hebben betrekking op alle parketten van eerste aanleg en het federaal parket, met uitzondering van het parket van Eupen, dat zijn zaken niet in deze systemen registreert. De gegevens hebben alleen betrekking op strafbare feiten gepleegd door meerderjarigen. Er wordt ook rekening gehouden met zaken waarbij de dader niet gekend is op het moment van de gegevensextractie. Tot slot is het van belang op te merken dat de gegevens geen indicatie geven van de criminaliteit, maar alleen betrekking hebben op de zaken die onder de aandacht van de parketten zijn gebracht.

2.1. Partnergeweld

In 2016 kwamen 50.884 partnergeweldzaken bij de Belgische parketten terecht, een stijging met 4% ten opzichte van 2015. De parketten van Antwerpen, Dendermonde, Gent, Brussel, Bergen en Luik zijn in die volgorde de instanties die in 2016 de meeste partnergewelddossiers registreerden (zie Tabel 11). Sommigen zagen hun aantal dossiers sterk toenemen tussen 2013 en 2016, zoals de parketten in Bergen, Doornik, Oudenaarde en Ieper. Het aantal zaken bij de parketten van Turnhout, Leuven, Namen, Neufchâteau, Marche-en-Famenne en Charleroi in dezelfde periode is dan weer gedaald.

² Bron: gegevensbank van het College van Procureurs-generaal - statistisch analisten

Tabel 11: Aantal zaken van partnergeweld binnengekomen bij de Belgische correctionele parketten voor de periode 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Arrondissement Antwerpen	6.224	7.314	6.884	7.544
Arrondissement Limburg	4.268	4.464	3.992	4.278
Arrondissement Brussel	5.495	4.764	4.448	4.755
Arrondissement Leuven	2.837	3.228	2.818	2.230
Arrondissement Waals-Brabant	1.875	1.934	1.943	1.983
Arrondissement West-Vlaanderen	5.584	5.248	5.189	5.925
Arrondissement Oost-Vlaanderen	8.714	9.044	8.393	8.438
Arrondissement Luik	5.474	6.805	6.151	5.190
Arrondissement Namen	1.597	1.754	1.428	1.184
Arrondissement Luxemburg	1.707	1.498	1.201	1.366
Arrondissement Henegouwen	5.257	4.934	6.351	7.991
TOTAAL	49.032	50.987	48.798	50.884

Het percentage mannelijke en vrouwelijke verdachten bij partnergeweldzaken loopt sterk uiteen van jaar tot jaar. In de periode van 2013 tot 2016 bedroeg dit percentage gemiddeld 73,80% mannelijke verdachten en 25,93% vrouwelijke verdachten (zie tabel 12). Het is evenwel mogelijk dat meerdere verdachten bij dezelfde zaak betrokken zijn.

Tabel 12: Aantal verdachten betrokken in zaken aangaande partnergeweld naar het geslacht van de verdachte in de periode 2013-2016.

	Mannelijk	Vrouwelijk	Onbekend/fout
2013	73,71%	26,02%	0,27%
2014	73,61%	26,10%	0,30%
2015	74,53%	25,26%	0,21%
2016	73,38%	26,34%	0,28%
TOTAAL	73,80%	25,93%	0,26%

Het aantal zaken betreffende doodslag, moord en onvrijwillige doodslag in een context van partnergeweld vertegenwoordigt iets meer dan 10% van het totale aantal geregistreerde zaken tussen 2013 en 2016, namelijk 558 (zie tabel 13). Alleen al het parket van Antwerpen is goed voor iets minder dan een kwart van al deze zaken. Deze gegevens moeten echter met een zekere voorzichtigheid worden gelezen. Ze hebben immers ook betrekking op pogingen en dus niet allemaal op de dood van een persoon. Bovendien is het mogelijk dat meerdere burgerlijke partijstellingen

voor dezelfde moord tot nieuwe zaken kunnen leiden. Er kunnen dus meerdere zaken worden meegeteld voor hetzelfde feit.

Tabel 13: Aantal gevallen van doodslag, moord en onvrijwillige doodslag in een context van partnergeweld in de periode 2013-2016.

	Gevallen van doodslag, moord en onvrijwillige doodslag	Gevallen van doodslag, moord en onvrijwillige doodslag in een context van partnergeweld
2013	1.326	139
2014	1.317	120
2015	1.387	157
2016	1.332	142
TOTAAL	5.362	558

Tussen 2013 en 2016 had 8,05% van alle zaken die werden doorverwezen naar de Belgische correctionele parketten betrekking op gevallen van partnergeweld. Tot slot werden in dezelfde periode 197 dossiers van tijdelijk huisverbod geteld, met grote verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen (zie tabel 14).

Tabel 14 : Aantal dossiers van tijdelijk huisverbod in de periode 2013-2016 .

	2013	2014	2015	2016
Arrondissement Antwerpen	4	7	6	8
Arrondissement Limburg	/	/	23	74
Arrondissement Waals-Brabant	/	/	/	1
Arrondissement West-Vlaanderen	7	2	1	4
Arrondissement Oost-Vlaanderen	2	/	/	/
Arrondissement Luik	2	/	/	2
Arrondissement Luxemburg	/	11	/	1
Arrondissement Henegouwen	17	13	8	6
TOTAAL	32	33	38	94

2.2. Seksueel geweld

In 2016 kwamen 3.830 gevallen van verkrachting terecht bij de federale parketten, een stijging ten opzichte van 2014 en 2015, maar een daling tegenover 2013, toen er 3.972 waren. De parketten van Brussel, Antwerpen en Luik kenden het hoogste aantal zaken in de periode 2013-2016 (zie tabel 15).

Tabel 15 : Aantal zaken van verkrachting binnengekomen bij de Belgische correctionele parketten in de loop van de jaren 2013 tot 2016.

	2013	2014	2015	2016
Arrondissement Antwerpen	635	571	601	654
Arrondissement Limburg	232	222	245	249
Arrondissement Brussel	622	616	635	615
Arrondissement Leuven	137	114	130	124
Arrondissement Waals-Brabant	110	116	115	136
Arrondissement West-Vlaanderen	353	350	288	334
Arrondissement Oost-Vlaanderen	482	433	419	459
Arrondissement Luik	450	404	445	417
Arrondissement Namen	239	203	187	190
Arrondissement Luxemburg	90	110	112	83
Arrondissement Henegouwen	620	558	543	568
Federaal parket	2	/	/	1
TOTAAL	3.972	3.697	3.720	3.830

Een zeer grote meerderheid van de geïdentificeerde verdachten zijn mannen. Van 2013 tot 2016 vormen ze gemiddeld 95,39% van de verdachten die betrokken zijn bij verkrachtingen (zie tabel 16). Daarbij moet opgemerkt worden dat meerdere verdachten bij dezelfde zaak betrokken kunnen zijn. Een gelijkaardige opmerking kan worden gemaakt met betrekking tot aanranding van de eerbaarheid, zowel wat betreft de evolutie van het aantal zaken in de loop van de periode 2013-2016 (zie tabel 17) als het zeer grote aantal geïdentificeerde mannelijke verdachten (zie tabel 18).

Tabel 16: Aantal verdachten betrokken in verkrachtingszaken naar het geslacht van de verdachte in de periode 2013-2016.

	Mannelijk	Vrouwelijk	Onbekend/fout
2013	95,44%	3,71%	0,85%
2014	95,28%	4,14%	0,58%
2015	95,30%	3,94%	0,76%
2016	95,53%	3,00%	1,47%
TOTAAL	95,39%	3,69%	0,92%

Tabel 17: Aantal zaken van aanranding van de eerbaarheid binnengekomen bij de Belgische correctionele parketten in de loop van de jaren 2013 tot 2016

	2013	2014	2015	2016
Arrondissement Antwerpen	675	670	573	703
Arrondissement Limburg	294	303	302	266
Arrondissement Brussel	634	606	502	522
Arrondissement Leuven	167	163	144	177
Arrondissement Waals-Brabant	103	116	120	115
Arrondissement West-Vlaanderen	431	409	360	405
Arrondissement Oost-Vlaanderen	616	605	574	591
Arrondissement Luik	397	401	340	407
Arrondissement Namen	273	184	255	187
Arrondissement Luxemburg	132	106	107	99
Arrondissement Henegouwen	549	476	516	465
Federaal parket	4	3	2	5
TOTAAL	4.278	4.042	3.795	3.942

Tabel 18: Aantal verdachten betrokken in zaken aangaande aanranding van de eerbaarheid naar het geslacht van de verdachte in de periode 2013-2016.

	Mannelijk	Vrouwelijk	Onbekend/fout
2013	95,02%	4,40%	0,58%
2014	94,31%	4,83%	0,86%
2015	94,17%	5,06%	0,77%
2016	93,95%	4,28%	1,76%
TOTAAL	94,38%	4,64%	0,98%

2.3. Gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking

Tot slot moet worden opgemerkt dat er tussen 2013 en 2016 27 gevallen van gedwongen huwelijk (zie tabel 19) en 11 gevallen van VGV (zie tabel 20) werden geregistreerd bij de Belgische correctionele parketten. Ter herinnering: het aantal gevallen van eerge relateerd geweld op het niveau van de parketten kon niet eerder worden geregistreerd, met uitzondering van gedwongen huwelijken en vrouwelijk genitale verminking, waarvoor specifieke codes golden. Sinds de inwerkingtreding van de omzendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eerge relateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen in juni 2017 (COL 06/2017) zijn er echter nieuwe coderingsregels. Deze omzendbrief

voorziet nu ook in de registratie van andere vormen van eengerelateerd geweld via een specifiek contextveld, eventueel gekoppeld aan het contextveld intrafamiliaal geweld.

Tabel 19: Aantal zaken aangaande gedwongen huwelijk en gedwongen samenwoning zaken binnengekomen bij de Belgische correctionele parketten in de periode 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Arrondissement Antwerpen	1	1	2	1
Arrondissement Limburg	1	/	/	/
Arrondissement Brussel	/	5	2	/
Arrondissement Waals-Brabant	/	/	1	/
Arrondissement Luik	1	2	1	1
Arrondissement Namen	2	/	/	/
TOTAAL	5	8	4	2

Tabel 20: Aantal zaken aangaande VGV binnengekomen bij de Belgische correctionele parketten in de loop van de jaren 2013 tot 2016

	2013	2014	2015	2016
Arrondissement Antwerpen	1	/	/	/
Arrondissement Limburg	/	1	/	/
Arrondissement Brussel	3	1	/	/
Arrondissement Waals-Brabant	/	/	/	1
Arrondissement West-Vlaanderen	/	/	1	/
Arrondissement Luik	1	1	1	/
TOTAAL	5	3	2	1

C. UITVOERING

Globale doelstelling I: Een geïntegreerd beleid voor de strijd tegen gendergerelateerd geweld voeren en kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzamelen over alle vormen van geweld

1.1. Een algemeen en gecoördineerd beleid voeren via een efficiënte samenwerking tussen alle partners

De ontwikkeling van een multidisciplinaire holistische benadering is een van de krachtlijnen van het NAP 2015-2019. Zoals benadrukt in het NAP, moet bij elke interventie rekening gehouden worden met het belang, de veiligheid en het welzijn van het slachtoffer. Bovendien kan niemand op zijn

eentje gendergerelateerd geweld bestrijden. De betrokkenheid van nieuwe partners, de samenwerkingsprotocollen tussen de diensten en de overlegstructuren en uitwisselingssessies tussen de professionals moeten voortdurend versterkt worden om een solide en efficiënt netwerk uit te bouwen.

Deze principes werden opgenomen in verschillende referentiedocumenten, waaronder de **omzendbrief met betrekking tot het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld** (COL 4/2006) herzien in oktober 2015, of de **COL 06/2017**, die in juni 2017 van kracht werd.

De opname van intrafamiliaal geweld en seksueel geweld als misdadaferschijnselen zoals bedoeld in het **Nationaal veiligheidsplan (NVP) 2016-2019** en de **Kadernota Integrale Veiligheid (KIV) 2016-2019**, beide goedgekeurd op 7 juni 2016, is ook een blijk van de erkenning van de noodzaak van een ketengerichte aanpak voor deze fenomenen en van de bereidheid en het engagement (maatregelen en doelstellingen) om hier samen werk van te maken. Als leidraad voor de rechtshandhaving weerspiegelt het NVP de bijdrage van de geïntegreerde politie aan het veiligheidsbeleid dat is vastgelegd en opgenomen in de KIV. Deze vormt, op haar beurt, het strategische referentiekader voor het veiligheidsbeleid van alle actoren die ertoe kunnen bijdragen in functie van hun vaardigheden, verantwoordelijkheden of sociale doelstellingen.

Het oprichten **van de Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG)** sluit ook aan bij dit engagement. De ZSG's moeten instaan voor de medische, politionele en psychosociale bijstand van zowel vrouwelijke als mannelijke slachtoffers van seksueel geweld.

Sinds 1 maart 2014 zijn er tevens **twee referentiecentra multidisciplinaire zorg aan besneden vrouwen opgericht**, waarvan één in het UZ Gent en één in het UMC Sint-Pieter in Brussel. De hulpverstrekking aan vrouwen die het slachtoffer zijn van besnijdenis, mag niet beperkt blijven tot een loutere chirurgische reconstructie. Deze zorg moet multidisciplinair zijn en onder begeleiding staan van een team van seksuologen, psychologen, gynaecologen, zodat deze slachtoffers zich opnieuw volwaardig vrouw kunnen voelen. De werking van deze centra wordt vastgelegd in een verdrag. In februari 2017 keurde het Comité van de verzekering voor geneeskundige verzorging van het RIZIV de verlenging van deze verdragen met beide centra goed tot 28 februari 2019.

In 2016 en 2017 heeft de federale regering verschillende nieuwe projecten van ketenaanpak bij complexe casussen van intrafamiliaal geweld ondersteund. Onder andere dankzij deze subsidies zijn er nu in België reeds vijf *Family Justice Centers* (FJC's) en zeven andere steden die de ketenaanpak hebben opgestart.

In juli 2015 namen de regeringen van de Franse Gemeenschap, van Wallonië en van de Franse Gemeenschapscommissie **een intra-Franstalig plan 2015-2019 aan om gendergerelateerd en intrafamiliaal geweld** te bestrijden. Dit plan sluit aan bij de doelstellingen van het Verdrag van Istanbul en creëert een gemeenschappelijk kader voor de Franstalige entiteiten, waardoor ze maximaal kunnen putten uit hun gemeenschappelijke **competenties en op een gecoördineerde wijze de maatregelen van het nationaal actieplan kunnen uitwerken**. Er werd een **stuurcomité** opgericht om de uitvoering van het plan te coördineren. Hierin zetelen vertegenwoordigers van de Franse Gemeenschapsregering, de Waalse regering en de Franse Gemeenschapscommissie. Er wordt ook

samengezeten met het middenveld. De leden van het stuurcomité komen een tiental keer per jaar samen.

In Wallonië zijn er vijf provinciale coördinatoren 'geweld'. Ze worden gezamenlijk gefinancierd en beheerd door het Waals gewest, de Franse Gemeenschap en de provincies. Het Waals gewest financiert ook 13 platformen 'strijd tegen geweld' waar overleg gepleegd wordt tussen belanghebbenden van de psychosociale sector, de gezondheidssector, politie en justitie om hen de mogelijkheid te geven elkaar te leren kennen, hun expertise te delen, samen te werken en hun interventies in de strijd tegen partnergeweld te coördineren. Deze platformen worden vormgegeven en beheerd door de provinciale coördinatoren.

Vlaanderen ontwikkelt een beleid dat gericht inzet op de uitvoering, versterking en verankering van acties die bijdragen tot de preventie en aanpak van gendergerelateerd geweld, misbruik en kindermishandeling. Ze streven daarbij naar consistentie en afstemming met evoluties in de beleidsdomeinen welzijn, onderwijs, sport, binnenlandse zaken (politie) en justitie.

Met het **Vlaams actieplan ter bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector** engageren de betrokken ministers zich om gezamenlijk en afgestemd werk te maken van de preventie en aanpak van geweld op kinderen en jongeren. De preventie en aanpak van fysiek, psychisch en seksueel geweld op minderjarigen vraagt om een breed engagement waarin zowel aandacht gaat naar kwaliteitsbevordering, sensibilisering, preventie als naar een adequaat en gepast reactiebeleid. De Vlaamse Regering kiest resoluut voor een beleidsdomein-overschrijdende aanpak en hernieuwen en versterken zo de doelgerichte samenwerking tussen de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport. Stapsgewijs wordt werk gemaakt van de implementatie van dit actieplan. In een eerste fase wordt gefocust op het realiseren van een kennisplatform integriteit en van wetenschappelijk onderzoek m.b.t. geweld op kinderen en jongeren.

Vlaanderen streeft ernaar om tegen eind 2017 informatie-uitwisseling mogelijk te maken tussen hulpverlening, politie en justitie bij de aanpak van meervoudig complexe situaties van **intrafamiliaal geweld en/of kindermishandeling**. Gebiedsdekkend wordt minimaal toegewerkt naar een model van periodieke **casuscoördinatie** waarin de betrokken hulpverleners en gerechtelijke instanties een afgestemde casusaanpak afspreken. Regionaal kan deze samenwerking doorgroeien naar een Family Justice Center. De voormalige provinciale coördinatoren geweld werden ingebed in het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afdeling Justitiehuisen.

Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wil blijvend meewerken aan een betere samenwerking tussen alle partners. Eén van de initiatieven in dit kader is het Brussels platform partner- en familiaal geweld, dat al sinds de eerste Nationale Actieplannen bestaat en een samenkomst inhoudt van de betrokken actoren uit verschillende sectoren: ngo's, Brusselse gemeentediensten, de psychosociale en justitionele sector, verschillende gefedereerde entiteiten actief in Brussel, de lokale en federale politie. Dit platform verenigt zich enkele keren per jaar in plenaire vorm en regelmatig in werkgroepen rond specifieke projecten, activiteiten of sub-thematieken.

In navolging van de nadruk binnen het NAP op een holistische aanpak van gendergerelateerd geweld en op vraag van verschillende partners is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dit jaar een eerste besprekingsronde begonnen rond **ketensamenwerking en casusgerichte coördinatie**. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal samen met enkele Brusselse actoren een aantal Vlaamse sleutelfiguren uitnodigen om de projecten in Vlaanderen voor te stellen en te kijken of een Brusselse versie van deze principes er kan komen, en hoe die er dan zou kunnen uitzien.

In de Duitstalige Gemeenschap hebben de verschillende diensten tot doel om in een netwerk te werken. Dit wordt op beleidsniveau ondersteund, via onder meer het **Case management**-project.

Om specifieke informatie over partnergeweld te laten doorstromen naar de juiste diensten die bevoegd zijn om deze materie op te volgen, is het van essentieel belang om cijfers en informatie binnen de verschillende diensten te identificeren en te verzamelen.

In het kader hiervan verenigt de **groep "lokaler Rat"** de betrokken diensten. Voor specifieke thema's komt een psychosociale subgroep regelmatig samen, waar ook afgevaardigden van de Duitstalige gemeenschap in zetelen.

De multisectorale en holistische benadering is één van de prioriteiten. Er wordt samenwerkt met de rechterlijke macht, de politie, het parket, jeugdhulp, opvangcentra, het justitiepaleis van Eupen, slachtofferhulp, het ministerie en de verschillende beleidscellen.

1.2. Gegevens verzamelen en kwalitatief en kwantitatief onderzoek uitvoeren

Het effectief bestrijden van gendergerelateerd geweld kan enkel door een goede kennis van het fenomeen. Eén van de doelstellingen van het NAP 2015-2019 is het verzamelen van naar geslacht en leeftijd uitgesplitste kwalitatieve en kwantitatieve gegevens, maar ook werk maken van het harmoniseren van de bestaande gegevens, en het ontwikkelen van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren om de perceptie en het begrip van het fenomeen te verbeteren en de impact van de acties op slachtoffers en daders te evalueren.

Het NAP 2015-2019 heeft ook voorzien om blijvend onderzoek te voeren naar gendergerelateerd geweld om een beter beeld te krijgen van de onderliggende oorzaken en de gevolgen van gendergerelateerd geweld, van het daderprofiel, van de evolutie van het aantal ontvangen klachten, alsook van de doeltreffendheid van de maatregelen, de protectieve factoren en recidivegraad en -oorzaken.

Het ging daarbij ook om nieuwe bevolkingsonderzoeken naar de omvang, de trends en het *dark number* van alle vormen van gendergerelateerd geweld, om zo een beter beeld te krijgen van de problematiek.

In 2016 richtte het IGVM **een specifieke werkgroep statistieken op**. Deze bestaat uit enerzijds de diensten van justitie, politie, asiel en volksgezondheid op federaal niveau en anderzijds de ambulante en residentiële zorg, onderwijs, jeugd en jeugdzorg op gemeenschaps- en gewestniveau. De werkgroep achtte het opportuun om in eerste instantie per sector te werk te gaan, om het

werkverloop te vergemakkelijken. Het IGVM stelde voorbereidende documenten op op basis van de statistische vereisten bepaald door het Verdrag van Istanbul en andere internationale instrumenten, en besloot om prioritair te werken aan de inventaris van de beschikbare gegevens. Het IGVM maakte ook een **overzicht van alle indicatoren** van de belangrijkste Europese en internationale instrumenten die van toepassing zijn op België in termen van gendergerelateerd geweld. In juli 2017 bezorgde het IGVM dit overzicht aan de leden van de interdepartementale groep.

Het **verzamen van statistieken in het strafrechtelijk systeem** in België treedt buiten het kader van het geweld tegen vrouwen, aangezien de verschillende betrokken actoren verschillende informaticasystemen gebruiken die moeilijk met elkaar te verzoenen zijn. Om deze structurele beperkingen bij het verzamelen van genderstatistieken te ondervangen, zijn de statistici die door deze actoren zijn aangeworven, bijeengekomen onder leiding van het IGVM. Deze bijeenkomst stelde hen in staat om de situatie te inventariseren en de bestaande mogelijkheden te definiëren. Sommige doelstellingen impliceren zeer ingrijpende wijzigingen in de methoden voor het verzamelen en coderen van gegevens, op het niveau van zowel de politie als de parketten. De haalbaarheid en impact ervan moet nog worden bestudeerd.

In termen van seksueel geweld, voorziet de **ministeriële richtlijn betreffende de Seksuele Agressie Set (S.A.S.)** geen bepaling betreffende het coderen van statistische gegevens. De coderingen die in het informaticasysteem REA/TPI worden uitgevoerd, leveren dan ook geen relevante statistische informatie betreffende het gebruik van de S.A.S.

Wat partnergeweld betreft, nam het College van procureurs-generaal het initiatief om het Nationaal Instituut voor Criminologie en Criminalistiek (NICC) te vragen om een **kwantitatief onderzoek te verrichten naar de effecten van gerechtelijke beslissingen**. De bedoeling was om een wetenschappelijke evaluatie te maken van de waarneembare effecten in termen van recidive. De resultaten van dit onderzoek werden voorgesteld aan de magistraten tijdens een studiedag over partnergeweld in 2016. Deze resultaten kunnen dienen voor een ruimere denkoefening over het strafrechtelijk beleid ter zake.

Het *Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique* (IWEPS) en de **Operationele Directie-Generaal Lokale Besturen en Sociale Actie** (SPW-DGO5) kunnen zich beroepen op enkele positieve ontwikkelingen in de **verzameling van genderstatistieken** over alle vormen van geweld die het NAP wil uitbannen.

Een eerste ontwikkeling betreft het verhoogde bewustzijn, via een aantal operatoren op het terrein, voor de noodzaak om hun gegevensverzameling te herzien, zodat de gegevens uitgesplitst kunnen worden per geslacht. Deze vooruitgang past in het kader van het *gendermainstreaming* plan dat in februari 2015 werd opgestart door de Waalse regering.

De tweede ontwikkeling betreft een betere kennis van de verzamelingsmethoden en de bestaande gegevens inzake geweld tegen vrouwen. Het IWEPS en de SPW-DGO5 hebben twee statistische folders opgesplitst naar geslacht opgesteld en verspreid (wanneer de gegevens voorhanden waren): de eerste werd uitgevoerd in februari 2016 en de tweede in november 2016.

Tot slot leidde de rapportage van de obstakels op het terrein in januari 2017 tot de invoering van een concrete maatregel in het Waalse Wetboek, nl. dat de gespecialiseerde opvangcentra de jaarlijkse gegevens inzake geweld zouden verzamelen, in overeenstemming met het Verdrag van Istanbul (paragraaf 8 van artikel 97 van het Wetboek).

Op 7 januari 2016 keurde de Franse Gemeenschapsregering het **decreet houdende integratie van de genderdimensie in het geheel van de beleidslijnen van de Franse gemeenschap** goed ("*gendermainstreaming*"). Dit decreet werd op 1 januari 2017 van kracht. Om uitvoerbaar te zijn, vergt deze methode **statistieken die per geslacht uitgesplitst zijn**. Artikel 5 van het decreet nodigt aldus alle ministers uit om, op de gebieden waarvoor zij bevoegd zijn, deze statistieken in te winnen of te bestellen indien nodig.

Wat de sector van de jeugd- en kinderscherming betreft, werd het **systeem voor het vergaren van statistische informatie** van de 14 teams van **SOS-Enfants** - die instaan voor preventie en bestrijding van kindermishandeling - in 2016 gestandaardiseerd. Sindsdien zijn ook de definities van intrafamiliaal geweld opgenomen in de categorieën van kindermishandeling. Het ONE beschikt voor 2016 aldus over statistische gegevens over geweld als gevolg van huwelijksconflicten enerzijds en intrafamiliaal geweld anderzijds. Ook de 4 projecten die door het Houtman Fonds werden gefinancierd, voor slachtoffertjes van intrafamiliaal geweld of seksueel misbruik, hebben nuttige gegevens opgeleverd.

In de sector van de **Justitieuizen** loopt momenteel een project om **de statistische gegevens** die verzameld worden door erkende en gesubsidieerde partners die bijstand verlenen aan rechtzoekenden, genderspecifiek te maken. Het model van de nieuwe databank zal vanaf 2018 beschikbaar zijn voor de partners. De eerste resultaten zullen in 2019 exploiteerbaar zijn, met opsplitsing naar man/vrouw en dader/slachtoffer.

Sinds begin 2016 biedt een webinterface, getiteld "***Outil alternatif de collecte des données relatives aux mariages conclus sous contrainte avec focus sur les mariages forcés***" aan zeven ledenverenigingen van het "*Réseau Mariage et Migration*" de mogelijkheid om data te verzamelen over oproepen naar de hulplijn "*Mon mariage m'appartient*" en tijdens de zittingen van de verenigingen. Binnen de vrijwilligerssector is een reflectie gaande om de toegang tot deze database uit te breiden naar nieuwe partners en om slachtoffers de mogelijkheid te bieden in contact te komen met professionals die geografisch dichterbij hen gevestigd zijn. Dit spaart tijd in de zorg en het in veiligheid brengen van de slachtoffers.

De **Franse Gemeenschapscommissie** is begonnen met een **databank van EVRAS-animaties** (*Education à la vie relationnelle, affective et sexuelle dans les écoles*) door de centra voor gezinsplanning. Momenteel kunnen we globale thema's identificeren, waaronder geweld. Het subsidiebesluit 2017-2018 vraagt speciale aandacht voor geweld (partnergeweld en geweld tegen kinderen, gedwongen huwelijken, VGV, eengerelateerd geweld, seksueel geweld - verkrachting, intimidatie, prostitutie - en genderstereotypen), hyperseksualisering en pornografie.

Het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap heeft contact opgenomen met de verschillende diensten die dagelijks te maken hebben met geweldsituaties tussen partners. Het is erg moeilijk om de gegevens en specifieke situaties te identificeren, omdat de ervaringen van de verschillende

diensten kunnen verschillen en dus niet altijd vergeleken kunnen worden. De politie en het parket passen sinds 2014 gegevensidentificatie toe. De overige situaties van partnergeweld worden op grotere schaal geregistreerd. De verschillende diensten van de residentiële en ambulante sectoren, maar ook van de politie en justitie, werden verzocht om data te verzamelen. De thema's waarrond dit gebeurde, zijn partnergeweld en gedwongen huwelijken.

Wat studies betreft, voert de Universiteit van Gent, in opdracht van het Vlaamse gelijkheidsbeleid, een **onderzoek naar de reikwijdte en kenmerken van seksueel geweld tegen vrouwen en jonge meisjes met een handicap**. Het onderzoek wordt begeleid door een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het Vlaamse en federale beleid, middenveld, hulpverlening en andere onderzoekers. Het onderzoek loopt van oktober 2016 tot september 2017. De resultaten ervan zullen begin 2018 bekend gemaakt worden.

In 2017 lanceerde Alter Egoes onder leiding van de minister voor Gelijke Kansen en Vrouwenrechten van de Franse Gemeenschapsregering een projectoproep rond het recht van vrouwen op fysieke en psychologische integriteit. In het kader daarvan werden drie **projecten rond geweld tegen gehandicapte vrouwen** ondersteund. Het betreft een studie, een actieonderzoek en een pilootproject. De resultaten zullen in de loop van 2018 bekend zijn.

Ook de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen heeft een **grondig onderzoek** besteld, over vier jaar gespreid (2017-2021), naar (onder andere) de **prevalentie van seksueel geweld**, maar dan met betrekking tot de volledige Belgische bevolking. Het onderzoek 'Een beter begrip van mechanismes, aard, omvang en impact van seksueel geweld in België' startte medio 2017 en is het eerste diepgaand en uitgebreid onderzoek naar dit thema. Het is ook de eerste studie die peilt naar seksueel geweld niet alleen ten aanzien van vrouwen, maar ook tegen mannen en kwetsbare groepen zoals LGBT-ers, migranten en bewoners van asielcentra. Dit onderzoek maakt deel uit van de projecten die worden ondersteund door het federale wetenschapsbeleid (het onderzoeksprogramma BRAIN-be, *Belgian Research Action Through Interdisciplinary Networks*, van Belspo). In dit kader werd ook nog een andere studie opgestart: 'Partnergeweld: impact, processen, evoluties en publiek beleid'. Deze studie loopt van januari 2017 tot april 2021. Het doel van het project is het bestuderen van partnergeweld vanuit een dubbele benadering: enerzijds focust het project vanuit fenomenologisch perspectief op de complexiteit van onderliggende processen bij partnergeweld en op de interactionele dynamiek tussen de partners; anderzijds wordt gekeken vanuit het perspectief van publiek beleid dat ten aanzien van deze materie wordt ontwikkeld. Door deze twee benaderingen met elkaar te verbinden, stelt het project zich tot doel om een betere afstemming tussen mediadiscours, wetenschappelijke kennis en publiek beleid te bekomen.

In de periode 2016-2017 lanceerde het IGVM een **onderzoek naar de verschillende soorten therapeutische interventies bij daders van partnergeweld en hun doeltreffendheid**. Het Leuven Instituut voor Criminologie voerde deze studie uit en ging na hoe de programma's gestructureerd en georganiseerd zijn, wie deze programma's volgt, hoe ze in deze programma's passen en hoe de programma's in de toekomst kunnen worden geoptimaliseerd, met inachtneming van internationale richtlijnen. De aanbevelingen uit deze studie worden in januari 2018 besproken in de begeleidingscomités.

Om een beter begrip te krijgen van de reikwijdte en de **impact van partnergeweld op de werkomgeving** lanceerde het IGVM in mei 2017 een nationale enquête, in samenwerking met de Universiteit van Western Ontario in Canada en de Belgische vakbonden (ABVV, ACV en ACLVB). Het werd een groot succes dankzij de steun van heel wat instellingen die hielpen bij de verspreiding ervan. Uiteindelijk werden er niet minder dan 2000 antwoorden ingediend. De resultaten van de peiling werden op 22 september 2017 voorgesteld bij het IGVM, ter gelegenheid van een **conferentie over de impact van partnergeweld op de werkvloer**.

In 2015 en 2016 voerde het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid op vraag van het IGVM **onderzoek naar intrafamiliaal geweld op basis van de gezondheidsenquête** van 2013. Uit dit onderzoek komt duidelijk het verband naar voren tussen intrafamiliaal geweld of partnergeweld en de zwakke mentale gezondheidstoestand van de slachtoffers. De studie werd in het Nederlands en Frans gepubliceerd op de website van het IGVM op 25 november 2016, ter gelegenheid van de internationale dag ter bestrijding van geweld tegen vrouwen.

Een **onderzoek inzake daderprofilering bij 'partnergeweld'** wordt uitgevoerd door de Katholieke Universiteit Leuven op vraag van het IGVM en de FOD Binnenlandse Zaken. Het is gestart op 15 juni 2017 en loopt over een periode van 12 maanden. Dit wetenschappelijk onderzoek heeft als doelstelling de opbouwende oorzakelijke keten van partnergeweld volgens het daderperspectief in kaart te brengen. Het doel is om, via een daderonderzoek, de oorzaak voor agressie en de elementen die uiteindelijk tot een escalatie geleid hebben, te ontdekken, maar ook te bepalen welke de risico- en beschermingsfactoren zijn, welke impact de dader percipieert van zijn daden, enz. Op basis van deze daderbevraging dient het daderperspectief te worden aangewend om het huidige preventiebeleid inzake partnergeweld te evalueren en te komen tot beleidsaanbevelingen ter zake.

Omdat recente beleidsgerichte data op Belgisch niveau ontbreken en op Brussels niveau quasi onbestaande zijn, werd er in 2015 een **onderzoeksoopdracht uitgeschreven voor een prevalentiestudie over geweld op vrouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**. De methodologie en vragenlijst ervan zijn gebaseerd op onderzoeken van het IGVM en het *Fundamental Rights Agency*. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal begin 2018 deze studie voorstellen waarna een besprekingsronde zal volgen die zal leiden tot beleidsgerichte aanbevelingen.

In april 2017 liet het IGVM in samenwerking met de FOD Volksgezondheid een derde **onderzoek uitvoeren naar de prevalentie van VGV** in België, in navolging van de onderzoeken van 2010 en 2014. Ook dit onderzoek werd geleid door GAMS. Het onderzoek heeft tot doel de evolutie van VGV sinds 2012 in ons land in kaart te brengen. Samen met vertegenwoordigers van Kind en Gezin, *Office de la Naissance et de l'Enfance*, het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS), het IGVM en GAMS maakt Fedasil deel uit van het wetenschappelijk begeleidingscomité voor deze studie. In het kader van de deze prevalentiestudie levert Fedasil data aan met betrekking tot vrouwen en meisjes afkomstig uit een van de dertig landen waar genitale verminkingen uitgevoerd worden en dit naar leeftijd en plaats van verblijf (provincie) in het opvangnetwerk voor asielzoekers van Fedasil op 31 december 2016. Het resultaat van het onderzoek is van belang omdat VGV leidt tot specifieke zorgnoden (medisch, psychologisch en seksuologisch). Bovendien is er nood aan preventie (voor meisjes die het risico lopen op VGV) en moet het gezondheidspersoneel gevormd worden. De resultaten van het onderzoek zullen in maart 2018 voorgesteld worden.

Van november 2015 tot juni 2016 voerde de Nederlandstalige Vrouwenraad (NVR) en de *Conseil des Femmes Francophones de Belgique* (CFFB) onderzoek naar de **prevalentie van prostitutie** in België, met de financiële steun van de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen.

Ook de Franse Gemeenschapsregering bestelde in 2015 een studie betreffende de problematiek van prostitutie. **Het verkennend onderzoek over prostitutie in de Franse Gemeenschap**, uitgevoerd door Apes-ULg en de *Haute École Libre Mosane*, omvat twee luiken. Het eerste luik omvat een inventaris van de publieke gegevens en beschikbare rapporten over prostitutie in België. De kritische analyse identificeert de argumenten die doorgaans worden aangevoerd in het debat over prostitutie en onderscheidt de argumenten waarvoor "betrouwbare" gegevens bestaan van deze waarvoor dergelijke gegevens ontbreken (en/of nooit zullen bestaan). Het tweede luik omvat een etnografische enquête over prostitutie op basis van interviews met prostitué(e)s, etnografische waarnemingen en documentaire analyse. De etnografische enquête belicht de beschikbare gegevens vanuit een ander perspectief, gericht op de sociale genderverhoudingen. De ondervraagde prostitué(e)s werden gerekruteerd op vrijwillige basis, via contacten op het terrein (salon, bar, straat) en telefonisch.

Er is een studie aan de gang over de evaluatie van de kosten van prostitutie voor de gemeenschap in België. Deze studie krijgt steun van de **Franse Gemeenschap** in het kader van de projectoproep Alter Egales 2017 over de lichamelijke en psychische integriteit.

1.3. Ondersteunen en voeren van een efficiënte samenwerking met niet-gouvernementele organisaties en het maatschappelijk middenveld

Het NAP 2015-2019 voorziet in de ondersteuning van de directe en constructieve deelname van het maatschappelijk middenveld aan de uitwerking, de implementatie en de opvolging van de ingevoerde maatregelen en strategieën.

Doorheen het NAP heeft België zich er dan ook toe verbonden om op elk niveau het werk van de relevante niet-gouvernementele organisaties en het maatschappelijk middenveld te ondersteunen en om eveneens een efficiënte samenwerking met deze organisaties te blijven ontwikkelen.

Het IGVM zette zijn **beleid van structurele, jaarlijkse subsidies** aan de organisaties Amazone, Carhif-AVG, Sophia, NVR en CFFB verder. Deze organisaties behandelen het thema van de gelijkheid van vrouw en man op een globale manier, maar ook gendergerelateerd geweld op vrouwen.

Daarnaast kende het IGVM ook 49 **éénmalige toelagen** toe in 2016, waarvan 24 voor projecten in het Frans, 21 voor projecten in het Nederlands en 4 voor tweetalige projecten. De verenigingen kozen vooral voor de strijd tegen seksisme en geweld, goed voor iets minder dan de helft van de ingediende dossiers (45% van alle dossiers). Naast de subsidie voor projecten met een multidisciplinaire aanpak die samen met het IGVM wordt verleend, heeft de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen ook verschillende subsidies toegekend aan organisaties die zich bezighouden met de strijd tegen gendergerelateerd geweld zoals Beweging tegen Geweld - vzw Zijn, het ICRH (*International Centre for Reproductive Health* van de Universiteit Gent) of Intact. Daarnaast biedt de

staatssecretaris structurele financiële steun aan de drie erkende opvangcentra voor mensenhandel Sürya, Pagasa en Payoke. In 2015 en 2016 werd deze financiering zelfs verdubbeld. In 2017 was dit eveneens het geval, dankzij zowel de staatssecretaris als de minister van Justitie. Beiden hebben deze verdubbeling tot aan het einde van de legislatuur beloofd waardoor de centra zeker zijn van hun inkomsten. Een verdere budgettaire regeling zal uitgewerkt worden op het budget van de FOD Justitie en niet langer op het budget van het programma Gelijke Kansen van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Begin 2018 zal het IGVM verschillende **expertengroepen** bij elkaar brengen in het kader van de voorstelling van dit tussentijds rapport, om de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld bij de monitoring en evaluatie van het beleid in het kader van het NAP aan te moedigen.

De verenigingen werden betrokken bij de voorbereiding van **de COL 06/2017 van het College van procureurs-generaal**³, meer bepaald via de deelname van Intact. Deze omzendbrief wil de **samenwerking met gespecialiseerde verenigingen** bevorderen om zo hun expertise ter zake te benutten. Bij de publicatie in 2017, werd overigens een studiedag georganiseerd voor magistraten en andere deskundigen (5 mei 2017). Het doel daarvan was om de kennis over deze specifieke thema's te vergroten en om **contacten te bevorderen tussen de juridische, administratieve en associatieve kringen, met het oog op toekomstige samenwerkingen**.

In september 2017 onderschreef Fedasil het online kennisplatform **“United to End Female Genital Mutilation” (UEFGM)** met praktische informatie en advies voor professionals die beroepsmatig te maken krijgen met VGV dat tot stand kwam met medewerking van GAMS en Intact.

In Wallonië worden de meeste diensten voor slachtoffers van partnergeweld en geweld tegen vrouwen en de ondersteunende diensten voor geweldplegers verzekerd door de vrijwilligerssector. Deze talrijke verenigingen kunnen dankzij de **financiële steun van Wallonië** hun werking verderzetten, namelijk via de erkenning en subsidiëring van opvangtehuizen, de toekenning van meerjarige subsidies of subsidies van onbeperkte duur voor de aanwerving van personeel (APE-punten) en de toekenning van facultatieve jaarlijkse toelagen ter bevordering van gelijke kansen. Wallonië keert jaarlijks een bedrag van enkele miljoenen euro uit aan de vrijwilligerssector voor de bestrijding van geweld. Het **steunpunt ter bestrijding van partnergeweld**, dat in 2014 werd opgericht binnen de SPW-DGO5, heeft gezorgd voor meer samenhang en duurzaamheid in de acties ter bestrijding van geweld in Wallonië. Het steunpunt staat voortdurend in contact met de overheidsinstanties die bevoegd zijn voor deze kwesties en met de gespecialiseerde verenigingen.

De Franse Gemeenschapsregering telt verschillende voorzieningen die verenigingen en structuren van het maatschappelijk middenveld structureel of incidenteel steunen in hun strijd tegen gendergerelateerd geweld. Jaarlijks wordt een projectoproep **“Promotion de la Citoyenneté et de l’Interculturalité” (PCI)** gelanceerd. Verschillende projecten die in deze context gesteund worden, bestrijden geweld tegen vrouwen. Zo werden in 2015 niet minder dan 7 projecten gesteund die

³ Col 06/2017, Omzendbrief van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eegerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen. Deze omzendbrief werd op 1 juni 2017 van toepassing.

geweld tegen vrouwen bestrijden. In 2016 werden 8 projecten gesteund en in 2017 ontvingen 5 projecten steun. De **Jeugddienst** steunt jeugdverenigingen op incidentele basis in hun projecten ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, die zich aldus tot jongeren richten. De **Directie Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap** financiert elk jaar tal van projecten op incidentele basis. Er wordt nagedacht over een de invoering van een structureel ondersteuningsmechanisme. Gedurende de legislatuur 2015-2019 doet **Alter Egales** jaarlijks een oproep tot indiening van projecten. In 2016 was het thema het recht van vrouwen om niet gestigmatiseerd te worden. 31 projecten van verenigingen werden gesteund. In 2017 was het thema het recht van vrouwen op lichamelijke en geestelijke integriteit. 26 projecten van verenigingen werden gesteund. Na een enquête over **prostitutie** in de Franse Gemeenschap werden verschillende door de vrijwilligerssector geïnitieerde projecten ondersteund: de Europese Vrouwenlobby, met een bewustmakings- en actieproject "les jeunes pour l'abolition" en de ondersteuning van een studie getiteld "*La prostitution: quel coût pour la collectivité?*" uitgevoerd namens de *Mouvement pour l'Égalité entre les Femmes et les Hommes*. Naast de projectoproep van Alter Egales worden ook **eenmalige projecten** gefinancierd, ongeacht of het nu gaat om projecten tegen genderstereotypen, geweld in liefdesrelaties, VGV, gedwongen huwelijken of eengerelateerd geweld (13 projecten gesubsidieerd in 2015, 17 projecten gesubsidieerd in 2016, 6 projecten gesteund in 2017).

In de strijd tegen gedwongen huwelijken en eengerelateerd geweld steunt de Franse Gemeenschap de drie platformen die actief zijn op dit gebied: het *Réseau Mariage et Migration, de Service Droits et jeunes* (Luiks Platform tegen VGV) en de vereniging *Violences et mariages forcés*, uit Mons. Bepaalde projecten van deze verenigingen werden ondersteund in het kader van de facultatieve subsidies voor gelijke kansen en de PCI-voorziening.

De **Franse Gemeenschapscommissie** verleent structurele steun aan twee netwerken via een overeenkomst en een subsidie: het ***Réseau Marriage Migration*** en sinds 2017 het **Brusselse netwerk voor de bestrijding van VGV** in het domein van de sociale actie en het gezin, gecoördineerd door Intact. Het Plan voor gezondheidsbevordering (***Plan de Promotion de la Santé***) 2018/2022 maakt een prioriteit van de aanpak van gendergerelateerde ongelijkheden op gezondheidsgebied. Er werden specifieke projectoproepen gelanceerd voor de periode 2018/2022. De Franse Gemeenschapscommissie steunt een groot aantal vzw's door middel van **eenmalige subsidies** voor acties van het verenigingsleven.

Jaarlijks wordt een **subsidie-enveloppe** toegekend aan 11 **Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW) in Vlaanderen en Brussel** waarmee ze inzetten op de ondersteuning van slachtoffers, begeleiding van slachtoffers en daders van intrafamiliaal geweld, ... Daarnaast wordt jaarlijks een subsidie toegekend aan het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW) voor ondersteunende en dienstverlenende taken ten behoeve van de CAW's en werden een aantal projectsubsidies toegekend in het kader van de strijd tegen VGV.

Het Vlaamse gelijkheidsbeleid ondersteunt een aantal genderorganisaties die actief betrokken zijn bij de strijd tegen gendergerelateerd geweld structureel. Concreet betreft het de NVR, RoSa kenniscentrum voor gender en feminisme en Ella vzw kenniscentrum gender en etniciteit. Deze organisaties nemen het thema gendergerelateerd geweld jaarlijks op in hun activiteiten. Daarnaast

wordt er ook ad hoc samengewerkt met organisaties als Intact en GAMS specifiek voor de strijd tegen VGV.

Tijdens **driejaarlijkse subsidierondes** kunnen **Brusselse ngo's** subsidiëring aanvragen voor de uitvoering van hun projecten rond de preventie van en strijd tegen gendergerelateerd geweld. Naast deze financiële ondersteuning werkt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest echter ook actief mee aan een betere zichtbaarheid en uitwisseling van activiteiten en projecten, via de Brussels coördinator partner- en familiaal geweld en het Brussels overlegplatform partner- en familiaal geweld.

In de **Duitstalige gemeenschap** worden verschillende **samenwerkingsvormen** bevorderd om de samenwerking tussen **niet-gouvernementele organisaties** en het **maatschappelijk middenveld** te optimaliseren. Dit gebeurt zowel incidenteel (projecten, initiatieven,...) als structureel (overeenkomsten, contracten over meerdere jaren,...). Zo werden er bijvoorbeeld twee "*Jugendstrategiepläne*" of strategische jongerenplannen uitgewerkt. In beide plannen, nl. het "*Zukunft für alle jungen Menschen – Benachteiligte junge Menschen in den Fokus*" 2013-2015 (een toekomst voor alle jongeren - in het bijzonder kwetsbare jongeren) en het "*Respektvoller Umgang miteinander und mit sich selbst*" (respect voor de andere en zichzelf) 2016-2020 komen verschillende thema's en instellingen aan bod, met de bedoeling om de sensibilisering en het netwerken te bevorderen en concreet te maken.

Globale doelstelling II: Geweld voorkomen

II.1. Sensibiliseringsacties voeren voor het grote publiek of doelgroepen

Geweld kan alleen maar efficiënt worden bestreden en voorkomen door een totaal engagement van de hele samenleving. Het is van essentieel belang dat elke burger die het slachtoffer, de getuige of de dader is, geïnformeerd is over de verschillende manieren waarop moet worden gehandeld wanneer hij of zij geconfronteerd wordt met geweld. Sinds vele jaren worden zowel op federaal niveau als op het niveau van de gemeenschappen, gewesten, provincies en gemeenten, grote inspanningen geleverd om het taboe op geweld te doorbreken en om de slachtoffers en de daders te informeren over en te begeleiden met beschikbare actiemiddelen.

Het NAP 2015-2019 heeft zich tot doel gesteld om door te gaan met sensibiliseringscampagnes of – programma's naar het grote publiek toe maar ook om de doelgroepen die meer geconfronteerd worden met een bepaalde vorm van gendergerelateerd geweld te sensibiliseren.

Specifieke sensibiliseringsacties inzake seksueel geweld moesten bijzondere aandacht krijgen bij de uitvoering van het NAP 2015-2019, vooral gefocust op het aanmoedigen van slachtoffers om tijdig de feiten aan te geven opdat de bewijsvoering en hulpverlening zo efficiënt en zo snel mogelijk kan worden opgestart.

In september 2016 publiceerde het IGVM een nieuwe folder getiteld "**Seksisme tegengaan: een uitdaging voor de gelijkheid van vrouwen en mannen**". Deze folder bevat informatie over de wet ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en zet uiteen welke stappen ondernomen kunnen

worden wanneer een persoon geconfronteerd wordt met seksisme of getuige is van dergelijke gedragingen. De folder is beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Vzw Jump nam, met de steun van Wallonië, een **enquête over seksisme** af en verwerkte de resultaten in een video in 2015 en 2016. De enquête belicht verschillende thema's, waaronder de perceptie van seksisme, seksistische gedragingen en omgevingen, seksisme op het werk, de psychologische impact van seksisme en seksisme als aantasting van de vrijheid.

Omdat negatieve stereotypering en seksisme vaak aan de basis liggen van gendergerelateerd geweld, voert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook sensibiliseringsacties rond deze thematieken uit, ter preventie van gendergerelateerd geweld. Zo verscheen er in 2017 een **video tegen seksisme in de media** en steunde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest projecten zoals 'Handen af! Stop seksisme'.

De federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen lanceerde in samenwerking met de politie en het IGVM eind 2017 een **campagne om getuigen van seksuele straatintimidatie op te roepen in te grijpen** (<http://www.seksueelgeweld.be/straatintimidatie> of www.ikgrijpin.be). De campagne wil het publiek bewust maken van het probleem en aanzetten tot bijsturing. Daarbij mikt zij op de solidariteit van de omstaanders om de dader er op aan te spreken en zo het slachtoffer te helpen.

In februari 2017 lanceerde de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen eveneens een **sensibiliseringscampagne rond seksueel geweld**. De campagne was getiteld "100 per dag" en bracht het aantal gevallen van verkrachting per dag in België onder de aandacht. De campagne had als doel de aangiftebereidheid te verhogen, het grote publiek te informeren over de problematiek, te duiden dat seksueel geweld altijd strafbaar is, ook binnen relaties en dat seksueel geweld voornamelijk voorkomt door bekenden. Daar werd de lancering van een nieuwe website aan gekoppeld, namelijk www.seksueelgeweld.be.

Om deze website op te stellen werd beroep gedaan op psychiaters gespecialiseerd in seksueel geweld, inclusief posttraumatische stressstoornissen, provinciale coördinatoren gespecialiseerd in seksueel geweld, politiemensen gespecialiseerd in gedragswetenschappen en andere hulpverleners gespecialiseerd in het opvangen van slachtoffers van seksueel geweld. Deze website is bedoeld om slachtoffers van seksueel geweld en hun familieleden te helpen, om informatie te verstrekken over de mogelijkheid om aangifte te doen, over de medische zorgen, hulpcentra, forensisch onderzoek, om slachtoffers door te verwijzen naar adequate diensten. Op de website vindt men tevens de contactgegevens van de lokale politiezones, alsook alle gegevens over de ZSG's.

De federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen lanceerde in 2016 ook een **project rond seksueel geweld bij studenten** in samenwerking met de Beweging tegen Geweld - vzw Zijn. Dit project bestond uit een preventiecampagne tegen seksueel geweld bij studenten, ontwikkeld door en voor deze doelgroep, nl. studenten van 18 tot 25 jaar. Het betrof een participatief project dat de studenten uitnodigde om na te denken over seksualiteit, grensoverschrijdend gedrag, seksueel geweld, enz. De projectoproep werd op 13 oktober 2016 gelanceerd. Het winnend project werd op 12 mei 2017 bekendgemaakt. Deze zal in 2018 uitgerold worden in alle hogescholen en universiteiten.

In november 2016, ging de Franse Gemeenschapsregering van start met een gratis hulplijn voor slachtoffers van **seksueel geweld**, die wordt gecoördineerd door de dienst voor welzijnswerk SOS *Viol*. Deze hulplijn ontvangt een jaarlijkse subsidie van de ministers bevoegd voor Justitiehuisen en Vrouwenrechten van de Franse Gemeenschap en is bereikbaar via het nummer 0800 98 100. Dankzij deze financiering kan men gespecialiseerd personeel inzetten om te luisteren, psychologische bijstand te verstrekken en de kosten te dekken die door het gratis nummer worden gegenereerd. Er werden posters verdeeld onder meer dan 14.000 professionals in de gezondheidszorg, de jeugdzorg, het onderwijs, de jeugddiensten, justitie, de sportdiensten, de politiediensten en de sociale sector, maar ook bij verenigingen die actief zijn in de strijd tegen geweld tegen vrouwen. De affiche werd ook in heel wat vrouwenbladen gepubliceerd. Daarnaast werd de poster verdeeld bij meer dan 500 apothekers en ter beschikking gesteld van structuren voor zorgverstrekking in Wallonië en Brussel. In november 2017 werd de campagne herhaald, met een nieuwe affiche en dezelfde verspreiding als in 2016. Maar dit keer werd de affiche ook specifiek verdeeld bij gynaecologen actief in het Franstalige landsgedeelte.

Het IGVM ondersteunde de ontwikkeling en verspreiding van een gespecialiseerde brochure, in samenwerking met Ciré, een Franstalige vereniging in Brussel die zich bezighoudt met de problematiek van asielzoekers, vluchtelingen en vreemdelingen, met of zonder verblijfsvergunning. Deze **brochure**, getiteld "**Migrant en slachtoffer van partnergeweld. Wat zijn mijn rechten?**" informeert slachtoffers over hun rechten en de mogelijke stappen die ze kunnen zetten om zich te beschermen tegen geweld en helpt ze om in contact te komen met professionele dienstverleners voor advies en hulp hierbij. In juni 2016 informeerde het IGVM de verschillende betrokken sectoren (politie, justitie, integratie, psychosociale diensten, enz.) over de beschikbaarheid van deze brochure en de mogelijkheid om deze te bestellen. De actie werd een ongekend succes. De 10.000 brochures, die in beide landstalen werden gedrukt, waren in een mum van tijd uitgeput.

In 2015 voerden de Franse Gemeenschap, Wallonië en de Franse Gemeenschapscommissie een gezamenlijke campagne voor jongeren tussen 15 en 25 jaar, getiteld "**No Violence**". De "**No violence**" campagne vermeldde telkens onder meer het nummer van de hulplijn voor Partnergeweld – 0800/30 030. De werd overgenomen in verschillende magazines, tijdschriften en nieuwsbrieven. Er volgde ook een gerichte verspreiding naar de lokale overheden.

Sinds 2015 subsidieert de Franse Gemeenschapscommissie "**Touche pas à ma pote**" voor theateranimaties in scholen.

Op het gebied van sensibilisering en preventie van **geweld in liefdesrelaties van jongeren**, ondersteunde de Franse Gemeenschap verschillende projecten van de vrijwilligerssector. In het kader van de PCI-voorziening werden ook verschillende projecten ter bestrijding van geweld in liefdesrelaties van jongeren ondersteund.

In 2016 ontwikkelden en verspreidden de drie Franstalige entiteiten de campagne "**Journal de Marie**". Deze campagne richtte zich tot een volwassen publiek en had als doel om:

- slachtoffers en plegers van partnergeweld aan te moedigen om zich als zodanig te erkennen;
- slachtoffers te helpen om te beseffen dat zij zich in een situatie van partnergeweld bevinden;
- slachtoffers te helpen om de schaamte te overwinnen die inherent is aan een context van partnergeweld;

- slachtoffers, daders en professionals te informeren over het bestaan van de hulplijn **Ligne Écoute Violences Conjugales - 0800 30 030**;
- slachtoffers te helpen om de kracht te vinden om de controle over hun leven opnieuw in handen te krijgen, met respect voor hun zelfstandigheid.

De campagne werd overgenomen door een tiental vrije radiozenders en verder verspreid door de verschillende communicatiekanalen van de drie entiteiten. Daar werd ook een tentoonstelling aan gekoppeld "*Créer pour s'oublier*" in verschillende Waalse steden, alsook de organisatie van conferenties, debatten, evenementen, enz. met lokale partners voor verschillende doelgroepen.

In 2017 bestendigden de drie Franstalige entiteiten hun samenwerking met de heruitzending van de campagne "*Journal de Marie*". In mei 2017 werden onder andere posters opgehangen aan de informatieborden van de MIVB. Ze zullen er een jaar lang blijven hangen. In mei-juni 2017 werden ook binnen de 850 Waalse TEC-bussen posters opgehangen. Via de provinciale coördinatie tegen geweld werden nog eens badges met het nummer van de hulplijn uitgedeeld.

Dankzij een partnerschap werden in februari en september 2017 stille spots uitgezonden in meer dan 500 apotheken en zorginstellingen in Wallonië en Brussel.

Er werd een poster ontworpen voor permanente affichage in de wachtkamers en een folder om het nummer van hulplijn *Ligne Écoute Violences Conjugales* (en bijhorende website) op grote schaal bekend te maken, onder andere bij de politiezones, de sociale diensten, de centra voor gezinsplanning, de diensten voor geestelijke gezondheidszorg en alle huisartsen die actief zijn in het Franstalige landsgedeelte. De opdracht van de operatoren van de hulplijn omvat de regelmatige actualisering van de website www.ecouteviolencesconjugales.be en het aanleggen van een lijst van contactgegevens van de hulpdiensten voor slachtoffers van partnergeweld. De website www.ecouteviolencesconjugales.be wordt begin 2018 volledig vernieuwd.

Ook in Vlaanderen werden tal van acties ondernomen. Het verhogen van de bekendheid van 1712 is een continu aandachtspunt. Het vraagt een constante alertheid om in te pikken op de actualiteit en waar aangewezen in andere **sensibiliseringsacties/campagnes** de verbinding te maken met **1712**. Sinds de opstart van 1712 in 2012 wordt jaarlijks geïnvesteerd in een algemene campagne om de naambekendheid van 1712 te vergroten. Sinds 2015 worden ook kleinschaliger acties opgezet naar specifieke doelgroepen en dit steeds met de bedoeling 1712 meer bekend te maken en burgers te sensibiliseren rond geweld, misbruik en kindermishandeling. In december 2015 werd een campagne gelanceerd om de slachtoffers van historisch misbruik via 1712 toe te leiden naar de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik of naar de lotgenotencontacten voor slachtoffers van historisch misbruik. In 2016 werd een campagne opgemaakt specifiek gericht op kinderen en jongeren en werden ook twee 1712-webpagina's (een voor -13-jarigen en een voor +13-jarigen) op hun maat gelanceerd, dit alles gericht op het beter bekend maken van 1712 bij kinderen en jongeren en sensibilisering rond alle vormen van geweld tegen kinderen en jongeren. Daarnaast werd eind 2016 in samenwerking met verschillende partners aandacht gevraagd voor partnergeweld en werd 1712 hierbij naar voor geschoven. De campagne van 2017 vraagt aandacht voor partnergeweld bij ouderen en is gericht op het beter bekend maken van 1712 bij ouderen.

In 2016 werd de **campagne 'Maak van donderdag date-dag en blijf ook met je partner de beste vrienden'** gelanceerd. Deze campagne wilde vooral wijzen op het belang van een goede partnerrelatie. In oktober 2017 wordt een vervolgcampagne gelanceerd die meer zal inzoomen op problemen in de partnerrelatie en de link legt naar het overzicht van het beschikbare aanbod inzake relaties en scheiding op www.tijdvoorjerelatie.be. In het kader van sensibilisering van etnisch-culturele minderheden zetten de CAW's in op het beter profileren en toegankelijk maken van hun aanbod ten aanzien van deze doelgroep. Een aantal CAW's hebben hier de voorbije jaren concreet acties rond ondernomen zowel voor wat hun eigen aanbod betreft als binnen een samenwerkingsverband (o.a. de FJC's).

In het kader van een Health in All Policies aanpak, tracht **Sensoa** jongeren te sensibiliseren via het **initiatief 'seks in de praktijk'**. (<http://www.allesoverseks.be/themas/seks-in-de-praktijk>). De sensibilisatie is gericht naar jongeren en wordt doorgegeven en gebruikt via huisartsenkringen, lerarenkringen, logopedisten, ... In het najaar van 2018 wordt een conferentie gehouden over seksuele gezondheid waar het grensoverschrijdend gedrag wordt ingesloten.

Naast de ondersteuning van vele acties die vanuit het middenveld ontstaan, voert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook op regelmatige basis zélf **sensibiliseringsacties**. Rond de internationale dag voor uitbanning van geweld op vrouwen (25 november) worden elk jaar tienduizenden witte lintjes verspreid via ngo's, overheidsinstellingen en de eigen administratie. Deze actie gaat telkens gepaard met een collectieve 25 november-actie op een centrale plaats in Brussel. Naast deze traditionele activiteiten voert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook specifieke sensibiliseringsacties uit: in 2015 vond er een grootschalige campagne plaats rond partnergeweld en in 2016 rond seksuele intimidatie en verbaal geweld.

Ook de Duitstalige Gemeenschap draagt haar steentje bij door de structurele subsidiëring aan het **Prisma**-instituut, een begeleidingscentrum voor vrouwen en een slachtofferhulpdienst bevoegd voor therapeutisch werk, maar ook voor bewustmaking, opsporing, evaluatie en analyse van situaties van partnergeweld in de Duitstalige Gemeenschap. Het Prisma-Instituut heeft de leiding over het vrouwenhuis, maar vangt ook mannen op die vragen hebben over seksualiteit en andere thema's die tot zijn bevoegdheidsgebieden behoren.

Als onderdeel van zijn sensibiliseringsopdracht werkt het IGVM indien nodig samen met andere partners om projecten en campagnes uit te voeren. Een voorbeeld daarvan is de campagne die in bakkerijen werd gevoerd in de regio en de stad Eupen "**Gewalt kommt nicht in die Tüte**".

Samen met de overlegstrategieën tegen VGV, brachten GAMS en Intact een **gids uit voor goede praktijken ter verbetering van de preventie en bescherming van meisjes en vrouwen die het slachtoffer zijn van of het risico lopen op besnijdenis**. Deze gids is sinds begin 2017 beschikbaar in het Nederlands en het Frans. De Franstalige regeringen van Brussel, de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben de Franstalige publicatie ondersteund. Het IGVM financierde de herwerking van deze gids voor een Nederlandstalig publiek.

Het IGVM droeg tevens financieel bij tot de productie van videoclipps en affiches ter ondersteuning van de **Europese sensibiliseringscampagne "Men Speak Out"** die in februari 2016 van start ging in

Brussel. Het was de eerste Europese campagne die ook mannen betrof bij de strijd tegen gedwongen huwelijken in Europa. Deze campagne kwam tot stand in samenwerking met GAMS, het tropisch instituut van Antwerpen, de ngo *FORWARD UK* met zetel in Londen, en de stichting HIMILO die vanuit Nederland opereert. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest steunde deze sensibiliseringscampagne en wijdde een luik in hun campagne van 2016 aan de rol van mannen.

De minister bevoegd voor jonge kinderen van de Franse Gemeenschap kende ook een subsidie toe aan GAMS, **ter ondersteuning van de gemeenschapsdialoog bij de prenatale werking en de kinderconsultaties van het ONE**. Op die manier kunnen **gemeenschapswerksters** van GAMS wachtdiensten verzekeren om (toekomstige) ouders van de betreffende gemeenschappen te sensibiliseren.

Op vraag van de **Centres de Promotion de la Santé à l'école (PSE)** komt GAMS tussen in situaties die als risicovol worden beschouwd (verblijf gepland in land van oorsprong). Het stelt zijn expertise ter beschikking van de ouders in de vorm van advies en zijn kennis van de taal van de ouders.

Om het werk van de PSE inzake preventie van VGV te steunen, is de aanwerving en opleiding van **referentiepersonen bij de PSE** voorzien in 2017-2018. De medisch-sociaal medewerkers van het ONE organiseren ook **welzijnswerkshops met moeders en hun jonge kinderen**, tijdens de dewelke de problematiek van tradities wordt besproken.

GAMS heeft een methodologie en **een aantal concrete hulpmiddelen** ontwikkeld waarmee het probleem van VGV met de leerlingen in de klas kan worden besproken tijdens bewustmakingsactiviteiten die door de PSE georganiseerd worden.

De informatie van de preventiekit VGV werd verspreid onder de beroepsmensen die onder de bevoegdheid van het Waals Gewest vallen.

In 2016 verstreekte Wallonië informatie over de nieuwe fiches die bij deze kit horen aan de sectoren van de gezondheidszorg en de integratie van personen van vreemde afkomst. De informatie werd ook gepubliceerd op het portaal voor sociale actie en gezondheid van Wallonië en verspreid via de gezondheidsnieuwsbrief.

In 2017 verspreidde de Franse Gemeenschapsregering op grote schaal een gezamenlijke communicatie van de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie over een studie die door Intact werd uitgevoerd: "*L'intérêt de l'enfant dans le cadre des procédures protectionnelles et répressives en lien avec les mutilations génitales féminines*". De informatie werd ook gepubliceerd op het portaal van Wallonië en op het portaal voor sociale actie en gezondheid van de Waalse Overheidsdienst.

Ook de Franse Gemeenschapscommissie steunt GAMS voor hun preventieacties tegen VGV. De commissie maakt deel uit van het netwerk *Mariage et Migration* en neemt deel aan het nieuwe Brusselse netwerk ter bestrijding van genitale verminking van vrouwen op het gebied van de sociale actie en het gezin.

Tenslotte blijft het IGVM zijn gids "**Gedwongen huwelijk? Handleiding voor dienstverleners**" en de **brochure "Eergerelateerd geweld. Hoe ga je hiermee om als professional?"** verspreiden. Op de

website van het IGVM worden bovendien de contactgegevens vermeld van verschillende verenigingen die gespecialiseerd zijn in de problematiek van gedwongen huwelijken.

De sector sociale cohesie van de **Franse Gemeenschapscommissie** richt zich in het kader van de vijfjarige periode 2016-2020 eveneens op de **migrantengemeenschappen**. De gezondheidsgroep Josaphat werkt in partnerschap samen met het netwerk *Mariage et Migration* en verstrekt specifieke informatie in de strijd tegen gedwongen huwelijken. In het kader van de sociaal-juridische permanenties stellen de vzw's informatie ter beschikking van hun publiek en hangen bewustmakingsaffiches uit in hun lokalen. De vzw *La Voix des Femmes* biedt zo in het kader van zijn sociaal-juridische permanentie "steun en begeleiding van slachtoffers van intrafamiliaal geweld (gedwongen, gearrangeerde of vroegtijdige huwelijken en eerdergerelateerd geweld)" en het CIRE werkt rond partnergeweld en dubbel geweld. Ook de onthaalcentra voor nieuwkomers verstrekken informatie aan hun gebruikers.

II.2. Opleidingsacties voeren over de gelijkheid van vrouwen en mannen

Ons onderwijssysteem speelt een primordiale rol bij de preventie van gewelddadig gedrag. Onder andere in het versterken van de weerbaarheid van studenten kunnen zij een rol spelen. Het aanmoedigen van deze principes op zeer jonge leeftijd stimuleert een zo ruim mogelijke primaire preventie van gendergerelateerd geweld over het gehele onderwijssysteem.

Het NAP 2015-2019 stelde als principe dat de bevordering van de gelijkheid van vrouwen en mannen en de strijd tegen geweld in liefdesrelaties vanaf jonge leeftijd moet aangekaart worden en tijdens het hele onderwijsproces herhaald moet worden, zodat kinderen en adolescenten ten volle kunnen deelnemen aan een samenleving met meer gendergelijkheid en zich bewust worden van het ontoelaatbare karakter van gewelddadig gedrag.

Daarom moeten de seksuele, relationele en reproductieve opvoeding en de primaire preventie in scholen inzake gezond seksueel gedrag bij jongeren versterkt worden. Daarenboven moeten maatregelen ontwikkeld worden in het onderwijs die seksistische stereotypen vermijden en een cultuur bevordert van gendergelijkheid, respect voor de mensenrechten en geweldloosheid. Bovendien moeten deze principes gepromoot worden zowel in de informele educatieve structuren als in de sportieve, culturele en vrijetijdsstructuren, alsook in de media.

In Vlaanderen bundelt www.grenslijn.be alle informatie en kennis over de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige en over alle vormen van grensoverschrijdend gedrag en ontsluit dit naar alle professionals en vrijwilligers die werken met kinderen en jongeren in de kinderopvang, de jeugdhulp, het onderwijs, de jeugdsector, sport- en welzijnssector. Dit kennisplatform is het resultaat van een beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking tussen welzijn, onderwijs, jeugd, media, werk en sport onder coördinatie van Steunpunt Mens en Samenleving (vzw SAM) en in samenwerking met de Ambrassade en relevante partnerorganisaties.

Sinds 2013 behoort **EVRAS** tot de verplichte missies van het onderwijs van de Franse Gemeenschap en zijn de scholen verplicht om in hun activiteitenverslagen de uitgevoerde acties met betrekking tot EVRAS op te nemen.

Krachtens het **protocolakkoord EVRAS** dat in 2013 werd ondertekend door de Franse Gemeenschap, Wallonië en de Franse Gemeenschapscommissie, heeft de minister van Jeugd, Gelijke kansen en Vrouwenrechten een **label geïntroduceerd voor de EVRAS-operatoren** die in de jeugdsector werken, teneinde de kwaliteit van de animaties en de goede voorlichting van jongeren omtrent hun seksuele en reproductieve rechten te verzekeren, met respect voor de levensbeschouwelijke en religieuze visie van elkeen. In oktober 2017 dienden 65 organisaties (centra voor gezinsplanning, vereniging voor sensibilisering en preventie, ...) een aanvraag in, met voorlegging van het bewijs dat zij over voldoende kwaliteiten beschikten om het EVRAS Jeugd-label in de wacht te slepen. In juni 2017 werd een **projectoproep** gelanceerd voor de financiering van animaties, opleidingen en de ontwikkeling van hulpmiddelen. De projecten werden eind 2017 geselecteerd.

In de Duitstalige gemeenschap zijn momenteel twee "*Jugendstrategiepläne*" (strategisch plan voor de jeugd) lopende. In beide plannen - het "**Zukunft für alle jungen Menschen – Benachteiligte junge Menschen in den Fokus**" 2013-2015 (een toekomst voor alle jongeren - in het bijzonder kwetsbare jongeren) en het "**Respektvoller Umgang miteinander und mit sich selbst**" (respect voor de andere en zichzelf) 2016-2020 - komen verschillende thema's en instellingen aan bod, met de bedoeling om de sensibilisering en het netwerken te bevorderen en concreet te maken. Prisma organiseert op verschillende plaatsen jongerengroepen en opleidingen, zoals familiehelp en hulp aan senioren, alsook opleidingsmodules met als thema "de vele gezichten van geweld".

II.3. De opleiding van professionals verzekeren

Het NAP 2015-2019 heeft zich verbonden tot het invoeren, ontwikkelen en versterken van de opleidingen voor professionals die in contact kunnen komen met slachtoffers of daders van gendergerelateerd geweld.

Een betere kennis en sensibilisering van de problematiek, betere vaardigheden in het opsporen van het geweld en een efficiënte opvang van de slachtoffers dragen bij tot een betere ondersteuning.

Bepaalde gewelddaden zijn zo specifiek dat slachtoffers enkel en allen kunnen geholpen en gehoord worden door daartoe specifiek getrainde personen.

Wat betreft seksueel geweld moesten meer inspanningen geleverd worden om de opleiding van de politionele en justitiële sector te versterken (het eerste verhoor van volwassen slachtoffers van zedendelicten, het gebruik van de S.A.S., enz). Er moesten meer doorgedreven opleidingen beschikbaar worden voor alle andere betrokken professionals in de gezondheidszorg, zoals huisartsen, gynaecologen, urologen, verplegers, etc.

In het voorjaar van 2016 werden vier studiedagen (Frans en Nederlands) rond seksueel geweld georganiseerd voor de politie. Deze **studiedagen**, genaamd **code 37**, werden aangeboden door de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen. Ongeveer 1000 politieagenten hebben deelgenomen aan de opleiding. Tijdens deze studiedagen werd het vernieuwde draaiboek 'zedemisdrijven' verspreid via een usb-stick aan alle aanwezigen. Verder werd er, eveneens door de federale

staatssecretaris voor Gelijke Kansen, voor de Techniek Audiovisueel Verhoor van Minderjarigen (TAM)-verhoorders van de politie op 20 oktober 2017 een specifieke opleiding georganiseerd die handelde over het verhoren van zowel minderjarigen als meerderjarigen personen met een verstandelijke beperking die slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld.

In het kader van de ZSG's organiseerde de staatssecretaris voor Gelijke Kansen in september en november 2017 een specifiek opleidingsaanbod aan zowel de zedeninspecteurs als de forensisch verpleegkundigen en de in het ziekenhuis werkzame psychologen (gericht op traumapsychologie).

In de periode oktober '16 – november '17 heeft het ICRH in samenwerking met het UMC Sint Pieters, dankzij een subsidie van de FOD Volksgezondheid, een **basisopleiding** aan 12 Belgische ziekenhuizen georganiseerd waarin zij zowel theoretische verdieping, als praktische *evidence-based* handvatten aangereikt krijgen om hun **aanpak van intrafamiliaal geweld en seksueel geweld** in hun eigen ziekenhuis te verbeteren. Daarnaast werd er ook een centrale vormingsdag in Brussel georganiseerd voor zorgverleners uit ziekenhuizen die nog niet eerder gevormd zijn in het verleden en die ook niet aan een basisvorming binnen dit project hebben deelgenomen. Ook werd de bestaande checklist voor optimale opvang van slachtoffers van seksueel geweld in Belgische ziekenhuizen geüpdatet volgens de nieuwe internationale richtlijnen en de evaluatie van de Belgische context.

In samenwerking met ICRH organiseerde Fedasil in november en december 2016 en, met financiering van UNHCR, in februari 2017 de **opleiding "(H)erkennen van slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld"** met het doel professionals op het terrein in staat te stellen om slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld te detecteren, op de juiste manier op te vangen en door te verwijzen. De deelnemende groep bestond uit artsen, verpleegsters, leden van het psychosociaal team, voogden en maatschappelijk werkers verbonden aan het opvangnetwerk. De deelnemers kregen ook inzicht in *do's and don'ts* in interculturele communicatie rond seksualiteit & relaties en in goede vormen van verbale en non-verbale communicatie in het bespreken van geweld en kregen ze toegang tot ondersteunend materiaal en tools.

In de periode oktober '16 – november '17 heeft het ICRH in samenwerking met het UMC Sint-Pieter een **opleidingscampagne** gevoerd om de kennis en competenties omtrent de **aanpak van intrafamiliaal geweld** in het algemeen en seksueel geweld in het bijzonder in Belgische ziekenhuizen te verhogen en te verbeteren met het oog op een betere screening en behandeling van vrouwelijke, mannelijke en transpatiënten van alle seksuele oriëntaties en zowel minder- als meerderjarigen.

In de periode van oktober 2015 – oktober 2016 heeft GAMS een **sensibiliserings- en opleidingscampagne voor de ondersteuning van vrouwen getroffen door VGV** in ziekenhuizen gevoerd. De algemene doelstelling van dit project was de sociale en psychologische impact en de gevolgen van VGV te verminderen door een aangepaste ondersteuning te bieden aan vrouwen die reeds VGV ondergingen en meisjes die het risico lopen.

De specifieke doelstellingen waren de organisatie van infosessies in 6 ziekenhuizen die recent geconfronteerd werden met een toestroom van asielzoeksters uit Somalië en Eritrea. Daarnaast werden interviewsessies georganiseerd voor vroedvrouwen die hierover reeds een opleiding volgden evenals opleidingen voor artsen en verpleegkundigen van de *travel clinic* (in Brussel, Antwerpen en Luik). Ook voor 2018 zijn gelijkaardige projecten gepland.

Door middel van **nationale middelen of via het Fonds voor asiel, migratie en integratie (AMIF) financiert Fedasil projecten en opleidingen** van ICRH, GAMS en Intact inzake VGV en andere vormen van seksueel en gendergerelateerd geweld.

Aansluitend op **de opleiding en bewustmaking van de agenten van de Dienst Vreemdelingenzaken** over verschillende aspecten van familiaal geweld, werd informatie uitgewisseld tussen de gespecialiseerde organisaties en de Dienst Vreemdelingenzaken. De agenten van de Dienst Vreemdelingenzaken zullen daardoor in de loop van 2018 een opleiding kunnen volgen. Om de **gemeenten op te leiden en bewust te maken** voor de verschillende aspecten van de problematiek van familiaal geweld, en meer bepaald de verschillende vormen van geweld, de belangrijke informatie die aan de Dienst Vreemdelingenzaken moet worden medegedeeld voor de vaststelling van deze daden en de impact van dit geweld op het verblijfsrecht van slachtoffers volgens de wet van 15/12/1980, zal de Dienst Vreemdelingenzaken in zijn jaarlijkse/halfjaarlijkse opleiding aan de gemeentelijke administraties voortaan ook focussen op de voorgenoemde punten.

Wat partnergeweld betreft, organiseerde de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen, in samenwerking met de *European Family Justice Alliance*, een Europese studiedag rond het uitbouwen van de multidisciplinaire benadering of ketenaanpak van intrafamiliaal geweld en *'how to build a family justice center'*, waarbij goeie praktijken tussen professionals uit België en andere Europese landen werden uitgewisseld.

De gespecialiseerde centra voor huiselijk en intrafamiliaal geweld worden door de Waalse regering gesubsidieerd om 60 dagen training per jaar te geven over **partnergeweld**. Deze opleiding is bedoeld voor professionals die slachtoffers en daders van partnergeweld begeleiden. Deze opleidingen omvatten een initiële driedaagse module gericht op het begrijpen van de mechanismen van huiselijk en intrafamiliaal geweld en 3 modules met betrekking tot interventies bij slachtoffers (opheffen van het slachtofferschap), daders (verantwoordelijkheidsbesef) en kinderen die aan deze vorm van geweld worden blootgesteld. In 2015 werden 362 personen opgeleid door deze informatiecentra. In 2016 volgden 465 personen deze opleidingen, waaronder de opleiders van Tele-Onthaal (107) in het kader van de samenwerking die een permanente hulplijn "*Écoute Violences Conjugales*" verzekert.

Eind 2015 werd een nieuw opleidingsaanbod samengesteld en getest door de informatiecentra. Het betreft een module van één dag voor eerstelijnsmedewerkers die niet gespecialiseerd zijn (maatschappelijk werkers van OCMW's, diensten voor thuishulp, enz.) die gericht is op het detecteren van situaties van partnergeweld en het doorverwijzen naar de juiste diensten. In 2016 werden 17 opleidingsdagen van deze module georganiseerd. In 2017 stonden 17 opleidingsdagen van deze module op de planning.

De Société Scientifique de Médecine Générale organiseerde sensibiliseringsmodules en opleidingen over partnergeweld voor **huisartsen**. Er werden twee modules ontwikkeld die gericht zijn op bewustmaking. Zij zijn gericht op een vroege opsporing en begeleiding van partnergeweld en de rol van de huisarts in deze problematiek. Van februari 2015 tot september 2016 werden tien sensibiliseringsmodules georganiseerd, waar in totaal 115 huisartsen aan deelnamen. De opleiding is bedoeld voor huisartsen die al gesensibiliseerd en/of gemotiveerd zijn door een grondigere opleiding

en stelt hen in staat stelt om de nodige vaardigheden te verwerven voor een efficiënte aanpak van situaties van partnergeweld (vroege opsporing en algemene patiëntenondersteuning).

De *Académie de Recherche et d'Enseignement supérieur* (ARES) van de Franse Gemeenschap richtte twee werkgroepen op om na te denken over de wijze waarop de kennis over de verschillende vormen van gendergerelateerd geweld⁴ kan worden geïntegreerd in de initiële opleiding van toekomstige professionals binnen de sectoren onderwijs, gezondheid, psychosociale zorg en justitie.

De **Conseil général de l'Enseignement de promotion sociale** gaf vervolgens een **werkgroep rond gendergerelateerd geweld** de opdracht om vier basismodules uit te werken met als thema's:

- bewustwording van de problematiek van gendergerelateerd geweld,
- basisopleiding: partnergeweld en kinderen die eraan blootgesteld worden,
- initiatie tot interventie bij partnergeweld en intrafamiliaal geweld,
- gendergerelateerd geweld in een context van traditionele en culturele praktijken.

Deze opleidingen gingen bij wijze van pilootproject van start in zes instellingen voor sociale promotie in januari 2017.

In de Franse Gemeenschap werd daarnaast een interuniversitaire werkgroep opgericht om de basis- en voortgezette opleiding van studenten en professionals uit de psycho-medisch-sociale en juridische sector te versterken met betrekking tot gendergerelateerd geweld. Er loopt een soortgelijk initiatief via het ARES, gericht op het hoger onderwijs.

Wat betreft de voortgezette opleidingen, organiseert het ONE sinds 2014 opleidingen voor medisch-sociaal medewerkers, die elk jaar worden opgenomen in hun opleidingsplan. Eind 2016 hadden ±180 medisch-sociaal medewerkers van prenatale consultaties en kinderconsultaties een opleiding gevolgd. De opleidingen worden gegeven door kenniscentra gespecialiseerd in partnergeweld en intrafamiliaal geweld. Sinds 2016 wordt ook de problematiek van de impact van partnergeweld op de ontwikkeling van het kind opgenomen in de opleidingen. Binnen het ONE hebben de maatschappelijk werkers en/of psychologen van de dienst *Services d'Accueil Spécialisés de la Petite Enfance* (SASPE) toegang tot de opleiding voor medisch-sociaal medewerker. De opleidingsmodules voor de SASPE worden ook opgenomen in het opleidingsprogramma van de professionelen uit de kinderopvang.

In Vlaanderen, heeft de vereniging van Vlaamse huisartsen, vzw Domus Medica, in opdracht van het Agentschap Zorg en Gezondheid, een e-learning module ontwikkeld voor huisartsen rond intrafamiliaal geweld. Via deze elektronische leermodule worden huisartsen ondersteund om tekenen van intrafamiliaal geweld te detecteren en desgevallend te kunnen ingrijpen en gepaste hulpverlening te betrekken. Deze deskundigheidsbevordering van huisartsen verbetert de kwaliteit van zorg en ondersteuning voor slachtoffers van intrafamiliaal geweld.

De telefoonlijn 1712 wordt bemand door professionele medewerkers van de **Vertrouwenscentra Kindermishandeling** (VK) en **centra voor algemeen welzijnswerk** (CAW). Naast hun taak bij 1712 hebben elk van de 1712-medewerkers hun hoofdtaak in een VK of een CAW. De VK en CAW voorzien

⁴ Partnergeweld, seksueel geweld, genitale verminking bij vrouwen, gedwongen huwelijken, eengerelateerd geweld.

een **opleidingsaanbod** voor alle medewerkers. Daarnaast wordt er ook een specifiek 1712-vormingsaanbod gedaan en wordt ingezet op expertisedeling en netwerking met relevante partnerorganisaties. Het specifiek opleidingsaanbod bestaat enerzijds uit een jaarlijkse 1712-dag waarbij rond een specifiek thema gewerkt wordt. Anderzijds wordt ook ingegaan op opleidingsvragen die zich ad hoc aandienen. Bij de lancering van de kindvriendelijke websites in 2016 met de bedoeling het aantal contactnamen van kinderen en jongeren te verhogen, kregen alle 1712-medewerkers de kans om deel te nemen aan een vorming over het telefonisch en via mail beantwoorden van vragen van kinderen en jongeren.

Het **Raamwerk Seksualiteit en Beleid** helpt organisaties om een beleid uit te bouwen rond seksualiteit en lichamelijke integriteit zodat aan alle betrokkenen duidelijkheid en veiligheid kan geboden worden. Een dergelijk raamwerk werd ontwikkeld op maat van de sportsector zodat ethische commissies dit kunnen hanteren om beleid te ontwikkelen gericht op preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Sensoa geeft advies en helpt bij de vorming van integriteitspersonen binnen de sport-, school-, vrije-tijds, en werksector.

In de Duitstalige Gemeenschap is **Prisma** krachtens een **meerjarenovereenkomst bevoegd om het bewustzijn van verschillende doelgroepen te vergroten**, inclusief verschillende beroepen die mogelijk met de problematiek “gendergerelateerd geweld” geconfronteerd worden. Deze doelgroepen krijgen aldus een basisopleiding. Het betreft voornamelijk de gezinshulp.

Een samenwerking met **Kaleido** werd ingepland. In deze context geeft Prisma opleidingen over partnergeweld en leidt zij lesgevers op. Het project zal verder worden ontwikkeld en aangepast aan actuele thema's. Op 16 februari 2017 werd het door de EU gefinancierde **Europees online kennisplatform (E-Learning) over VGV** officieel gelanceerd in België. Dit gebeurde bij het IGVM, ter gelegenheid van de jaarlijkse bijeenkomst van gecoördineerde strategieën ter bestrijding van VGV. Dit platform is interactief en toegankelijk voor alle professionals (www.uefgm.org). Het werd ontwikkeld door Europese verenigingen, waaronder GAMS en Intact. Het is een meertalig platform, dat o.a. in het Frans en het Nederlands wordt aangeboden. Eerder organiseerde het IGVM, in samenwerking met GAMS en Intact, op 15 april 2016, een nationale overlegvergadering als onderdeel van het project om de informatie met betrekking tot België te valideren. Het IGVM promootte *e-learning* bij de verschillende afdelingen die bij het NAP 2015-2019 betrokken zijn.

De federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen sloot eveneens een overeenkomst met Intact met de bedoeling om **opleidingen te organiseren voor de politie en de magistratuur over de problematiek van VGV, gedwongen huwelijk en eengerelateerd geweld**. Deze opleidingen voor de politie werden georganiseerd in de tweede helft van 2017, na de inwerkingtreding op 1 juni 2017 van de nieuwe omzendbrief met betrekking tot het strafrechtelijk beleid. De opleidingen voor de magistratuur werden vastgelegd voor maart 2018.

Ook de staatssecretaris voor Gelijke Kansen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft in datzelfde kader twee extra opleidingen georganiseerd voor de Brusselse politie. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest **heeft tevens opleidingen** georganiseerd voor verpleegkundigen, vroedvrouwen en huisdokters rond VGV, gedwongen huwelijken en eengerelateerd geweld. Gedwongen huwelijken worden aangepakt via vorming van gemeentelijke ambtenaren van de

Brusselse gemeenten. Bovendien worden gespecialiseerde ngo's zoals GAMS en Intact regelmatig gesteund via facultatieve subsidiëring.

Met de steun van Wallonië werden in 2016 en 2017 opleidingen rond VGV verstrekt aan eerstelijns hulpverleners door GAMS, Intact en de gecoördineerde strategieën ter bestrijding van VGV.

Het "*Réseau Mariage et Migration*" geeft opleidingen voor professionals rond VGV, gedwongen huwelijken en eengerelateerd geweld, met de steun van de Franse Gemeenschap. In 2015, 2016 en 2017 werden opleidingen georganiseerd voor medewerkers van de politie, in de sociale sector, in het onderwijs, de gezondheidssector, justitie en de gemeentelijke diensten (dienst preventie en dienst vreemdelingen).

De FOD Volksgezondheid heeft zowel in 2016 als in 2017 een overeenkomst afgesloten met GAMS voor de organisatie van **sensibiliserings- en vormingsactiviteiten met betrekking tot VGV voor verschillende professionals in de gezondheidssector.**

Onder AMIF 2016-2017 financiert Fedasil het **project *FGM Global Approach* van GAMS en Intact** waarbij dokters, verplegers, maatschappelijk werkers, psychologen en referentiepersonen werkzaam in het opvangnetwerk van Fedasil gevormd worden inzake VGV.

De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg heeft in samenwerking met het IGVM twee studiedagen georganiseerd voor vertrouwenspersonen en preventieadviseurs over gender en welzijn op het werk, waarbij ook het thema partnergeweld werd behandeld.

II.3 bis Specifieke tools ter beschikking stellen van professionals die hen in staat stellen om vormen van gendergerelateerd geweld te herkennen en passend op te treden

In 2017 is de FOD Binnenlandse Zaken gestart met de opmaak van een **cartografie van alle projecten in de strategische veiligheids- en preventieplannen rond het fenomeen geweld**. Hierin worden in een eerste fase alle acties opgenomen die in de 109 strategische veiligheids- en preventieplannen worden uitgewerkt. Op die manier worden de goede praktijken geïdentificeerd en wordt de basis gelegd voor een betere en gerichtere ondersteuning van de lokale overheden. Vanaf oktober 2017 werd verdergegaan met de inhoudelijke analyse van en de bezoeken aan de betrokken projecten. Deze goede praktijken, evenals fenomeenfiches m.b.t. de verschillende soorten geweldsfenomenen, werden in een online databank op onze website www.besafe.be van onze (lokale) partners ter beschikking worden gesteld.

Met de steun van Wallonië heeft de *Société scientifique de Médecine générale* onlangs de klinische praktijkgids "*Détection des violences conjugales*" voor huisartsen geactualiseerd. Deze gids werd in december 2017 gevalideerd door het CEBAM (Belgisch Centrum voor *Evidence-Based Medicine*). De *Société scientifique de Médecine générale* begon ook in oktober 2017 met het opstellen van een reeks **aanbevelingen voor de opsporing van seksueel geweld in de huisartsenpraktijk**. Dit werk zou in oktober 2019 voltooid moeten zijn.

SAW maakt werk van een **methodisch kader partnergeweld**. Het methodisch kader partnergeweld wil concrete handvatten aanreiken rond hoe hulpverleners kunnen omgaan met (vermoedelijke situaties van) partnergeweld. De oplevering hiervan wordt op korte termijn verwacht. Door de inkanteling van een aantal persoonsgebonden bevoegdheden in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werd beslist de provinciale coördinatoren 'geweld' vanaf januari 2018 in te kantelen binnen de afdeling justitiehuisen van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Zowel de justitiehuisen als de provinciale coördinatoren hebben expertise in het opzetten van netwerken en het faciliteren van samenwerkingen tussen verschillende partijen. In Vlaanderen wordt de implementatie van casuscoördinatie in de aanpak van meervoudige complexe risicosituaties van intrafamiliaal en/of kindermishandeling ondersteund. Een omzendbrief werd hiertoe opgemaakt en verspreid. In de context van casuscoördinatie hebben we ook bijzondere aandacht voor het omgaan met beroepsgeheim.

Hier verwijzen we naar de richtlijn Detectie van Partnergeweld die **Domus Medica** opstelde. In dit kader subsidieerde Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in 2017 Domus Medica om een *e-learningtraject* te ontwikkelen dat artsen aanzet om tekenen van mis(be)handeling te detecteren en desgevallend te kunnen ingrijpen en de gepaste hulpverlening te betrekken. Met de e-module gaan artsen op eigen tempo en van thuis uit aan de slag. Op een interactieve manier wordt hen kennis bijgebracht in het ruime thema 'huiselijk geweld'. De leermodule focust evenwel niet enkel op kennis, maar richt zich ook op reflectie en op vaardigheden. In de e-module stapt de huisarts telkens in het verhaal van de patiënt en wordt hij gestimuleerd om met de signalen van intrafamiliaal geweld om te gaan.

De **website www.zanzu.be** door **Sensoa** gelanceerd is voor anderstaligen en professionals die met anderstaligen werken. Sensoa werkt zeer lokaal naar de huisartsen toe om deze tool te gebruiken. Pilootprojecten worden opgestart. Sensoa helpt intermediairen zoals het OCMW, asielcentra met informatie over relaties, vaccinaties, geweld, ...

Het IGVM ontwikkelde in 2017 een ontwerp van **globale meldingscode** om professionals met een vertrouwensfunctie te helpen om een risicosituatie goed in te schatten. De code kan hen helpen bij hun beslissing om bepaalde zaken al dan niet te melden en ondersteunt hen bij de te ondernemen stappen. Het ontwerp van meldingscode kwam tot stand in overleg met verschillende beroepsgroepen en werd tevens getoetst aan de huidige wetgeving en de nieuwe wetten inzake beroepsgeheim.

In juli 2016 werd het **Risicotaxatie Instrument Partnergeweld (www.risicotaxatie.be)**, door het IGVM en de staatssecretaris Gelijke Kansen, gratis ter beschikking gesteld voor al wie beroepsmatig geconfronteerd wordt met situaties van partnergeweld.

In 2015 publiceerde het IGVM een **handleiding over gedwongen huwelijk, voor dienstverleners**, in samenwerking met het *Réseau Mariage et Migration*. Deze handleiding bevat naast een aantal adviezen voor beroepsmensen die geconfronteerd worden met een vermoedelijk of effectief slachtoffer ook de contactgegevens van gespecialiseerde instellingen waarnaar slachtoffers kunnen doorverwezen worden. In september 2016 vond een gerichtere verspreiding plaats in de Franse

Gemeenschap. Sinds 2017 is ook een Duitse versie van deze handleiding beschikbaar. Een gerichtere verspreiding kan in de toekomst opnieuw overwogen worden.

Op het gebied van preventie van VGV heeft de Directie Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap de verspreiding ondersteund van de door GAMS samengestelde preventiekit onder meer dan 4.000 ontvangers in de sectoren onderwijs, kinder- en jeugdzorg, jeugdbijstand, gezondheid, justitie, maatschappelijke hulp, politie, slachtofferhulp ... Deze is breed verspreid tijdens de opleidingen die de het Brussels Hoofdstedelijk Gewest organiseerde voor medische professionals. In Vlaanderen, om organisaties te vormen en te ondersteunen in de problematiek van VGV werd de VGV preventiekit verspreid onder zowel de private organisaties BJB als bij de consultants van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg en de Sociale dienst voor Gerechtelijke jeugdhulp.

De Duitstalige Gemeenschap stelt, in samenwerking met het IGVM, **brochures in het Duits ter beschikking**. Het IGVM wil meer materiaal in het Duits beschikbaar maken voor zover het budget dit mogelijk maakt. Doel is om het sensibiliseringsspectrum in het Duitstalige landsgedeelte te vergroten. Gelet op de nabijheid van buurland Duitsland, leggen de instellingen ook contact met Duitsland om lesmateriaal in het Duits te verkrijgen. Dat materiaal wordt gebruikt bij sensibiliseringsprojecten en opleidingen rond bijvoorbeeld VGV. Het blijft evenwel belangrijk om over informatie te beschikken die specifiek van toepassing is op België wat betreft de wetgeving.

II.4. Invoeren van preventieprogramma's voor interventie en behandeling van daders

De maatregelen die worden genomen tegen daders van gendergerelateerd geweld moeten efficiënt zijn en indien nodig moeten behandelingsmogelijkheden worden voorgesteld om recidive te vermijden.

Krachtens het NAP 2015-2019 moesten de bestaande preventieprogramma's voor interventie en behandeling van daders van partnergeweld op elkaar afgestemd en versterkt worden binnen het beschikbare budgettaire kader om te zorgen voor een gepaste behandeling, zowel op vrijwillige basis als onder gerechtelijke dwang, als in de penitentiaire inrichtingen.

De behandelingsprogramma's om recidive van daders van strafbare feiten te voorkomen, in het bijzonder van overtredingen van seksuele aard, moesten, vertrekkende vanuit de evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik, eveneens op elkaar worden afgestemd.

In 2016 werd een **onderzoek gestart met betrekking tot de behandeling van daders van partnergeweld in België**. De bedoeling van het onderzoek was om een overzicht te geven van de behandelingsprogramma's voor daders van partnergeweld in België, hoe ze gestructureerd en georganiseerd zijn, wie en hoe men hier terecht komt en hoe dit in de toekomst optimaal kan georganiseerd worden met respect voor de internationale richtlijnen.

Het IGVM heeft in 2017 een **advies met knelpunten en aanbevelingen inzake de wet tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld afgerond**. In deze context werden de goede praktijken ter

zake geanalyseerd. Het advies over de toepassing van deze wet werd in april 2017 voorgelegd aan de minister van Justitie, de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen en het College van procureurs-generaal. Daarnaast werden de aanbevelingen in dit advies besproken en onderhandeld met de beleidscel van de minister van Justitie en de vertegenwoordigers van het College van procureurs-generaal in juni 2017.

In Brussel en in Wallonië biedt vzw **Praxis** responsabiliseringsgroepen aan voor plegers van partnergeweld en intrafamiliaal geweld, hetzij op basis van een rechterlijk bevel (subsidie van de Franse Gemeenschap) hetzij op vrijwillige basis (subsidie van het Waalse gewest en de Franse Gemeenschapscommissie). Wat betreft de daders van huiselijk geweld die op rechterlijk bevel gedwongen worden om deel te nemen aan een responsabiliseringsgroep, wordt Praxis, als een dienst die opdrachten uitvoert ter ondersteuning van de uitvoering en de opvolging van gerechtelijke uitspraken, voor een groot deel gefinancierd door de Dienst Justitiehuisen. In 33% van de dossiers van Praxis gaat het om een vrijwillige deelname.

In Wallonië volgden 219 geweldplegers op vrijwillige basis het begeleidingstraject van Praxis. In 2016 begeleidde Praxis 190 "vrijwillige" daders. Uit de evaluatie van het Waalse systeem ter bestrijding van partnergeweld, uitgevoerd in 2016, is gebleken dat de diensten die daders begeleiden (die niet gerechtelijk worden vervolgd) niet overal even toegankelijk zijn.

Om de geografische dekking over het Waalse grondgebied te verbeteren, heeft de vzw Praxis daarom zijn aanbod in de provincie Luxemburg uitgebreid in september 2017.

In 2016 keurde de Franse gemeenschapsregering een decreet goed inzake de erkenning en **subsiëring van partners die bijstand verlenen aan rechtzoekenden**. De aanvragen tot erkenning van de diensten die bijstand verlenen aan rechtzoekenden en de diensten die bijeenkomsten organiseren, worden momenteel onderzocht. Verschillende diensten van voorlichting en slachtofferhulp enerzijds en voor de responsabilisering van daders van huiselijk geweld anderzijds worden op structurele wijze gefinancierd door de Franse Gemeenschap (algemene administratie van de Justitiehuisen) zoals Praxis, *Centre de prévention des violences conjugales et familiales*, *SOS Viol*, ...

Ook werd er een inventaris gemaakt van alle bewustmakingsinitiatieven en opleidingen inzake partnergeweld die sinds 2014 **in de gevangenissen** werden aangeboden aan gedetineerden. Deze inventaris werd in augustus 2016 overgemaakt aan het kabinet van de minister van Justitie. Dit onderwerp komt op de agenda van de thematische commissies van de Partnerschappen, in overeenstemming met het decreet van 13 oktober 2013 betreffende de erkenning en de subsidiëring van partners die hulp verlenen aan rechtzoekenden.

In zijn beleidsnota 2015-2019 engageert Vlaams minister Vandeurzen zich om na te gaan hoe het **aanbod voor daders van seksueel misbruik** gestroomlijnd kan worden, vertrekkend van de aanbevelingen van het evaluatierapport van de samenwerkingsakkoorden. Het begeleidingscomité bij het samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik redigeerde een conceptnota met aanbevelingen om het hulpaanbod voor daders van seksueel misbruik en plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag te stroomlijnen.

In Vlaanderen werd '**Stop it Now!**' gelanceerd, een hulplijn voor mensen met pedofiele gevoelens en hun naasten. *Stop it Now!* Vlaanderen wil seksueel kindermisbruik zo veel mogelijk voorkomen door middel van voorlichtingsacties en het bieden van informatie, advies en ondersteuning via een hulplijn. Daarnaast wil de hulplijn de stap naar de juiste behandeling - wanneer nodig - verkleinen. De hulplijn is gratis, anoniem en vertrouwelijk.

Het **pilootproject COSA** - Cirkels voor Ondersteuning, Samenwerking en Aanspreekbaarheid – wordt verdergezet in Vlaanderen. COSA is een aanvulling op de klassieke behandeling en re-integratie van daders van seksueel misbruik met een hoog tot gemiddeld risico op herval. Professionals en vrijwilligers werken samen om een cirkel te vormen rond een dader van seksueel misbruik die vrijgelaten is na een gevangenisstraf of via een alternatieve sanctionering. Cirkels worden begeleid door een professionele coördinator die de vrijwilligers coacht en de samenwerking tussen de cirkels reguleert.

II.5. Zorgen voor een deelname van de privé- en overheidssectoren en de media

Het NAP 2015-2019 wilde de privésector, de overheidssector, de sector van de informatie- en communicatietechnologieën en de media meer betrekken bij de strijd tegen gendergerelateerd geweld.

De doelstelling was met name om de rol te onderzoeken die de privésector kan spelen in het beleid in de strijd tegen gendergerelateerd geweld, met name door een financiële ondersteuning aan verschillende initiatieven, door de uitwerking van partnerschappen met het verenigingsleven, door sensibiliseringsacties bij personeelsleden, enz.

De gelijkheid van vrouwen en mannen, de strijd tegen discriminatie en de strijd tegen geweld moesten ook aandacht krijgen binnen de algemene doelstellingen die de openbare zender wil bevorderen in zijn specifieke programma's en audiovisuele informatiecontent, evenals op een transversale manier in zijn volledig mediabeleid.

Het **International Labour Organisation** (ILO) organiseerde in oktober 2016 een **expertenvergadering rond gendergerelateerd geweld en de wereld van werk**. Op deze vergadering werden acht regeringen en vertegenwoordigers van zowel werkgevers als werknemers uitgenodigd. België - vertegenwoordigd door de FOD Werk, Arbeid en Sociaal Overleg en het IGVM was voorzitter van de 'regeringsgroep' en vertegenwoordigde hier ook de stem van de Europese Unie inzake de strijd tegen gendergerelateerd geweld. Deze vergadering resulteerde in een ontwerp van een ILO-standaard die op termijn zal resulteren in een aanbeveling of conventie. In November 2016 sprak het IGVM over ons huidig en toekomstig beleid rond dit onderwerp op de **internationale conferentie van het Conférence European Trade Union Confederation** in Madrid. Deze conferentie kaderde binnen het onderzoeksproject '*Safe at home, Safe at work*'. De resultaten van dit project werden gepubliceerd in april 2017. Hierin zit ook een analyse van de Belgische context vervat. Het is zo dat een ondersteunende werkomgeving veel kan betekenen voor zij die geconfronteerd worden met partnergeweld. De federale overheid heeft hierin een voortrekkersrol. Het IGVM organiseerde daarom op 9 en 20 december 2016 een **opleiding voor de maatschappelijke assistenten van de**

sociale diensten werkzaam voor de federale overheid. Op het Intranet van de FOD Beleid en Ondersteuning, FOD Kanselarij en de FOD Binnenlandse zaken verscheen dankzij het IGVM een pagina rond eerste hulp bij partnergeweld. Het IGVM heeft hierrond tevens beleidsaanbevelingen (inclusief goede praktijken) overgemaakt aan de betrokken de overheidsdiensten/beleidscellen. Tenslotte organiseerde het IGVM een conferentie in september 2017 over de impact van partnergeweld op de werkplek.

Globale doelstelling III: De slachtoffers beschermen en ondersteunen

III.1. De slachtoffers informeren

Alleen met een zo ruim mogelijke en continue informatieverbreiding over de ernst van de problematiek kan men de slachtoffers aanzetten tot herkenning van hun problematiek en hen aanzetten tot actie. Door slachtoffers te informeren kunnen zij het onderwerp aankaarten en kunnen zij worden aangespoord om deze gewelddaden aan te geven wanneer ze zich voordoen.

Het NAP 2015-2019 heeft zich tot doel gesteld om adequate informatie beschikbaar te stellen voor de slachtoffers van gendergerelateerd geweld, in een taal die ze begrijpen. Deze informatie gaat in het bijzonder over de wettelijke maatregelen, de hulpdiensten en de opvangmogelijkheden voor slachtoffers. Het is onder meer belangrijk om gerichte informatiecampagnes te voeren die slachtoffers ertoe aanzetten om aangifte te doen, klacht in te dienen of hen informeren over welke rechten zij beschikken.

In 2017 ging het IGVM een samenwerking aan met de vzw Ella en de Federatie van Marokkaanse en Mondiale democratische organisaties om zijn **folder "Breek de stilte voor je zelf gebroken bent"** over partnergeweld te actualiseren. Deze publicatie verscheen voor het eerst in 2011 en bestaat inmiddels in 17 talen. Het doel is om het communicatiemedium en de inhoud van de publicatie te herwerken om de verschillende vormen van partnergeweld te bestrijken en meer te wijzen op het mogelijke verband tussen partnergeweld, gezinshereniging en gedwongen huwelijken. De folder zal bovendien in vier extra talen worden vertaald, namelijk Farsi, Albanees, Bulgaars en Hindi. Er zal nauw worden samengewerkt met de representatieve verenigingen van de betrokken gemeenschappen om de doelgroep zo veel mogelijk te bereiken.

Het IGVM werkte ook samen met **Ciré** om de **impact en de gevolgen van het Verdrag van Istanbul op het Belgische asiel- en migratiebeleid te analyseren**. Op basis van deze samenwerking werd eind 2016 een eerste analysedocument samengesteld. In de loop van 2017-2018 zal er meer gericht worden gewerkt aan beleidsaanbevelingen.

De federale staatssecretaris Gelijke Kansen heeft allerlei initiatieven genomen **om slachtoffers van seksueel geweld te sensibiliseren om zo snel mogelijk na de feiten aangifte te doen bij de politie**. Zo heeft het kabinet Gelijke Kansen bijvoorbeeld, in samenwerking met de Beweging tegen Geweld - vzw Zijn en *Université des Femmes* een nationaal sensibilisatieproject ter preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld onder studenten gelanceerd. Verder heeft de staatssecretaris een sensibiliseringscampagne rond seksueel geweld binnen de relatie gelanceerd op

14 februari 2016, alsook een campagne rond seksuele straatintimidatie, in november 2017. In het kader van de ZSG's werden twee nationale telefoonlijnen aangekocht, namelijk 1716 en 1717, die in de loop van 2018 functioneel zullen zijn. Daarop zullen slachtoffers van seksueel geweld 24/7 terecht kunnen bij het gespecialiseerd personeel van de ZSG. Via deze telefoonlijnen, maar ook via mail of in persoon (zichzelf aanbieden, gebracht door politie of hulpdiensten) kunnen slachtoffers van seksueel geweld contact zoeken met het ZSG. In 2018 wordt daar ook een chat aan toegevoegd. Deze hulpmiddelen hebben allen als doel slachtoffers te stimuleren zo snel mogelijk beroep te doen op het ZSG. Momenteel wordt een lokale sensibiliseringscampagne voorbereid, met onder andere infokaartjes, om slachtoffers tijdig door te kunnen verwijzen naar de ZSG's. Deze infokaartjes zullen onder andere in wachtzalen van huisartsen gelegd worden, alsook in zorginstellingen, rusthuizen, sport- en studentenverenigingen. Ook werd de website www.seksueelgeweld.be geactualiseerd en werd er een website rond seksuele straatintimidatie opgezet.

De federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen en de Minister van Buitenlandse Zaken hebben, in samenwerking met het IGVM, Intact en GAMS, het reisadvies van 24 VGV-gevoelige landen in juni 2017 aangepast. Zo staat er duidelijk te lezen dat *“elke persoon die een genitale verminking op een minderjarige uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert – ook wanneer verminking buiten de landsgrenzen uitgevoerd werd – vervolgd worden wanneer hij/zij zich op het Belgisch grondgebied bevindt”*.

Het **Waalse portaal voor sociale actie** richt zich op de verschillende thema's die beheerd worden door het SPW-DGO5, waaronder de strijd tegen partnergeweld en geweld tegen vrouwen. Het portaal werd volledig geherstructureerd en de inhoud van deze thema's werden volledig herzien met het oog op de toegankelijkheid van de informatie. Het nieuwe portaal voor sociale actie zal begin 2018 online zijn.

De website www.ecouteviolencesconjugales.be wordt begin 2018 ook volledig herzien, waarbij een bijzondere aandacht uitgaat naar de toegankelijkheid van de informatie en de mogelijkheid van het integreren van een chatsysteem wordt voorzien.

De Franse Gemeenschap heeft verschillende websites online geplaatst inzake geweldbestrijding. We vermelden bijvoorbeeld: www.aimesansviolence.be, www.journaldemarie.be.

De Franse Gemeenschap ondersteunt ook de vrijwilligerssector die informatiesites publiceren over gendergerelateerd geweld, zoals www.monmariagemappartient.be.

In het kader van het **integratietraject** werd een extra punt toegevoegd aan de thema's die moeten besproken worden tijdens de **opleiding in burgerschap**, nl. de **gelijke kansen en de gelijkheid van mannen en vrouwen** (artikel 152/5 §2 van het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid). Dit bijkomende thema werd ingevoerd bij decreet van 28 april 2016. De documenten die worden opgesteld als onderdeel van de informatie over rechten en plichten, vermelden ook het recht op lichamelijke en geestelijke integriteit en het verbod op gendergerelateerd geweld, VGV en intrafamiliaal geweld.

De Franse Gemeenschapscommissie steunt het netwerk *Mariage et Migration*, dat zijn website www.mariagemigration.org heeft herwerkt, en participeert sinds 2017 in de structurele subsidiëring van de hulplijn voor partnergeweld voor een jaarlijks geïndexeerd bedrag van 31.399,08 euro.

De **bureaux d'accueil de primo-arrivants** (onthaalcentra voor nieuwkomers - BAPA) worden erkend door de Franse Gemeenschapscommissie. Er zijn 2 BAPA's in Brussel: de vzw Via (in Schaarbeek en Molenbeek) en de vzw BAPA BXL. In augustus 2017 heeft de vzw VIA een 3 uur durende workshop georganiseerd tijdens de (collectieve) burgeropleiding van 50 uur, over de verhoudingen tussen mannen en vrouwen en vrouwenrechten. Deze aanvullende workshop is een vervolg op de regelmatige uitwisselingen en debatten die de vzw heeft gehad met de groepen naar aanleiding van specifieke vragen of van vragen tijdens de interculturele workshop als het over de waarden gaat of bij andere gelegenheden. Bij de uitwisselingen wordt ook expliciet gesproken over gendergerelateerd geweld op basis van de ervaringen van mensen, genitale verminking, gedwongen huwelijken... Aan het einde van de sessie wordt een *factsheet* uitgedeeld.

In Vlaanderen, is eind 2017 een algemene overkoepelende website www.slachtofferzorg.be gelanceerd waar alle slachtoffers terecht kunnen. Ook slachtoffers van (gendergerelateerd) geweld komen aan bod komen op deze website.

De **website** www.1712.be is uitgegroeid van een (campagne)website gericht op de lancering en bekendmaking van 1712 bij de opstart van 1712 in 2012 tot een website waar iedereen die betrokken is bij geweld, misbruik en kindermishandeling informatie kan vinden omtrent deze thema's. Wie na het consulteren van de website zijn verhaal kwijt wilt of vragen heeft, kan telefonisch of via e-mail bij 1712 terecht.

Met het oog op het meer kindvriendelijk maken van 1712 werden in 2016 twee aparte pagina's aan de 1712-website toegevoegd: één voor -13-jarigen en één voor +13-jarigen. De actualisatie van de website www.1712.be wordt mee opgevolgd door de werkgroep 'Communicatie 1712'. Dankzij een subsidie van Gelijke Kansen Vlaanderen, werd de site over seksueel geweld www.ikzwijgnietmeer.be van de NVR geactualiseerd. **Het informeren van nieuwkomers over gendergelieerde rechten** is in voorbereiding. Het team Integratie en Inburgering en het team Gelijke Kansen van het Agentschap Binnenlands Bestuur werken hiervoor samen.

Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft in het kader van **sensibiliseringscampagnes** de volgende websites gelanceerd: www.sosgeweld.brussels rond partnergeweld (niet meer online); www.meldgeweld.brussels rond seksuele intimidatie en verbaal geweld op straat. Deze websites hadden beiden als doel slachtoffers en daders te informeren over hun rechten en door te verwijzen naar de gepaste organisaties, afhankelijk van hun situatie. Bij het opmaken van dergelijke websites houdt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telkens rekening met toegankelijkheid voor mensen met een beperking, en bovendien is dit element één van de toekenningscriteria voor ngo's die projectsubsiëring aanvragen bij de gespecialiseerde opleiding- begeleidings- en bemiddelingsdienst (GOB) rond gendergerelateerd geweld.

Wat de Duitstalige Gemeenschap betreft tenslotte, bieden verschillende diensten bewustmakings- en informatieprogramma's aan op maat van personen met moeilijkheden, vooral personen met een handicap. Wat de overige kwetsbare groepen betreft, is het thema nog niet sterk ontwikkeld in de Duitstalige gemeenschap, omdat er maar weinig slachtoffers zijn. De slachtoffers die zich kenbaar maken, worden opgevangen en begeleid binnen het bestaande systeem, vooral op het gebied van partnergeweld. De informatie wordt individueel verstrekt en is afhankelijk van de situatie waarin de

betrokken persoon zich bevindt. Er bestaat een vrij sterk netwerk tussen de verschillende instellingen en diensten. Indien blijkt dat een slachtoffer met een "nieuwe" problematiek wordt geconfronteerd, dan wordt er contact opgenomen met de juiste diensten, die hulp en informatie bieden om het slachtoffer op de juiste manier te begeleiden en te informeren.

III.2. Aangepaste algemene ondersteuningsdiensten ter beschikking stellen van de slachtoffers

Volgens het NAP 2015-2019 moeten er toegankelijke diensten beschikbaar zijn voor slachtoffers van gendergerelateerd geweld om hun herstel te vergemakkelijken. Deze diensten kunnen instaan voor verschillende opdrachten: juridisch en psychologisch advies, financiële hulp, huisvesting, onderwijs, opleiding en hulp bij het zoeken naar werk. Deze diensten zullen meer aandacht besteden aan de methodiek van *outreaching* werken, waarbij actief ingezet wordt op het leggen van contact met de potentiële doelgroep.

Ook moesten er gezondheids- en sociale diensten beschikbaar zijn die over adequate middelen en opgeleide professionals beschikken om slachtoffers bij te staan en hen door te verwijzen naar de gepaste diensten.

De nadruk moest dus gelegd worden op ambulante diensten die normaal niet specifiek gewijd zijn aan slachtoffers van gendergerelateerd geweld, maar die hen niettemin kunnen opvangen en doorverwijzen.

Op initiatief van de Franse Gemeenschapsregering kwam in 2016 een interkabinettenwerkgroep samen met het oog op het redigeren van een **samenwerkingsakkoord inzake slachtofferhulp**. Deze werkzaamheden werden beëindigd in februari 2017. Dezelfde procedure zal worden opgestart met de Brusselse instellingen en de Duitstalige Gemeenschap. Eveneens zal dit worden bekeken met de Vlaamse Autoriteit, eens het Decreet Justitiehuisen is gestemd.

Met betrekking tot de preventie van VGV bij jonge kinderen, ging het ONE van start met een denkoefening over de wijze waarop het overleg kan worden verdergezet: er werden aanbevelingen geformuleerd door de gespecialiseerde verenigingen, in samenwerking met PSE-professionals. Deze aanbevelingen en hulpmiddelen (beslissingsboom) zijn al een integraal onderdeel van de referentiehulpmiddelen voor de PSE-professionals. De aanbevelingen stellen geen **systematisch genitaal onderzoek van kleine en adolescente meisjes** voor, maar wel een ontmoeting met de ouders. Indien er een onderzoek moet plaatsvinden, dat kan dit eventueel gebeuren tijdens deze ontmoeting.

Ook in Vlaanderen, werden een aantal **sensibiliserings-, intervisie- en opleidingsessies** die gericht zijn op het verbeteren van de detectie en behandeling van problemen die met **VGV** verbonden zijn, georganiseerd door GAMS. Dit gebeurt om de gevolgen voor de gezondheid en het psychologisch en sociaal functioneren voor de betrokken meisjes en vrouwen te verminderen door het aanbieden van aangepaste zorg. Dit zal in 2018 voortgezet worden.

In de projectoproep van de Dienst Sociale Cohesie van de Franse Gemeenschapscommissie voor de vijfjarige periode 2016-2020 richtte de prioritaire hoofdlijn sociaal-juridische permanentie zich ook op acties om hulp te bieden aan mensen met specifieke problemen (gedwongen huwelijken, gearrangeerde huwelijken, genitale verminking, enz.). *La voix des femmes*, het CIRE en Maison de l'Amérique Latine specialiseren zich in dit soort thema's in hun sociaal-juridische dienstverlening.

Van 2015 tot 2017 kon GAMS dankzij steun via een Europees project (*Men Speak Out*), de PCI-regeling en ondersteuning vanuit Vlaanderen (subsidie voor Gelijke Kansen) 43 **actieve Franstalige relais** in Brussel en Wallonië en 21 relais in Vlaanderen uitbouwen (Antwerpen en Gent). Hun rol is om hun gemeenschappen bewust te maken voor **VGV**, maar ook om mensen door te verwijzen naar de juiste diensten, om slachtoffers te begeleiden naar medische of juridische diensten, om te vertalen tijdens psychosociale interviews, enz. Deze relais hebben een vrijwilligersstatuut binnen GAMS en worden ondersteund door een gemotiveerd team. De leden worden regelmatig opgevolgd en zijn gebonden aan het beroepsgeheim.

In het kader van het Netwerk voor gezamenlijke strategieën ter bescherming van meisjes en vrouwen tegen VGV werd een consensus bereikt. De Gids voor goede praktijken voor PSE en psycho-medisch-sociale centra (2015) schrijft een reeks acties voor, waaronder "de organisatie van specifieke aanvullende gezondheidsevaluaties voor specifieke risico's of voor nieuwkomers, om gelijke kansen op het gebied van gezondheid te verzekeren", een specifieke gezondheidscontrole bestaande uit "een dialoog met de ouders, mogelijk gecombineerd met een onderzoek van de externe genitaliën van het meisje."

In Vlaanderen, richten de CAW's zich met hun opdrachten rond algemene preventie, onthaal en psychosociale begeleiding van slachtoffers van misdrijven en betrokkenen bij partnergeweld naar iedereen, dus ook naar personen met een handicap, mensen met een migratieachtergrond, vluchtelingen,... De CAW hebben verschillende specifieke initiatieven ondernomen om hun aanbod beter toegankelijk en afgestemd te maken voor kwetsbare doelgroepen waaronder een samenwerking tussen slachtofferhulp en de vluchtelingenteams; afstemming tussen de gehandicaptensector en CAW; informatie en vorming aan mensen in armoede rond partnergeweld en slachtofferschap waarna mensen kunnen doorstromen naar het CAW-aanbod; samenwerking met partners rond het meer toegankelijk en op maat maken van het CAW-aanbod voor etnisch-culturele minderheden; acties rond deskundigheidsbevordering van hulpverleners rond het werken met bepaalde doelgroepen; ... De laatste jaren wordt binnen de CAW het accent meer gelegd op preventie en ambulante hulpverlening en worden meer ingrijpende vormen van hulpverlening niet verder uitgebouwd of zelfs afgebouwd. Ook binnen de aanpak van intrafamiliaal geweld is de aanpak verschoven van een gespecialiseerde opvang in vluchthuizen naar een zo vroegtijdig mogelijke ambulante aanpak en dit op maat van de cliënt en rekening houdend met de context.

In de Duitstalige Gemeenschap, bestaan er verschillende eerstelijnsdiensten. Deze zijn gericht op gezinnen in moeilijkheden. Via deze diensten worden kinderen vanaf jonge leeftijd opgevolgd. Via het **Case Management** systeem kunnen slachtoffers op een meer gecoördineerde en doeltreffende manier worden bijgestaan en wordt de samenwerking tussen de betrokken diensten verbeterd.

III.3. Gespecialiseerde ondersteuningsdiensten en voldoende en gepaste opvangplaatsen ter beschikking stellen van de slachtoffers

In overeenstemming met het Verdrag van Istanbul heeft het NAP zich tot doel gesteld om er, op basis van een adequate geografische spreiding, voor te zorgen dat diensten voor onmiddellijke hulpverlening, op korte en lange termijn, ter beschikking staan voor elk slachtoffer van eender welke vorm van gendergerelateerd geweld.

Er moeten voldoende en gemakkelijk toegankelijke vluchthuizen voorzien worden om slachtoffers van gendergerelateerd geweld, in het bijzonder vrouwen en hun kinderen, een veilig onderkomen te bieden en hen op een proactieve wijze te helpen. Volgens de minimumnormen voor bijstandsdiensten die door de Raad van Europa werden opgesteld, moet er per 10.000 inwoners opvang zijn voor één familie (een plaats waar een vrouw en haar kinderen terechtkunnen).

Er moet dus voor gezorgd worden dat het aantal opvangplaatsen aangepast wordt aan de bestaande behoeften maar ook nagegaan worden of er specifieke en aangepaste opvang voor slachtoffers van gedwongen huwelijken en eengerelateerd geweld nodig is en of er nood is aan specifieke opvangplaatsen voor mannelijke slachtoffers van gendergerelateerd geweld, in het bijzonder van partnergeweld.

Vlaanderen streeft ernaar om tegen eind 2017 **informatie-uitwisseling** mogelijk te maken tussen **hulpverlening, politie en justitie** bij de aanpak van meervoudig **complexe situaties van intrafamiliaal geweld en/of kindermishandeling**. Gebiedsdekkend wordt minimaal gewerkt via het model van casuscoördinatie met een niet gedetacheerd team van vaste medewerkers. Om dit te realiseren wordt een operationeel en regelgevend spoor gevolgd.

Het operationeel spoor bouwt voort op bestaande **goede praktijken** van regionale samenwerking via **netwerken, overlegtafels en beleidsfora** zoals de arrondissementale raden slachtofferbeleid. De bestaande initiatieven, opgezet door de provinciale coördinatoren 'geweld', krijgen impulsen en een plaats in een hanteerbaar beleidskader. Daartoe werd een politiek-ambtelijke stuurgroep, een interprovinciale werkgroep en lokale stuurgroepen geïnstalleerd. De kernpartners binnen het Vlaams beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werden via een omzendbrief geïnformeerd over deze beleidsontwikkeling en gevraagd om zich regionaal te engageren voor casuscoördinatie.

Het regelgevend spoor moet leiden naar een zekere juridische basis voor de bestaande praktijk van **casuscoördinatie**. De invoering van artikel 75/1 in het decreet integrale jeugdhulp vormt een eerste stap in de richting van het werken aan een accurate samenwerking tussen welzijn en gerechtelijke actoren in verontrustende situaties ten aanzien van minderjarigen ('risico-inschatting').

Een nieuw artikel 458ter werd, door de minister van Justitie, ingevoegd ten gevolge van de Potpourri V-wet en biedt een wettelijke rechtvaardigingsgrond om "casusoverleg" te organiseren ter bescherming van de fysieke of psychische integriteit van de betrokkene of van derden. In de Memorie van Toelichting van deze wet wordt verwezen naar volgende vormen van informatie-uitwisseling: 'risico-inschatting', 'casusoverleg' en 'casuscoördinatie'. Elk van deze vormen dient verder geregeld te worden in concrete wetten, decreten en ordonnanties of, in voorkomend geval, in

protocollair uitgewerkte afspraken waaraan het openbaar ministerie haar met redenen omklede toestemming verleent.

De Franse Gemeenschap onderzoekt momenteel hoe men de structuren, opgesteld door Vlaanderen, zoals de **FJC's** ook in de Franse Gemeenschap kan oprichten: daarvoor werd een bezoek gebracht aan het FJC van Antwerpen, een voorstelling van het FJC van Antwerpen gemaakt aan de associatieve sector en een denktank binnen het kabinet Jeugdhulp- en Justitiehuizen in samenwerking met het ONE, de teams van SOS *Enfants* en de Directie Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap opgezet.

De **evaluatie van een gezamenlijk mechanisme ter bestrijding van partnergeweld in Wallonië** werd per overheidsopdracht toegekend aan de vzw Engender en vond plaats van juni tot november 2016. De evaluatie werd op een resoluut participatieve wijze benaderd: de betrokken partijen (slachtoffers van geweld, geweldplegers, professionals) werden gevraagd om deel te nemen via vragenlijsten, discussiegroepen en interviews. Uit de conclusies van de vzw Engender blijkt dat het mechanisme volledig aansluit bij de behoeften op het terrein. In het rapport worden evenwel een aantal aanbevelingen geformuleerd om het mechanisme nog te verbeteren.

Er werd een ontwerpdecreet opgesteld om de ambulante diensten die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van geweld enerzijds en de daders van geweld anderzijds te bestendigen. Op 6 juli 2017 keurde de Waalse regering in eerste lezing het **voorontwerp van decreet** goed, mits toevoeging van Titel VIII in Boek I van het tweede deel van het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid **betreffende de erkenning van de begeleidingsdiensten en -voorzieningen voor partnergeweld en gendergerelateerd geweld**.

Het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid werd op 26 januari 2016 gewijzigd om de financiering van opvangcentra voor volwassenen in moeilijkheden, gespecialiseerd in de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen, uit te breiden naar andere opvangtehuizen en schuilplaatsen. **Het aantal opvangcentra gespecialiseerd in slachtoffers van geweld nam in 2017 toe van 15 tot 19 centra, verspreid over het Waalse grondgebied.**

De goedkeuring op 12 januari 2017 van het besluit van de Waalse Regering tot opname van een aantal bepalingen betreffende de erkenning en subsidiëring van **diensten voor hulpverlening en verzorging van prostitué(e)s** in het Waals Wetboek voor Sociale Actie en Gezondheid heeft geleid tot de erkenning van de drie verenigingen die actief zijn in de sector. Wallonië telt vandaag 5 erkende diensten en 8 centra.

Dankzij de steun van Wallonië heeft GAMS 2 vestigingen geopend, één in Namen en één in Luik, om de preventie van VGV en de begeleiding van vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van VGV in Waalse grondgebied te verbeteren.

Het **platform "mariage forcé" in Luik** ontvangt sinds december 2015 subsidies van Wallonië voor preventiewerk en begeleiding van slachtoffers van gedwongen huwelijken. In 2016 ontving ook het **platform "mariage forcé" van Mons een subsidie**.

In Vlaanderen werd er de voorbije jaren op een gedifferentieerde manier geïnvesteerd in het ontwikkelen van bijkomende ondersteuning en aanbod om passende hulpverlening te kunnen aanbieden aan de slachtoffers van eengerelateerd geweld. Hierbij ging er specifiek aandacht naar

slachtoffers van VGV en slachtoffers van tienerpooiers, en ingezet op ondersteuning voor problematieken gelinkt aan diversiteit en interculturalisering.

Vanuit het onderzoek naar het **fenomeen van loverboys**, uitgevoerd door Child Focus, werd er een actieplan tienerpooiers ontwikkeld waarin er onder meer gefocust wordt op doorgedreven preventie en gepaste opvang van slachtoffers. Om dit te bewerkstelligen werd er aan Child Focus een nieuwe projectsubsiëring toegekend voor het uitwerken van een preventie- en sensibiliseringstraject met het oog op een betere kennis van het fenomeen tienerpooiers, een verbeterde detectie van concrete gevallen en een vormingsaanbod over het fenomeen. De campagne 'laat je niet pakken' werd begin 2017 uitgerold.

Om de begeleidingscapaciteit te vergroten, kwam er een uitbreiding van het aanbod binnen de jeugdhulp, met specifieke aandacht voor de doelgroep van meisjes die normoverschrijdend gedrag stellen onder invloed van een antisociale peergroep, onder wie ook slachtoffers van tienerpooiers vallen. De capaciteit voor meisjes binnen de gemeenschapsinstellingen werd uitgebreid met specifieke aandacht voor het creëren van een juiste aanpak voor slachtoffers van tienerpooiers. Binnen het private aanbod kwam er een ombouw van 13 modules van regulier verblijf uit het private aanbod naar een beveiligend en fuguevermijdend aanbod, en een uitbreiding met 36 modules kortdurend intensieve contextbegeleiding.

Er is een nauwe samenwerking tussen de private partners en de gemeenschapsinstellingen, de erkende centra voor mensenhandel en externe partners zoals justitie en politie, om de hulpverlening aan **slachtoffers van tienerpooiers** zo vlot mogelijk te laten verlopen.

Het **project met Child Focus** liep af eind mei 2017, maar de naar aanleiding van dit project opgerichte stuurgroep blijft de thematiek van 'tienerpooiers' opnemen, binnen het bredere kader van mensenhandel. Eén van de doelstellingen van deze stuurgroep is het verder ontwikkelen van een duidelijke infolux en een vormingspakket op maat van diverse partners (zoals jongeren, hulpverleners, organisaties, verwijzers, ...).

De vier **ondersteuningsteams Allochtonen (OTA)** en VZW De Touter bieden ondersteuning aan hulpverleners (zowel op trajectniveau als teamondersteunend) waarbij diversiteit en interculturaliteit bijkomende expertise vragen. De voorbije jaren werd hun werking met projectmiddelen versterkt om vorming aan te bieden en goede praktijken te ontsluiten. Deze teams hebben specifieke kennis en ervaring op het vlak van de aanpak van eerdergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken, gender en seksualiteit, ...

Op het niveau van de Franse Gemeenschapscommissie werd in 2017 een specifiek **opvanghuis** voor slachtoffers van geweld op poten gezet en werd de wetgeving gewijzigd om specifieke missies te erkennen, waaronder de hulp aan slachtoffers van partner- en intrafamiliaal geweld in het kader van de Sociale Actie en het gezinsbeleid van de Franse Gemeenschapscommissie.

De 25 door de Franse Gemeenschapscommissie erkende begeleidingsdiensten zijn verspreid over het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en bieden alle vormen van hulp aan mensen met een handicap. Ze moeten onderdak kunnen bieden aan slachtoffers van partnergeweld. In 2016 werden de

begeleidingsdiensten geïnformeerd om hen meer te sensibiliseren rond alle vormen van gendergerelateerd geweld, ook wat betreft slachtoffers van buitenlandse afkomst.

De in het kader van de nieuwkomersinitiatieven in 2016 en 2017 gefinancierde vzw Woman' do heeft tot doel om begeleiding en ondersteuning te bieden voor vrouwen en kinderen (...) en in het bijzonder sociaal kwetsbare migrantenvrouwen, nieuwkomers, slachtoffers van geweld, zwangere vrouwen en/of jonge moeders en hun kinderen. De gefinancierde actie is "hulp aan vrouwen die zijn gevlucht voor traumatisch geweld, waaronder VGV".

Tot slot werd de financiering van de **gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel** voortgezet via de gefedereerde entiteiten en de federale overheid. Het hoofddoel is om meer continuïteit te verzekeren wat de budgettaire opvolging van deze centra betreft. Op federaal niveau subsidieert enkel de staatssecretaris voor Gelijke Kansen structureel de drie opvangcentra die gespecialiseerd zijn in slachtoffers van mensenhandel (Payoke in Antwerpen, Pag-Asa in Brussel en Surya in Luik). De drie centra werken samen met multidisciplinaire teams bestaande uit opvoeders, sociale werkers en criminologen. Zij geven slachtoffers onderdak, een geheim adres, raad, psychologische en medische hulp en juridische bijstand. In 2015 en 2016 heeft de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen voor een verdubbeling van hun financiering gezorgd. Vanaf 2017 tot en met 2019 voorzien de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen en de minister van Justitie gezamenlijk in die verdubbeling van de financiering waardoor de centra zeker zijn van hun inkomsten. Een verdere budgettaire regeling zal uitgewerkt worden op het budget van de FOD Justitie en niet langer op het budget van het programma Gelijke Kansen van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

III.4. Telefoonpermanentie ter beschikking stellen van de slachtoffers

De toegankelijkheid van hulplijnen moet uitgebreid worden om op elk moment een noodnummer beschikbaar te hebben, om de bellers in alle vertrouwelijkheid op elk ogenblik van de dag over alle vormen van gendergerelateerd geweld te kunnen adviseren.

Voorheen was de Waalse hulplijn rond partnergeweld **0800/30 030** slechts bereikbaar van maandag tot vrijdag, van 9 tot 19 uur. Buiten deze tijdsperiode, verwees een automatisch antwoordapparaat de beller naar de website www.ecouteviolencesconjugales.be of naar de politie.

Sinds 8 maart 2017 is de hulplijn *Écoute Violences Conjugales* 24 uur per dag en 7 dagen op 7 bereikbaar. Oproepen naar 0800/30 030 buiten de wachtdiensturen, 's nachts, in het weekend en op feestdagen, worden doorverwezen naar de tele-onthaaldienst *Télé-Accueil*. De vrijwilligers van *Télé-Accueil* worden begeleid door professionals en hebben een specifieke opleiding gevolgd om de continuïteit van hun luistersessies en de begeleiding van de slachtoffers van partnergeweld te verzekeren.

Daarvoor werd er op 8 maart 2017 een eenjarige, verlengbare samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen Wallonië, de Franse Gemeenschapscommissie, de centra voor gespecialiseerd partnergeweld en intrafamiliaal geweld en de Belgische federatie van tele-onthaalcentra.

Met het oog op een hoogwaardige ondersteuning van slachtoffers van **seksueel geweld**, financiert de Franse Gemeenschap sinds november 2016 de **gratis hulplijn** 0800 98 100 voor slachtoffers van seksueel geweld.

In het kader van de ZSG's werden ook twee nationale telefoonnummers 1717 en 1716 aangekocht zodat slachtoffers van seksueel geweld 24/7 bij het gespecialiseerde personeel van de ZSG terecht kunnen. In een latere fase zal ook een chat worden toegevoegd die 24/7 bemand zal worden. Daarbij wordt een goede samenwerking beoogd met de gratis hulplijn van SOS *Viol* en de andere bestaande nummers van tele-onthaal, jongerentelefoonlijnen en 1712 opdat de verschillende initiatieven op elkaar kunnen aansluiten en versterken.

In Vlaanderen is 1712 elke werkdag telefonisch te bereiken van 9u tot 17u. Wanneer een slachtoffer naar 1712 belt krijgt hij/zij een keuzemenu waarbij de keuze gemaakt kan worden om verbonden te worden met een medewerker uit een bepaalde provincie in Vlaanderen of Brussel. Het is ook mogelijk om geen specifieke keuze aan te geven en dan wordt de oproeper doorgeschakeld naar één van de 1712-punten. In 2017 wordt binnen de stuurgroep 1712 bekeken hoe de werking van 1712 kan versterkt worden. Hierbij zal ook het verruimen van de openingsuren verder worden bekeken. E-mails kunnen op elk ogenblik worden verstuurd via de website www.1712.be Deze worden tijdens de permanentie uren door een 1712-medewerker beantwoord. Minderjarigen die vragen hebben over geweld, misbruik en kindermishandeling kunnen via www.nupraatikerover.be anoniem chatten met een medewerker van de VK.

III.5. De slachtoffers van seksueel geweld ondersteunen

Het Verdrag van Istanbul vraagt centra voor gespecialiseerde dringende hulpverlening te voorzien die toelaten om:

- duurzame hulp te bieden in de vorm van adviezen en therapie, met individuele gesprekken, praatgroepen en doorkoppeling naar andere diensten;
- slachtoffers te ondersteunen bij het verloop van juridische procedures door hun juridische bijstand en praktische hulp te bieden.

Het NAP 2015-2019 heeft zich er dus toe verbonden om multidisciplinaire centra op te richten voor de hulp aan slachtoffers van seksueel geweld die gespecialiseerd zijn in het aanbieden van acute eerste medische zorgen, forensische analyse, traumazorg en slachtofferhulp.

Het ICRH heeft op vraag van de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen in 2015 een haalbaarheidsstudie naar het opstarten van **sexual assault referral centers** (SARC's) in België uitgevoerd. Deze studie diende na te gaan welk model van seksueel geweld centra er het meest aangewezen is voor de Belgische context alsook om een model op maat van België te ontwikkelen.

Als sluitstuk van de **haalbaarheidsstudie** werd eind 2016 het Belgische model ZSG gevalideerd door stakeholders uit de gezondheidszorg, politie, justitie en sociaal werk. Het voorgestelde model zoals beschreven in het eindrapport volgt de internationale richtlijnen in verband met multidisciplinaire samenwerking en holistische aanpak zoals aanbevolen door de Wereldgezondheidsorganisatie en het

Centre for Disease Control and Prevention. Het ZSG-model integreert verschillende aspecten van zowel het “geïntegreerde zorgverlener-“, het “geïntegreerde verwijs-“ als het “geïntegreerde voorziening”-model zoals deze geïmplementeerd werden in het buitenland, aangepast aan de Belgische context.

In het Belgische ZSG-model wordt acute medische, forensische en eerste psychologische hulp aangeboden door een forensisch verpleegkundige in het ZSG. Forensische staalafname gebeurt standaard voor elk slachtoffer aan de hand van een nieuw samengesteld forensisch stappenplan, dat minder invasief is dan de huidige S.A.S. en gericht is op het beter verzamelen en bewaren van bewijsmateriaal. Na de acute zorg kan het slachtoffer indien gewenst klacht neerleggen bij de politie via een verhoor op het ZSG door een zedeninspecteur.

De nazorg wordt gecoördineerd door de casemanager van het ZSG die elk slachtoffer op regelmatige basis contacteert, zorgt dat de nodige medische en psychologische aangeboden wordt, en het slachtoffer begeleidt in eventuele juridische stappen. De psycholoog van het ZSG voert tijdens de nazorg een psychologische screening uit van elk slachtoffer en biedt gepaste zorg aan indien nodig, of verwijst hiervoor door.

Het ZSG is 24/24 en 7/7 toegankelijk voor slachtoffers en hun directe omgeving via telefoon, mail of aanmelding in persoon. Het ZSG bevindt zich in het ziekenhuis nabij de spoed maar beschikt over een eigen ingang en aangepaste ruimtes. Een goede samenwerking tussen ziekenhuis, politie, justitie, DNA-labo’s en doorverwijsinstanties wordt ingebouwd van bij de start via regelmatig overleg.

In november 2017 werden dan **drie** ZSG’s geopend in **Gent, Brussel en Luik**. Er werd per ZSG een samenwerkingsakkoord afgesloten met als partners het ziekenhuis, de politiezone en het parket. Ten slotte werden ook verschillende opleidingen georganiseerd voor het ziekenhuispersoneel (forensische verpleegkundigen, psychologen en casemanagers) en de zedeninspecteurs. Voor de psychologen richtte een belangrijk deel van de opleiding op het aanpakken van het post-traumatisch stressyndroom.

De drie ZSG’s zullen één jaar proefdraaien. Het ICRH staat in voor de begeleiding, coördinatie en wetenschappelijke evaluatie van dit pilootproject. Op basis van deze evaluatie zal nagegaan worden hoe we de ZSG landelijk kunnen uitrollen.

De ZSG werden opgericht om een aantal bestaande lacunes op te vullen, maar zullen niet in de plaats treden van reeds bestaande of verder uitgewerkte initiatieven voor de verdere nazorg van slachtoffers van seksueel geweld door de deelstaten, zoals hieronder beschreven. Daarvoor werd voor de opstart van de ZSG met de verschillende deelstaten samen gezeten om een degelijk doorverwijzingssysteem op te zetten en de verschillende initiatieven zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten en af te stemmen.

De Franse Gemeenschapsregering financiert bijvoorbeeld sinds november 2016 de gratis **hulplijn** 0800 98 100 voor slachtoffers van seksueel geweld, hun naasten en de beroepsmensen in deze sector. De hulplijn wordt verzekerd door de dienst voor welzijnswerk *SOS Viol* in nauwe samenwerking met de overige diensten voor slachtofferhulp in Wallonië en Brussel, zodat elk slachtoffer kan worden geholpen door de dichtstbijzijnde dienst. Dankzij een jaarlijkse subsidie kan

extra personeel worden aangeworven voor zowel de telefonische diensten als voor de psychologische consultaties die vaak na het eerste telefonisch contact plaatsvinden.

De Directie Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap heeft overigens gezorgd voor een brede verspreiding van het **Protocol voor de zorg voor slachtoffers van seksueel geweld voor professionals in de gezondheidszorg en justitie** dat door de CFFB werd opgesteld.

Partners en familieleden van **slachtoffers van seksueel geweld** kunnen ook bij de **CAW** in Vlaanderen terecht. Zo staat de hulplijn 1712 (samenwerking tussen CAW en VK) open voor iedereen die een vraag heeft over geweld, misbruik en kindermishandeling. Ook partners en familieleden van slachtoffers kunnen hier terecht voor informatie, advies en doorverwijzing. Wanneer een hulpvrager in het CAW-onthaal terechtkomt, wordt gekeken welk aanbod het meest geschikt is. Het aanbod slachtofferhulp wordt ook ingezet voor partners en familieleden van slachtoffers van seksueel geweld. De CAW leggen hier de nadruk op in hun bekendmakingsacties naar de politiediensten. In CAW Limburg is in 2016 een werkgroep opgestart waarin medewerkers van diverse team knowhow uitwisselen om tot meer deskundigheid en een meer divers hulpaanbod te komen voor onder andere minderjarige familieleden van slachtoffers van seksueel geweld.

In de Duitstalige Gemeenschap worden ondersteunende systemen ontwikkeld om een melding op doeltreffende wijze te behandelen. In samenwerking met de politiezones (bijvoorbeeld de politie zone *Weser-Göhl* in 2016) helpt Prisma de politie om de juiste houding aan te nemen bij geweldsituaties binnen het gezin (inclusief seksueel geweld) en om deze situaties te herkennen. De diensten voor slachtofferhulp begeleiden personen die zich in dergelijke situaties bevinden. Een regelmatig contact met de verschillende beroepen en instellingen zorgt voor een rechtstreekse kennisoverdracht tussen de deskundigen en biedt de mogelijkheid om efficiënter te reageren.

Tot slot werd ook de nieuwe **ministeriële richtlijn betreffende de S.A.S.** op 1 maart 2017 van kracht. Deze streeft naar het optimaliseren van samenwerkingsprotocollen tussen de parketten en de ziekenhuizen en het vergroten van hun gewicht in medische kringen. Hiertoe dienen de lijsten van geneesheren of ziekenhuisdiensten waarop een beroep kan worden gedaan om het slachtoffer te onderzoeken, regelmatig te worden bijgewerkt. Dit moet het mogelijk maken om dit instrument nieuw leven in te blazen en om de coördinatie ervan te verbeteren zodat het aangepast is aan het personeelsverloop. Alleen door de effectieve uitvoering van deze maatregelen kan de S.A.S. echt efficiënt zijn en uiteindelijk ten goede komen aan de slachtoffers.

III.6. De kinderen die blootgesteld zijn aan gendergerelateerd geweld beschermen en ondersteunen

De rechten en noden van kinderen die blootgesteld zijn aan om het even welke vorm van gendergerelateerd geweld moeten in aanmerking worden genomen bij het bieden van bescherming en ondersteuning aan slachtoffers. In het bijzonder moet er aan de leeftijd van het kind aangepaste psychosociale hulp voorzien worden, rekening houdende met de belangen van het kind. Dit is een belangrijk onderdeel in de multidisciplinaire holistische benadering.

Deze kinderen moeten kunnen genieten van een posttraumatische opvang, begeleiding en opvolging binnen de instantie waarin ze zich bevinden.

Daarom wilde het NAP 2015-2019 de nadruk leggen op de verbetering van de opleiding voor de begeleiding van deze kinderen. Tenslotte moesten er ook in het onderwijs maatregelen genomen worden om dergelijke blootstelling op te sporen en aan te pakken.

Op dit ogenblik bespreekt de overheid een algemene hervorming (van de algemene regels) met betrekking tot de bemiddeling in familiezaken. Er is een **werkgroep “familierechtbanken”** opgericht die advocaten, academici, het kinderrechtencommissariaat en een aantal actoren van justitie (magistraten, leden van de administratie Justitie) groepeerd, onder het voorzitterschap van de beleidscel van de minister van Justitie. In dit kader wordt de procedure inzake echtscheiding, de bemiddeling in familiezaken, de ouderverstoting enz... besproken. Langs Vlaamse zijde heeft het Vlaams Forum Kindermishandeling reeds een beleidsadvies rond vechtscheidingen opgesteld en naar de betrokken ministers verstuurd, zijnde de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, de minister van Volksgezondheid en de Vlaamse ministers van Welzijn en Onderwijs.

Binnen het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg en de Sociale dienst voor Gerechtelijke jeugdhulp wordt er, binnen een kader van verontrusting en maatschappelijke noodzaak, gezocht naar een passend **hulpverleningstraject**. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de (psychische, fysieke of seksuele) integriteit van een minderjarige wordt aangetast. De consultants van zowel het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg als Sociale dienst voor Gerechtelijke jeugdhulp worden opgeleid in '**Signs of Safety**', met het oog op het beter omgaan met dergelijke situaties van verontrusting. Ze worden bovendien gevormd in de methodiek van *Non Violent Communication*.

In samenspraak met de koepels (Vlaams Welzijnsverbond, SOM en Jongerenbegeleiding) wordt '**seksueel grensoverschrijdend gedrag**' een centraal thema in het kwaliteitstraject dat de organisaties moeten lopen. Het omgaan met en het melden van 'seksueel grensoverschrijdend gedrag' is opgenomen in het beleid van elke organisatie, en is ondertussen ook geïnspecteerd geweest vanuit Zorginspectie. Er is een verduidelijkende nota opgesteld voor de organisaties waarin handvatten gegeven worden omtrent melding en opvolging van 'seksueel grensoverschrijdend gedrag'.

Elke nieuwe medewerker van **Kind en Gezin** die zorg biedt aan gezinnen, wordt opgeleid om te werken met het stappenplan voor het omgaan met situaties van verontrusting. Dit gaat om een tweedaagse opleiding waaraan 159 medewerkers, verspreid over de twee dagen, sinds december 2015 deelnamen.

Daarnaast wordt er ook geïnvesteerd in een groep expertrol kindermishandeling, bestaande uit 15 personen voor Vlaanderen, die mee instaan voor blijvende implementatie van het stappenplan.

Meer specifiek is er ook nog het **project Aquarelle** in Brussel (rond gendergerelateerd geweld). Aquarelle VZW richt zich tot alle zwangere mama's die geen toegang hebben tot de sociale zekerheid, wonend in precaire omstandigheden. De pre- en postnatale medische begeleidingen gebeuren hoofdzakelijk door een vroedvrouw, bij medische complicaties door de gynaecologen

van UMC Sint-Pieter Brussel. De psychosociale consulten en huisbezoeken gebeuren door de regioteamleden van Kind en Gezin en ONE in het Brussels hoofdstedelijk gewest.

Op 29 januari 2016 werd het **Vlaams actieplan ter bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp en de kinderopvang**, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector overgemaakt als mededeling aan de Vlaamse Regering.

Met dit actieplan engageren de betrokken ministers zich om gezamenlijk en afgestemd werk te maken van de preventie en aanpak van geweld op kinderen en jongeren. Vanuit een VO-breed engagement gaat daarbij aandacht naar zowel kwaliteitsbevordering, sensibilisering, preventie als naar een adequaat en gepast reactiebeleid rond geweld op kinderen. Het actieplan is opgebouwd rond vier pijlers:

1. kennisverruiming en kennisdeling m.b.t. geweld op kinderen en jongeren;
2. algemene ondersteunende en sensibiliserende acties naar de brede bevolking ter bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van kinderen en jongeren;
3. adequaat en gepast omgaan met de integriteit van minderjarigen en met grensoverschrijdend gedrag en misbruik van kinderen en jongeren in de betrokken sectoren;
4. aanbieden van gepaste ondersteuning en hulp aan minderjarige slachtoffers en daders van grensoverschrijdend gedrag en misbruik.

Het actieplan bouwt voort op de engagementsverklaringen seksuele integriteit die de ministers van Welzijn, Sport, Jeugd en Onderwijs elk in hun eigen beleidsdomein met de specifieke partners opstelden. Deze engagementsverklaringen werden in 2015 geëvalueerd, hetgeen de aanleiding vormde voor de opmaak van een Vlaams actieplan.

Er wordt gradueel werk gemaakt van de implementatie van het Vlaams actieplan integriteit. In de periode december 2015 – december 2017 werd daarbij vooral en in eerste instantie gefocust op een aantal transversale acties die kaderen in de eerste pijler van het actieplan: de voorbereiding en uitbouw van een kennisplatform integriteit, expertisedeling m.b.t. initiatieven van peer-support en de voorbereiding van een vervolgwetenschappelijk onderzoek m.b.t. geweld op kinderen en jongeren. In het kader van de tweede pijler van het actieplan werden bestaande preventieve en sensibiliserende sectorale maatregelen verder verankerd. In het kader van de derde pijler werd in alle beleidsdomeinen permanent ingezet op vorming rond het Vlaggensysteem en het Raamwerk Seksualiteit en Beleid. In het kader van de vierde pijler worden minderjarige slachtoffers van geweld verwezen worden naar 1712, de chatbox www.nupraatikerover.be, het VK en het Centrum voor Leerlingenbegeleiding. Awel en Child Focus bieden op hun geëigende manier ondersteuning aan slachtoffers van (cyber)pesten en seksueel grensoverschrijdend gedrag en/of misbruik.

In de Franse Gemeenschap heeft Yapaka, **de coördinatiecel voor hulp aan kinderen die het slachtoffer zijn van seksueel geweld** haar collectie "*Temps d'arrêt*" uitgebreid met het boekje "*La violence conjugale frappe les enfants*" (huiselijk geweld treft kinderen). Dit boekje heeft een oplage van 11.000 exemplaren en wordt kosteloos verzonden op eenvoudig verzoek. Het kan worden gedownload van www.yapaka.be in .pdf- en .epub-formaat.

De publicatie "*Un enfant exposé aux violences conjugales est un enfant maltraité*" (Een kind dat wordt blootgesteld aan huiselijk geweld is een mishandeld kind) van de Directie Gelijke Kansen, Franse Gemeenschap wordt verder verspreid en is inmiddels in derde herdruk.

In de Duitstalige Gemeenschap werken de eerstelijnsdiensten voor kinderwelzijn erg goed samen met netwerken: het Case management systeem en de oprichting van een "*Leuchtturm*" groep (vuurtoren) blijken erg positief. Jeugdhulp, Kaleido, het begeleidingscentrum voor kinderen en volwassenen, het kindertehuis, het mobiel psychiatrisch team, de actoren van kinderwelzijn, hulp aan slachtoffers, psychologen, de deeltijd cursus, Prisma en de gespecialiseerde school nemen deel aan dit project "*Leuchtturm*".

III.7. Implementatie van de melding van gewelddaden door professionals

De opheffing van het beroepsgeheim en de melding van daden van geweld zorgt voor talrijke vragen bij de interveniënten, zoals de afweging van de verplichting tot het naleven van het beroepsgeheim en de wil om een persoon in nood bij te staan.

In het kader van het NAP 2015-2019 moesten speciale richtlijnen uitgewerkt worden inzake de aanpak van alle vormen van gendergerelateerd geweld voor professionals die een beroepsgeheim hebben.

Het IGVM startte met een onderzoek naar de ontwikkeling van een operationeel project "meldingscode" bestemd voor alle beroepsmensen die een vertrouwensfunctie uitoefenen in overeenstemming met, onder meer, artikel 458 bis van het strafwetboek, en die geconfronteerd worden met (vermoedelijke) daden van partnergeweld. De Universiteit van Luik had als opdracht een werkbare meldcode uit te werken. Dit ontwerp van globale meldingscode werd ontwikkeld om professionals met een vertrouwensfunctie te helpen om een risicosituatie goed in te schatten. De code kan hen helpen bij hun beslissing om bepaalde zaken al dan niet te melden en ondersteunt hen bij de te ondernemen stappen. Het ontwerp van meldingscode kwam tot stand in overleg met verschillende beroepsgroepen en werd tevens getoetst aan de huidige wetgeving en de nieuwe wetten inzake beroepsgeheim. In november 2017 werd het ontwerp meldcode ook reeds besproken met de Orde der Artsen. Daarnaast zal worden geëvalueerd of de meldingscode kan worden gebruikt als onderdeel van de multidisciplinaire casusdialoog die is opgezet in gevallen van ernstig en complex intrafamiliaal geweld, de zogenaamde kettingbenadering. Ten slotte zal ook worden geanalyseerd of de meldingscode die is ontwikkeld voor partnergeweld ook kan worden gebruikt in gevallen van seksueel geweld en VGV. Voor deze laatste gevallen zal deze analyse worden uitgevoerd met de Intact en GAMS om te zien hoe hun "beslissingsboom" en hun preventiekit in de meldingscode kunnen worden geïntegreerd.

Een nieuw artikel 458ter werd ingevoegd ten gevolge van de Potpourri V-wet en biedt een wettelijke rechtvaardigingsgrond om "casusoverleg" te organiseren ter bescherming van de fysieke of psychische integriteit van de betrokkene of van derden. In de Memorie van Toelichting van deze wet wordt verwezen naar volgende vormen van informatie-uitwisseling: 'risico-inschatting', 'casusoverleg' en 'casuscoördinatie'. Elk van deze vormen dient verder geregeld te worden in

concrete wetten, decreten en ordonnanties of, in voorkomend geval, in protocollair uitgewerkte afspraken waaraan het openbaar ministerie haar met redenen omklede toestemming verleent.

Om na te denken over de wijze waarop **de kennis over de verschillende vormen van gendergerelateerd geweld kan worden geïntegreerd in de initiële opleiding van toekomstige professionals binnen de sectoren onderwijs, gezondheid, psychosociale zorg en justitie**, bracht de **ARES** van de Franse Gemeenschap een denkoefening op gang met de oprichting van een **werkgroep** met de hogescholen en instellingen voor hoger volwassenonderwijs. Er werd ook een interuniversitaire werkgroep opgericht om dezelfde doelstellingen te verwezenlijken. Het kabinet van de minister van Hoger Onderwijs en het kabinet van de minister van Onderwijs van Sociale Promotie, Jeugd, Vrouwenrechten en Gelijke Kansen zijn meermaals bijeengekomen om de uitvoeringsvoorwaarden te bespreken, met alle respect voor de vrijheid van onderwijs.

In de Duitstalige Gemeenschap worden instellingen en diensten -uitgezonderd de gespecialiseerde diensten voor het opsporen van geweld - momenteel bewust gemaakt van wat geweldsituaties precies inhouden. Het doel daarvan is om de opvang en de ondersteuning van het slachtoffer concreter te maken.

De gespecialiseerde diensten, waaronder de slachtofferopvangcentra, het Justitiepaleis van Eupen, de begeleidingscentra, de diensten voor slachtofferhulp en de politie beschikken over de nodige inlichtingen, contacten en informatie om doeltreffend te reageren.

Globale doelstelling IV: Beschermingsmaatregelen onderzoeken, voortzetten en aannemen

IV.1. Een snel en gepast gerechtelijk en politieel antwoord brengen

In het NAP 2015-2019 wordt het beginsel uiteengezet dat het noodzakelijk is om een snel en gepast antwoord te geven op alle vormen van gendergerelateerd geweld en de slachtoffers adequate en onmiddellijke bescherming te bieden. Daarom moest de omzendbrief met betrekking tot de S.A.S. aangepast worden en een omzendbrief inzake eengerelateerd geweld opgesteld worden.

Daarnaast moest gendergerelateerd geweld (in het bijzonder partnergeweld en zedenmisdrijven) deel uitmaken van de prioritaire te bestrijden misdaadverschijnselen van het NVP (en bijgevolg ook van de zonale veiligheidsplannen) en de KIV.

In het kader van het Project Actuele Criminologie van de UGent heeft het IGVM het onderwerp voorgelegd "Het evalueren van mogelijke antecedenten inzake partnergeweld bij zaken van zelfmoord" aan een groep studenten van de 3de bachelor criminologische wetenschappen. Hun opdracht was om na te gaan of een **domestic homicide review** zoals het in Engeland toegepast wordt, ook in België geïmplementeerd kon worden. Daarenboven moesten ze op basis van overleg met stakeholders een beleidsadvies op te stellen. Met de resultaten van de studenten als vertrekpunt, zal het IGVM in 2018 deze thematiek verder uitwerken.

In 2016 publiceerde het NICC van de FOD Justitie een **studie over het strafrechtelijk beleid op het vlak van partnergeweld**⁵, op vraag van het College van procureurs-generaal. Het profiel van de voor feiten van partnergeweld aangegeven beklagden werd behandeld, het percentage ten opzichte van de algemene populatie, de evoluties in de tijd en de verschillen tussen de arrondissementen. De resultaten van dit onderzoek werden voorgesteld aan de magistraten op een door het College van procureurs-generaal georganiseerde studiedag op 23 maart 2016. Meer informatie op https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/nl-rapport_cvanneste_vicmai2016.pdf.

Op verzoek van de minister van Justitie onderzocht het College van procureurs-generaal de coherentie van **het tijdelijke verblijfsverbod** met het beleid ter bestrijding van **intrafamiliaal geweld** op basis van de ervaring van de magistraten. Het uiteindelijke evaluatieverslag werd op 29 juni 2017 goedgekeurd door het College en meteen overgemaakt aan de minister van Justitie. Dit eindrapport bevatte verschillende aanbevelingen voor beleidsmakers met het oog op een betere en effectieve toepassing van de tijdelijke verwijderingsmaatregel voor geweldplegers. Deze aanbevelingen moeten nog toegepast worden en de resultaten van de evaluatie zouden moeten meegedeeld worden aan de verschillende betrokken actoren.

Wat betreft het opleggen van elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit, heeft het College van procureurs-generaal de **COL 11/2013**⁶ geëvalueerd. Een werkgroep zal zich buigen over de herziening van deze omzendbrief, om de informatieoverdracht tussen het parket en alle betrokken diensten te verbeteren en zo een optimale bescherming van de slachtoffers te waarborgen.

De **hervorming van het seksueel strafrecht** wordt voorbereid door de minister van Justitie. De seksuele misdrijven zouden onder het hoofdstuk “misdrijven tegen de seksuele integriteit en het seksueel zelfbeschikkingsrecht” ingedeeld worden. Het kabinet van de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen heeft daarvoor reeds een aantal wetsontwerpen en een studie over de lacunes van het seksueel strafrecht overgemaakt aan het kabinet van de minister van Justitie.

De multipale oorzaken van de **onderrapportering inzake verkrachting bij politie en justitie** werd deels onderzocht in het kader van de haalbaarheidsstudie naar het opstarten van ZSG in België dat op vraag van de federale staatssecretaris Gelijke Kansen door het ICRH werd uitgevoerd. Ook in het kader van de vierjarige studie “Een beter begrip van de mechanismes, aard, omvang en impact van seksueel geweld in België”, eveneens gelanceerd door de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen, zal dit aan bod komen.

De herwerking van de van de ministeriële richtlijn betreffende de S.A.S.⁷ heeft de **magistraten bewust gemaakt van de noodzaak om de niet-analyse van de monsters die genomen worden na seksueel geweld, te rechtvaardigen bij de slachtoffers**. Zo werd de **handleiding voor slachtoffers**,

⁵ C. VANNESTE, Het strafrechtelijk beleid op het vlak van partnergeweld: een evaluatie van de rechtspraktijk en de gevolgen ervan inzake recidive. Eindrapport, NICC, mei 2016, 142 p.

⁶ Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en het College van procureurs-generaal over de uitvoering van straffen en maatregelen - Informatie-uitwisseling met betrekking tot de opvolging van personen in vrijheid mits naleving van voorwaarden en de procedure voor de opsporing van de veroordeelde of geïnterneerde personen die voortvluchtig of ontsnapt zijn (COL 11/2013)

⁷ Ministeriële richtlijn van 8 februari 2017 betreffende de Seksuele Agressie Set, van kracht geworden op 1 maart 2017 en per omzendbrief COL 4/2017 van het College van procureurs-generaal verspreid.

die te vaag en te algemeen was, vervangen door een brief waarin bondig de belangrijkste elementen van de S.A.S. worden uitgelegd (procedure, medisch onderzoek, ...) en voor de rest wordt verwezen naar ad hoc interveniënten.

De **COL 06/2017 van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal** werd van kracht op 1 juni 2017. Met deze omzendbrief worden de magistratuur en politiediensten bewust gemaakt van de werkelijkheid van deze fenomenen en krijgen zij de instrumenten aangereikt om deze vormen van geweld beter te begrijpen en gericht te onderzoeken. Het is verder de bedoeling om het vervolgingsbeleid voor de parketten te bepalen, de codering en verzameling van statistische gegevens te verbeteren, de uitwisseling van informatie en de samenwerking tussen het Openbaar Ministerie en het IGVM te verbeteren. Op 5 mei 2017 werd een **studiedag** georganiseerd om de verschillende belanghebbende partijen te informeren over deze aanpak en de uitdagingen die ermee gepaard gaan. De federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen sloot eveneens een overeenkomst met Intact met de bedoeling om hierrond meer gerichte opleidingen te geven ter uitvoering van de omzendbrief. De opleidingen voor de politie werden georganiseerd in de tweede helft van 2017. De opleidingen voor de magistratuur werden vastgelegd voor maart 2018. Ook de staatssecretaris voor Gelijke Kansen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft in datzelfde kader twee extra opleidingen georganiseerd voor de Brusselse politie.

Binnen het agentschap Jongerenwelzijn werd een **stuurgroep 'tienerpooiers'** opgericht naar aanleiding van de overeenkomst met Child Focus. Deze stuurgroep werd samengesteld uit zowel afgevaardigden van de erkende centra mensenhandel, politie, justitie en welzijn, alsook van FOD justitie en kabinet Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Hierdoor kan er ruimer gekeken worden dan enkel het preventieve luik betreffende tienerpooiers, zodat het volledige 'actieplan voor een betere bescherming van slachtoffers van tienerpooiers' gecapteerd kan worden en ingebed in de bredere problematiek van mensenhandel.

Specifiek voor de geïntegreerde aanpak tussen de verschillende partners wordt in 2017 een infolux uitgewerkt met info over de verschillende partners, een concrete procedure rond doorstroom van informatie en zicht op het gedifferentieerd aanbod. Hieraan gekoppeld wordt er een vormingstraject uitgewerkt op maat van de verschillende betrokkenen. Dit moet snel en gepast begeleiden van slachtoffers en vervolgen van daders mogelijk maken.

Bij feiten van intrafamiliaal geweld en zeker in de gevallen waar de partners na het geweld toch blijven samenwonen, is de uitvoering van **elektronisch toezicht** in het kader van de voorlopige hechtenis een aandachtspunt gelet op de impact van de maatregel en het feit dat het niet mogelijk is voor de persoon onder elektronisch toezicht om de gemeenschappelijke verblijfplaats te verlaten. De afdeling justitiehuisen signaleert dit probleem dan ook aan de opdrachtgevers (in dit geval de onderzoeksrechters) via verschillende overlegfora.

In de Duitstalige Gemeenschap worden regelmatig contacten met het Justitiepaleis van Eupen en netwerkmogelijkheden georganiseerd met alle partners die actief zijn op het gebied van partnergeweld. Deze vergemakkelijken de uitwisselingen en maken meer doeltreffende handelingen mogelijk in het licht van de situaties die zich voordoen.

IV.2. Zorgen voor risicotaxatie en risicobeheer bij geweld

Het NAP 2015-2019 heeft zich tot doel gesteld om een risicotaxatie en –management instrument inzake partnergeweld te lanceren voor de politie, justitie en hulpverlening.

Er moest ook gewerkt worden aan de ontwikkeling van instrumenten voor risicotaxatie en signalenlijsten op het vlak van zogenaamd eengerelateerd geweld en gedwongen huwelijken, om de vaardigheden van professionals om dit soort geweld op te sporen (die regelmatig in contact staan met potentiële slachtoffers) te verbeteren.

Het **Risicotaxatie Instrument Partnergeweld** (www.risicotaxatie.be) werd officieel gelanceerd aan op 13 juli 2016. Het wordt gratis ter beschikking gesteld van personen op het terrein, zoals politieambtenaren en magistraten, en is bestemd voor al wie beroepsmatig geconfronteerd wordt met situaties van partnergeweld. Het is een praktisch instrument dat helpt om de juiste inschatting te maken over een problematische situatie, onmiddellijk en op een gestructureerde manier. Het helpt hen om snelle en effectieve beslissingen te nemen, bijvoorbeeld wanneer de verblijfplaats van de dader van partnergeweld afgelegd is. Samen met het IGVM heeft de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen ook de wens uitgedrukt om een document betreffende het risicobeheer bij deze online tool te voegen. Dit document bevat een lijst met juridische en concrete actiemogelijkheden op basis van verschillende rechtsgrondslagen, zoals COL 4/2006, herzien in oktober 2015. Zodra de online tool is ingevuld, biedt dit document politieagenten en parketmagistraten een overzicht van de antwoorden die kunnen worden gegeven op concrete vragen, zoals het verwijderen van de dader, kinderbescherming, daderbegeleiding, enz. Op 15 december 2016 organiseerde het IGVM een **studievoormiddag over risicoanalyse in situaties van partnergeweld**. Deze verplichte opleiding voor parketmagistraten en referentieambtenaren voor partnergeweld bracht meer dan 150 deelnemers op de been. Het doel van deze studievoormiddag was om dit nieuw risicobeoordelingsinstrument voor te stellen. Tijdens deze studievoormiddag werd ook het thema van het daderprofiel van partnergeweld aangekaart, dankzij de expertise van de vzw Praxis.

In opdracht van de federale staatssecretaris van Gelijke Kansen en het IGVM voerde de dienst gedragswetenschappen van de Federale Politie in 2015-2016 een **onderzoek naar risico-taxatie-instrumenten die kunnen gebruikt worden bij daders van seksueel geweld**. Meer bepaald kreeg de dienst gedragswetenschappen de taak om een overzicht te bieden van bestaande en gebruikte risicotaxatie-instrumenten voor daders van seksueel geweld en recidiverisico, in België en in het buitenland, en dit in alle facetten van de aanpak van seksuele geweldsmisdrijven (hulpverlening, politie, justitie, gevangenis, (justitiële) nazorg, gezondheid, etc.). Daarnaast moest ze de wetenschappelijk onderbouwde knelpunten en de 'good practices' van deze instrumenten aanreiken. Tevens diende ze een overzicht te bieden van welke instrumenten in welke facetten het best gebruikt kunnen worden. Verder werd ook geacht dat ze een kritische analyse en overzicht aanreikte van de mogelijke bestaande lacunes in het efficiënt, adequaat en uniform gebruik van deze instrumenten in België. Ten slotte moest ze de noodzakelijke randvoorwaarden voor de implementatie van deze gekozen instrumenten (bv. ontbreken van bestaande bindende richtlijnen, de noodzaak aan bepaalde wetswijzigingen, nood aan opleidingen), randvoorwaarden die vertaald worden in de vorm van mogelijke beleidsaanbevelingen, opstellen.

Als resultaat van dit onderzoek zal er binnenkort een website online verschijnen waarop alle beschikbare risicotaxatie-instrumenten op worden verzameld met de verduidelijking welke risicotaxatie-instrumenten best gebruikt worden, afhankelijk van de beroepscategorie.

De verschillende toepasselijke wetgevende kaders voorzien reeds in de mogelijkheid om, voorafgaand aan de beslissing tot toekenning van een **elektronisch toezicht**, een maatschappelijke enquête te vragen aan de bevoegde diensten van de Gemeenschappen. Dit is weliswaar een mogelijkheid en geen verplichting. Het wordt aan de appreciatie van de beslissingsnemer overgelaten om het nut een maatschappelijke enquête te laten uitvoeren te evalueren in het licht van de concrete omstandigheden van de zaak en rekening houdend met de elementen die zich mogelijkerwijs reeds in het dossier bevinden. In een aantal gevallen zou bijvoorbeeld een beknopt voorlichtingsverslag, waarin de bevoegde diensten van de Gemeenschappen wordt gevraagd een punctueel een specifieke vraag te beantwoorden, kunnen volstaan.

De mogelijkheid tot aanvraag van een maatschappelijke enquête bestaat niet binnen iedere vorm van elektronisch toezicht. Indien we de wettelijke ruimte hebben om een maatschappelijke enquête uit te voeren, willen wij hier met de afdeling Justitiehuisen op inzetten. De maatschappelijke enquête is een zinvol instrument en helpt onze expertise te vergroten. Binnen het kader van onze adviesfunctie wordt momenteel eveneens onderzocht of het werken met een indicatiestelling al dan niet een goed idee is.

Het College van procureurs-generaal beschikt niet over de budgettaire middelen om een hulpmiddel te ontwikkelen op basis van wetenschappelijke studies waarmee de politiediensten en het parket de risico's van eergeerelateerd geweld kunnen beoordelen. In de bijlagen van omzendbrief COL 06/2017 wordt evenwel een (niet-exhaustieve) lijst van signalen opgenomen die kenmerkend zijn voor eergeerelateerd geweld. Zo stelt de omzendbrief dat wanneer de eerstelijnsmedewerker deze signalen detecteert, hij het dossier in principe voorlegt aan de referentie-politieambtenaar, die bijlage 2 van de circulaire zal gebruiken (checklist met alle nodige elementen om adequaat te kunnen reageren op de situatie) om te beslissen of de feiten moeten worden beoordeeld vanuit het perspectief van eergeerelateerd geweld.

Het IGVM bracht op 19 september 2017 vertegenwoordigers die betrokken zijn bij huwelijksvieringen in Brusselse, Vlaamse en Waalse steden en gemeenten samen om de rol van de **ambtenaren van de burgerlijke stand** te bespreken bij het **herkennen van gevallen van gedwongen huwelijken**. Het doel is een document dat in het Verenigd Koninkrijk werd opgesteld door het *Forced Marriage Unit* en dat specifiek gericht is op ambtenaren van de burgerlijke stand te vertalen naar de Belgische context. In deze context heeft het IGVM een beschrijvende ontwerp-fiche samengesteld om de discussie op gang te brengen. Dit werk zal eind 2017 en begin 2018 worden verdergezet, met de samenstelling van een lijst met signalen en elementen die doen vermoeden dat er sprake is van een gedwongen huwelijk.

IV.3. Toepassing van spoedbevelen voor verbod, aanmaning of bescherming

In gevallen van onmiddellijk gevaar, kunnen spoedbevelen met een verbod tot toegang tot de woning van het slachtoffer van partnergeweld uitgevaardigd worden door de bevoegde autoriteiten.

België beschikt over een procedure voor de verwijdering uit de gezinswoning voor gevallen waarin nog geen geweld is gepleegd, waarbij de mogelijkheid voorzien is om de dader een zeer snelle afkoelingsperiode op te leggen voor een beperkte tijd, los van het strafrechtelijk gevolg dat al dan niet aan de feiten zal worden gegeven.

Volgens het NAP 2015-2019 moest de wetgeving zal geëvalueerd worden om de draagwijdte ervan te verbeteren. Hierbij zal rekening gehouden worden met de gemaakte aanbevelingen van de betrokken actoren.

Stalking (of belaging), dit wil zeggen het herhaaldelijk en ongewenst indringen en lastig vallen waardoor er ongerustheid of angst ontstaat, is ook een vorm van gendergerelateerd geweld die moet bestreden worden. Daarom heeft de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen het initiatief genomen om samen met de minister van Binnenlandse Zaken en ASTRID (het communicatienetwerk van de politie), een stalkingalarm op te zetten voor slachtoffers van levensbedreigende stalking door (ex)partners. Om het mogelijk te maken voor de noodcentrales om prioritair tussen te komen wanneer er effectief alarm wordt geslagen, worden nu alle technische voorbereidingen door ASTRID uitgewerkt. Het stalkingalarm zelf zal in het voorjaar van 2018 gelanceerd worden.

De mogelijkheid om bij het toekennen van het elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit of hechtenis onder elektronisch toezicht, een contactverbod met slachtoffers uit te spreken, is voorzien door de toepasselijke wetgevende kaders. Deze mogelijkheid is niet expliciet voorzien ten aanzien van de slachtoffers van alle vormen van geweld die onder het NAP vallen, maar op een algemene wijze ten aanzien van alle slachtoffers. Immers, er zijn ook andere slachtoffers van misdrijven die niet onder het NAP vallen, in wiens belang dergelijk contactverbod kan worden opgelegd.

IV.4. De rechten en belangen van slachtoffers beschermen

Het NAP 2015-2019 vermeldt dat in elke fase van het geweld beschermingsmaatregelen en opvangmogelijkheden voor het slachtoffer moeten voorzien worden. Het slachtoffer mag zich niet alleen voelen en moet op een efficiënte manier worden begeleid en beschermd.

Volgens het NAP moeten instrumenten voorhanden zijn waarmee een kwaliteitsvolle opvang kan worden geboden en waarmee de politionele en gerechtelijke procedure kan worden voortgezet in de best mogelijke omstandigheden: de risico's op intimidatie, represailles of een nieuwe victimisering vermijden, de slachtoffers informeren in elk stadium van de gerechtelijke procedure, een gepaste bijstand waarborgen, slachtoffers tolken ter beschikking stellen, enz.

Daarom moesten de noodzakelijk geachte beschikkingen getroffen worden om de positie van het slachtoffer, meer in het bijzonder op juridisch vlak, te verbeteren.

In het voorjaar van 2016 werden vier studiedagen (Frans en Nederlands) rond seksueel geweld georganiseerd voor de politie. Deze **studiedagen**, genaamd **code 37**, werden aangeboden door de federale staatssecretaris voor Gelijke Kansen. Ongeveer 1000 politieagenten hebben deelgenomen aan de opleiding. Tijdens deze studiedagen werd het vernieuwde draaiboek 'zedemisdrijven' verspreid via een usb-stick aan alle aanwezigen. Verder werd er, eveneens door de federale

staatssecretaris voor Gelijke Kansen, voor de Techniek Audiovisueel Verhoor van Minderjarigen (TAM)-verhoorders van de politie op 20 oktober 2017 een specifieke opleiding georganiseerd die handelde over het verhoren van zowel minderjarigen als meerderjarigen personen met een verstandelijke beperking die slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld.

De **ministeriële omzendbrief inzake het audiovisueel verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van misdrijven**, dateert van 2001. Deze omzendbrief beoogde aan de politiediensten en de magistraten een werkmethode aan te bieden en de criteria vastgelegd in de wet van 28 november 2001 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen op uniforme wijze vast te leggen in de praktijk. Na bijna 15 jaar en enkele wetwijzigingen, zoals bijvoorbeeld de wet van 30 november 2011 die het audiovisueel verhoor in bepaalde gevallen verplicht maakte, was het noodzakelijk de omzendbrief te herzien. Daartoe kreeg de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van het Directoraat-generaal Wetgeving en Fundamentele Rechten en Vrijheden van de FOD Justitie in 2015 de opdracht van de minister van Justitie om deze omzendbrief te evalueren en te actualiseren. Hiertoe werd een werkgroep in het leven geroepen die in totaal in de loop van 2015-2016 een vijftal thematische vergaderingen hield. Tegelijkertijd werd het werkveld via een beknopte vragenlijst bevroegd. De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid werkte op basis van de resultaten van deze vragenlijst en de thematische vergaderingen, een evaluatierapport uit, dat zij in oktober 2016 aan de minister van Justitie voorstelde. Op basis van dit evaluatierapport volgde in januari 2017 een tweede opdracht, nl. het herschrijven van de ministeriële omzendbrief. Deze oefening is momenteel lopende.

Waken over een duidelijke en respectvolle informatieverstrekking aan slachtoffers is een blijvend aandachtspunt voor Justitie. Het huidige wetgevend kader inzake de mogelijkheden tot vervroegde invrijheidsstelling, de **wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten**, voorziet een procedure over de wijze waarop slachtoffers kunnen vragen om te worden geïnformeerd, te worden gehoord of voorwaarden in hun belang bij de toekenning van uitvoeringsmodaliteiten te laten opleggen. Ook de wet van 5 mei 2014 betreffende de internering voorziet een gelijkaardige procedure voor de slachtoffers in het kader van vervroegde invrijheidsstellingen van geïnterneerde personen. Gelet op de specificiteit van de uitvoering van een interneringsmaatregel, voorzag de wetgever bij de wijzigende wet van 4 mei 2016, in artikel 9 van de wet, een proactieve tussenkomst van de bevoegde diensten van de Gemeenschappen teneinde de slachtoffers te contacteren. De lopende werkzaamheden tot redactie van een nieuw Strafwetboek, een nieuw wetboek van Strafvordering en een nieuw Strafwetboek houden met deze bezorgdheid rekening.

De COL 4/2006 van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal (gewijzigd op 12.10.2015) verplicht de **politiediensten** om de **Dienst Vreemdelingenzaken** in te lichten over de feiten die hen bekend zijn. Op verzoek van de lokale politiezone Brugge, heeft de Dienst Vreemdelingenzaken een standaard meldingsformulier opgesteld. Dit formulier is getiteld **"meldingsformulier voor bijzonder moeilijke situaties"** van personen die een verblijfsrecht hebben op basis van een gezinshereniging. Het moet de politiediensten helpen om de Dienst Vreemdelingenzaken op de hoogte te brengen van gevallen van familiaal geweld (als gevolg van een klacht bijvoorbeeld). Dit formulier bevat delen die betrekking hebben op de identiteit van de betrokken personen, de aard van het geweld (psychologisch, seksueel, fysiek, ...), het bestaan van

bewijs (foto's, getuigen, medische certificaten), het bestaan van een vereniging of een opvangplaats, het bestaan van kinderen en het feit dat de persoon in kwestie al dan niet bekend staat om daden van openbare orde. Het modelformulier kan door de politiediensten worden gedownload via de intranetsite GEMCOM (informatieplatform politie en gemeenten). Het ingevulde formulier wordt vervolgens door de politiediensten overgemaakt aan de afdeling Gezinshereniging van de Dienst Vreemdelingenzaken. Het gebruik van dit formulier is evenwel nog niet optimaal en er moet regelmatig aan herinnerd worden.

Het CAW biedt een aanbod aan relatieondersteuning en bemiddeling, zowel tussen partners onderling, als tussen ouders en kinderen en familieleden dat ook kan ingezet worden in het kader van eerge relateerd geweld. In het kader van het **FJC** en de **ketenaanpak** (casuscoördinatie) in situaties van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling, waarin de veiligheid installeren voorop staat, worden inspeldende op de lokale noden hieromtrent afspraken gemaakt. De administratie heeft in oktober 2017 samen gezeten met de CAW om te bekijken hoe zowel in de eigen werkingen als binnen samenwerkingsverbanden versterkt kan worden ingezet op de instroom van deze slachtoffers en het opnemen van vrijwillige bemiddeling voor slachtoffers die terugkeren naar huis.

In de Franse Gemeenschap wijzen gespecialiseerde verenigingen op het feit dat **bemiddeling** een hulpmiddel is dat met de grootste omzichtigheid dient te worden gehanteerd. In elk geval moet bemiddeling alleen worden overwogen op verzoek van het slachtoffer. Het gebruik van bemiddeling is mogelijk op voorwaarde dat het slachtoffer voorbereid is en precies weet hoe deze bemiddeling in zijn werk gaat. Het slachtoffer moet vergezeld worden door een professional die hem ondersteunt en zijn situatie kent, en de professional moet kunnen beoordelen of het slachtoffer psychologisch klaar is om een confrontatiesituatie emotioneel aan te kunnen. Als er sprake is van bemiddeling, moeten de experts het slachtoffer op de lange termijn regelmatig en ernstig opvolgen na zijn terugkeer in het gezin. Tegelijkertijd moet ook met de ouders worden samengewerkt om al te starre houdingen te versoepelen. De bemiddeling in een conflictsituatie kan een reëel gevaar inhouden voor jonge slachtoffers.

Globale doelstelling V: Rekening houden met de genderdimensie in het asiel- en migratiebeleid

In het kader van gendergerelateerde asielverzoeken herhaalt het Verdrag van Istanbul de vereiste van de erkenning van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen als een vorm van vervolging in de zin van het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen van 1951 en als een vorm van ernstig gevaar die aanleiding geeft tot aanvullende/extra bescherming.

Bovendien vereist het dat elk van de gronden uit dat Verdrag op gendergevoelige wijze wordt uitgelegd en dat, indien wordt vastgesteld dat er op basis van één of meer van deze gronden reden is voor vrees voor vervolging, de aanvragers de vluchtelingenstatus wordt toegekend in overeenstemming met de van toepassing zijnde instrumenten.

Tot slot vraagt het om de ontwikkeling van gendergevoelige opvangprocedures en ondersteuningsdiensten voor asielzoekers alsook van genderrichtlijnen en gendergevoelige asielprocedures, met inbegrip van de vaststelling van de vluchtelingenstatus en het verzoeken om internationale bescherming.

Daarom moest België via het NAP 2015-2019 zijn actieve rol blijven spelen om de genderdimensie aan bod te laten komen in het asiel- en migratiebeleid via drie afzonderlijke gebieden, te weten de beoordeling van asielaanvragen die afhangt van het CGVS, de asielprocedure die afhangt van het CGVS en Vreemdelingenzaken en tot slot de opvang van asielaanvragers die afhangt van FEDASIL of andere gelijkwaardige centra.

V.1. Toezien op een gendergevoelige interpretatie bij de toekenning van het vluchtelingenstatuut

Het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, ingediend op 22 juni 2017, beoogt de omzetting van de Europese richtlijn 2013/33/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming en streeft ernaar kwetsbare vreemdelingen te beschermen. Hoewel het artikel 36 van de wet betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen enkel een niet-limitatieve opsomming geeft van wie als kwetsbaar kan worden beschouwd, wordt het aangepast teneinde de bijkomende voorbeelden van kwetsbare personen die in de Richtlijn 2013/33/EU voorkomen op te nemen, met als doel een bijkomende aandacht te vestigen op deze kwetsbare groepen. Worden bijgevolg uitdrukkelijk opgenomen: ouderen, personen met ernstige ziekten, personen met mentale stoornissen en personen die foltering hebben ondergaan, zijn verkracht of aan andere ernstige vormen van psychologisch, fysiek of seksueel geweld zijn blootgesteld, zoals **slachtoffers van VGV**. De daadwerkelijke realisatie van de maatregel is afhankelijk van de recente inwerkingtreding van de wet (november 2017).

V.2. Gendergevoelige richtlijnen, procedures en ondersteuningsdiensten invoeren in de asielprocedures

Sinds 2015 heeft Fedasil een reeks **minimale normen uitgewerkt** voor de opvang van asielzoekers met betrekking tot: materiële hulp, **maatschappelijke begeleiding, en toegang tot juridische begeleiding, psychologische en medische begeleiding**, de infrastructuur en inboedel en veiligheid. Er werd rekening gehouden met specifieke genderbehoeften en de specifieke behoeften van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en andere kwetsbare groepen. Het Agentschap voert kwaliteitsaudits uit in de opvangstructuren en legt de opvangstructuren indien nodig verbeteringsacties op om te voldoen aan de minimale normen. Volgens deze minimale normen dient een opvangstructuur te voorzien in de toegang tot juridische begeleiding, te verwijzen naar externe diensten en erop toe te zien dat een advocaat wordt aangesteld. De normen bepalen ook dat de

begunstigde correct en tijdig over zijn asielprocedure geïnformeerd wordt. Op medisch vlak dient de identificatie van de specifieke noden en evaluatie van de medische behoeften te gebeuren tijdens het eerste medisch gesprek en tijdens het gehele verblijf van de bewoner in de opvangstructuur. Hiervoor beschikt het personeel over tools voor identificatie en wordt er in het bijzonder aandacht besteed aan de identificatie van de slachtoffers van folteringen of andere ernstige vormen van psychologisch, fysiek of seksueel geweld.

Ook de invoering van het **nieuwe opvangmodel** dat de voorkeur geeft aan opvang in collectieve opvangstructuren en waarbij bepaalde groepen asielzoekers zoals bepaalde kwetsbare doelgroepen rechtstreeks kunnen worden toegewezen aan een individuele opvangplaats heeft tot doel om de materiële hulp aan te bieden in de voor de asielzoeker meest aangepaste opvangplaats.

Een wetsontwerp dienaangaande wordt momenteel klaargemaakt. Dit wetsontwerp zal een grote impact hebben op de **omzendbrief inzake de rechten en bescherming van migranten die het slachtoffer zijn van partnergeweld** zodat de eindversie pas na de goedkeuring van de wet zal worden opgesteld. Het hoofddoel van de omzendbrief is om de verschillende actoren die worden geconfronteerd met migrantenvrouwen zonder autonome verblijfsvergunning die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld, beter te informeren over de bestaande procedures die deze vrouwen beschermen, zodat het geweld waaraan deze vrouwen worden blootgesteld, kan worden aangeklaagd zonder dat zij hun recht van verblijf op het Belgische grondgebied verliezen. Deze omzendbrief zal na voltooiing worden overgemaakt aan de betrokken actoren (opvangtehuizen, verenigingen, ...).

In juni 2017 publiceerde het CGVS een **specifieke interne richtlijn voor de behandeling van asielaanvragen** op basis van **seksueel geweld/verkrachtingen**. Deze richtlijn, bedoeld voor beveiligingsbeambten, toezichthouders en geografische coördinatoren, bevat specifieke instructies voor het houden van hoorzittingen, om de geloofwaardigheid van de asielzoekers met dit profiel te beoordelen. Dit document bevat ook een juridisch redenasieschema dat moet worden gevolgd om de objectiviteit van de besluitvorming te waarborgen.

V.3. Migranten die worden vervolgd of dreigen te worden vervolgd wegens hun geslacht, passende opvang bieden

In het kader van het AMIF 2018-2019 werd een open projectoproep inzake opvang gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Onder de eerste prioriteit moeten de projecten die in het kader van deze projectoproep in aanmerking komen voor financiering tot “Versterking veerkracht van het netwerk m.b.t het opvangen van personen met een psychologische/psychiatrische problematiek”. Eén van de prioriteitsdelen betreft **de omkadering en opleiding bieden aan opvangstructuren in het identificeren en adequaat begeleiden van personen die folteringen hebben ondergaan, of aan andere vormen van ernstig psychologisch, fysiek of seksueel geweld zijn blootgesteld**. Binnen dit onderdeel wordt voorzien in het opstellen van richtlijnen/handelingsplannen rond intra-familiaal geweld en seksueel geweld. Eind 2017 werd de selectie van de projecten bekend gemaakt worden.

Om in de opvangstructuren de opsporing van kwetsbare personen te verbeteren startte de Dienst Studie en Beleid van Fedasil in 2015 met een uitgebreide **studie m.b.t. identificatie en zorg voor kwetsbare personen met specifieke behoeften in de opvang** (waaronder zwangere vrouwen, alleenstaande meisjes en moeders, slachtoffers van gendergerelateerd geweld, e.a.). Deze studie beoogt een gedetailleerd beeld op te stellen van de praktijken op het terrein rond de identificatie van kwetsbaarheden en specifieke noden en de mate waarin er over het algemeen rekening gehouden wordt met de bijzondere noden van kwetsbare personen binnen het opvangnetwerk. Uit het rapport inzake de eerste fase van de studie, gepubliceerd in december 2016, blijkt dat er op het terrein nog een aantal algemene noden zijn met betrekking tot de identificatie van en zorg voor kwetsbare personen met bijzondere opvangbehoeften. In 2017 ging de tweede fase van de studie van start. Op het einde van de studie (voorzien in 2018) zullen aanbevelingen geformuleerd worden met betrekking tot de identificatie en opvang van kwetsbare asielzoekers met specifiek opvangnoden.

Het **verbod op seksueel en gendergerelateerd geweld wordt opgenomen in de nieuwe versie van het huishoudelijk reglement** voor de opvangstructuren in het opvangnetwerk van Fedasil. Het nieuwe reglement zal inwerking treden in het voorjaar van 2018. Het reglement bepaalt ook dat wie een inbreuk pleegt op deze regels een sanctie kan worden opgelegd.

Vanaf april 2016 vermeldt de **fiche voor het signaleren van incidenten** in de centra ook de categorie '(poging tot) seksueel geweld'. Momenteel wordt nagegaan of ook een categorie "gendergerelateerd geweld" kan worden opgenomen.

Bij het uitwerken van 'Standard Operating Procedures' rond seksueel en gendergerelateerd geweld (via AMIF projecten voor 2018 – 2019, zie ook maatregel 209), zal aan de uitvoerder(s) gevraagd worden om ook een **standaardprocedure uit te werken voor het melden van aan seksueel geweld gerelateerde of gendergerelateerde feiten in de opvangstructuren aan de bevoegde autoriteiten**.

Fedasil (Dienst Studie en Beleid) organiseerde in samenwerking met het ICRH de opleiding **"(H)erkennen van slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld"** met het doel professionals op het terrein in staat te stellen om slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld te detecteren en op de juiste manier op te vangen en door te verwijzen.

In de **aanpak van kindhuwelijken** in de asielprocedure en opvang werd eind december 2015 een kadernota m.b.t. kindhuwelijken opgesteld door Fedasil met o.m. de prevalentie, het kindhuwelijk als een mensen/kinder-rechtschending, als een vorm van seksueel en gender-gebaseerd geweld en als een sociaal-economisch fenomeen. De nota spreekt ook over kindhuwelijken in de context van conflict, de gevolgen van kindhuwelijken, kindhuwelijken in het kader van de asielprocedure in Europa en in België en de juridische analyse van huwelijken in het buitenland afgesloten waarbij minstens één van de partners minderjarig is. In januari 2016 werd een interne richtlijn doorgestuurd naar de dienst Dispatching en de opvangcentra van Fedasil die de procedure verduidelijkt die gevolgd moet worden in het geval dat een huwelijk van een minderjarige wordt gedetecteerd. Deze instructie dient voor intern gebruik en werd ook verstuurd aan de Dienst Vreemdelingenzaken.

In het **medisch intakeformulier** van de federale opvangcentra werd de vraag naar VGV, voor vrouwen afkomstig uit risicolanden, expliciet opgenomen.

Onder AMIF 2016-2017 financiert Fedasil het project **FGM Global Approach van GAMS en Intact**. In het kader van dit project heeft een nationale werkgroep een traject opgesteld voor een **gedeelde aanpak van de identificatie en de begeleiding van vrouwen/meisjes, (potentiële) slachtoffers van VGV en ander seksueel geweld (collectieve opvang)**. Voor de federale centra werd het VGV traject operationeel zijn vanaf november 2017. Een aangepaste versie van het traject voor de lokale opvanginitiatieven (individuele opvang) werd voorzien in december 2017. In het kader van dit traject werden er referentiepersonen opgeleid.

In oktober 2017 worden er twee **klinische informatiesessies voor huisartsen** (artsen verbonden aan opvangcentra, medisch huizen en centra voor gezinsplanning) georganiseerd waarbij de WHO classificatie, de iconografie van de verschillende types VGV, de differentiële diagnose, de fysieke en psychologische gevolgen en handvaten om ondersteuning aan betrokkenen te bieden aan bod komen. Ook **het nieuwe medisch attest** zal voorgesteld worden en de richtlijnen om dit attest correct in te vullen. Enkel de artsen die deze opleiding gevolgd hebben zullen medische attesten voor VGV kunnen uitschrijven die door het CGVS aanvaard worden.

Globale doelstelling VI: Strijden tegen geweld op internationaal vlak

Krachtens het NAP 2015-2019 moest België blijven bijdragen aan ontwikkelingsprogramma's en maatregelen die gendergerelateerd geweld willen voorkomen, verminderen en strafbaar maken. Hierbij moest specifieke aandacht gaan naar de fysieke integriteit van vrouwen en meisjes op de vlucht.

België moest ook de initiatieven van internationale, Belgische en plaatselijke ngo's blijven ondersteunen die ijveren voor de bescherming van vrouwen en die strijden tegen seksueel geweld, onder meer door een geïntegreerde behandeling van medische en psychosociale verzorging, door de sociaaleconomische re-integratie van de slachtoffers en door het aanbieden van bescherming en huisvesting.

België moest zijn steun verlenen aan initiatieven die bijdragen tot de uitwerking en toepassing in derde landen van een nationale wetgeving die seksueel geweld bestraft en die vrouwen en meisjes aanmoedigen om klacht in te dienen wanneer ze het slachtoffer zijn van seksueel geweld.

VI.1. Op internationaal en Europees niveau prioritaire aandacht verlenen aan de gelijke kansen voor mannen en vrouwen, en meer in het bijzonder aan de strijd tegen gendergerelateerd geweld

In 2015 heeft Ontwikkelingssamenwerking zijn genderstrategie geactualiseerd. Er werden discussiegroepen (met name met het middenveld) en overlegmomenten met de ambassades georganiseerd. **De strategische nota en het actieplan werden op 8 maart 2016 gepubliceerd.** Onlangs werd een **verslag** gemaakt om de geboekte vooruitgang bij de uitvoering van dit plan te kunnen meten.

De Belgische Ontwikkelingssamenwerking werkt ook aan de uitvoering van het **Gender Action Plan II van de Europese Unie (GAP II)**.

In juni 2016 hebben de dienst "Maatschappijopbouw" van Ontwikkelingssamenwerking en de dienst Mensenrechten een gezamenlijke instructie verstuurd naar alle ambassades om hen te vragen om samen te werken met de vertegenwoordigers van de Europese delegaties in hun respectieve landen om verslag uit te brengen over elk initiatief met betrekking tot een van de drie thema's in GAP II.

Het door de Europese Commissie gecompileerde eindrapport 2016 werd in september 2016 gepubliceerd. Het vermeldt de bijzondere inspanningen van België bij de uitvoering van GAP II. **België wordt aangehaald als één van slechts drie landen die zich bij de GAP-indicatoren hebben aangesloten.**

België neemt ook deel aan de groep van Gender Experts van de Europese Commissie en verbindt zich ertoe hierover regelmatig verslag uit te brengen.

Eén van de andere prioriteiten van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking is de uitvoering van het **Nationaal Actieplan "Vrouwen, Vrede en Veiligheid"** in uitvoering van VN Resolutie 1325. België brengt jaarlijks verslag uit over de uitvoering van dit Nationaal Actieplan. In de zomer van 2017 werd het derde NAP 1325 goedgekeurd door de Ministerraad.

Ontwikkelingssamenwerking financiert haar **multilaterale partnerorganisaties, voor een periode van 2017 tot 2020**, door het verstrekken van algemene middelen (ook wel core resources genoemd) en toegewezen bijdragen door middel van gedelegeerde samenwerking of de basisallocatie "Maatschappijopbouw". De betrokken partnerorganisaties zijn: UNFPA, UNICEF, UN-Women, WHO, allen organisaties die werken rond de strijd tegen gendergerelateerd geweld.

VI.2. Steun verlenen aan de inspanningen van de partnerlanden inzake ontwikkelingssamenwerking en de initiatieven van het maatschappelijk middenveld om de strijd aan te gaan met gendergerelateerd geweld

De bescherming van de rechten, de bestrijding van gendergerelateerd geweld en de toegang tot seksuele en reproductieve gezondheid en rechten behoren tot de prioriteiten van de strategische nota "Gender en ontwikkeling", die in maart 2016 werd gepubliceerd.

De activiteiten in verband met de preventie, het indijken en de bestraffing van geweld tegen vrouwen zijn zeer divers en worden uitgevoerd in het kader van bilaterale, niet-gouvernementele, multilaterale samenwerkingsprogramma's en in humanitaire hulpprojecten en -programma's.

België draagt door middel van de financiering van het Europees Ontwikkelingsfonds en het Development cooperation instrument bij tot het *Spotlight Initiative*, een gezamenlijk initiatief van de EU en de VN dat officieel gelanceerd werd in september 2017 om zich te concentreren op de uitbanning van alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes.

Verschillende door de Belgische ontwikkelingssamenwerking erkende ngo's hebben de bestrijding van geweld tegen vrouwen en kinderen tot een van hun prioriteiten gemaakt in het kader van hun programma's en projecten. Deze specifieke acties worden in het algemeen geïntegreerd in hun algemene programma of komen tegemoet aan een specifieke situatie tijdens een humanitaire crisis.

In partnerlanden waar de Belgische ontwikkelingssamenwerking actief is in de gezondheidssector, of in het kader van humanitaire interventies in de gezondheidssector, wordt bijzondere aandacht besteed aan gendergelijkheid en aan seksualiteit, alsook aan de nodige diensten.

Daarnaast draagt de Belgische ontwikkelingssamenwerking door haar bijdrage aan het UNFPA en de WHO ook bij aan de ontwikkeling van de nodige diensten om toegang te geven tot gezinsplanning.

Naar aanleiding van de activering van de "*Mexico City Policy*" of *Global Gag Rule* in 2017 sloot België zich aan bij het initiatief *She Decides* en organiseerde er de eerste internationale conferentie van in Brussel op 2 maart 2017.

Er werd een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de Franse Gemeenschapscommissie en Polen (met name het *woiwodschap Warmia-Mazuria*) voor de bestrijding van intrafamiliaal geweld en de bescherming van slachtoffers ervan. Sinds 2016 worden uitwisselingen van ervaringen tussen Franstalige en Poolse overheden en Brusselse terreinactoren georganiseerd. Het gaat daarbij om een structurele subsidie van 5.220 euro per jaar.

In het kader van hun internationale bevoegdheden en via *Wallonie-Bruxelles International*, ondersteunen de Franse Gemeenschap en Wallonië projecten in ontwikkelingslanden, waarvan sommige bijdragen aan de ondersteuning van ngo's die gendergerelateerd geweld bestrijden.